

### Nr 3.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrad organisation av statsdepartementen; given Stockholms slott den 7 januari 1920.*

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

1) att

*dels* godkänna de i statsrådsprotokollet intagna förslagen till ordinarie avlöningsstater för justitie-, försvars-, social-, kommunikations-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen samt till övergångsstater för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen, att tillämpas staterna för ecklesiastikdepartementet från och med ingången av år 1921 och övriga stater från och med den 1 juli 1920,

*dels ock* förklara,

ej mindre att de i ovannämnda avlöningsstater upptagna befattningshavare skola vara underkastade de villkor och bestämmelser, som fastställts för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt statsdepartementens nu gällande avlöningsstater, därvid skall iakttagas, att förste aktuarie i avseende å rätt till semester skall vara likställd med förste kansli-sekreterare,

än även att i fråga om övergångsstaterna för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen och de å dessa stater upptagna befattningshavare skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i motsvarande hänseende är stadgat beträffande de för respektive lantförsvars-, civil- och ecklesiastikdepartementen nu gällande övergångsstater;  
*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.)*

## 2) att å riksstaten för år 1921

a) under *andra huvudtiteln*, justitiedepartementet, höja det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 94,000  
med 8,700 kronor till ..... » 102,700;

b) under *fjärde huvudtiteln*, försvarsdepartementet, uppföra ett *ordinarie* anslag för departementet å ..... kronor 199,000;

c) under *femte huvudtiteln*, socialdepartementet,  
ej mindre å *ordinarie* stat uppföra  
*dels* för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli ett anslag å ..... kronor 182,900,  
*dels ock* till övergångsstat för departementet ett förslagsanslag,  
högst ..... kronor 15,600,  
än även, utöver nyssberörda anslag, å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag,  
högst ..... kronor 10,500;

d) under *sjätte huvudtiteln*, kommunikationsdepartementet,  
*dels* uppföra ett *ordinarie* anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å ..... kronor 120,500,  
*dels ock*, utöver nyssberörda anslag, å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag,  
högst ..... kronor 24,800;

e) under *sjunde huvudtiteln*, finansdepartementet,  
*dels* höja det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 133,300  
med 24,600 kronor till ..... » 157,900,  
*dels ock* därutöver å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 9,000;

f) under *åttonde huvudtiteln*, ecklesiastikdepartementet,  
*dels* sänka  
ej mindre det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 222,550  
med 28,500 kronor till ..... » 194,050,  
än även det *ordinarie* anslaget till övergångsstat för departementet från dess nuvarande belopp ..... kronor 11,000  
med 5,800 kronor till ..... » 5,200,  
*dels ock* å *extra* stat för anställande av extra föredragande inom departementet m. m. anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 17,200;

g) under *nionde huvudtiteln*, jordbruksdepartementet,  
*dels* sänka det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av  
 Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 118,800  
 med 4,000 kronor till ..... » 114,800,  
*dels ock* å *extra* stat för en egnahemsavdelning i departementet  
 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 22,000;

h) under *tionde huvudtiteln*, handelsdepartementet,  
*dels* uppföra ett *ordinarie* anslag för departementets avdelning av  
 Kungl. Maj:ts kansli å ..... kronor 96,200,  
*dels ock*, utöver nyssberörda anslag, å *extra* stat för upprätt-  
 hållandet av departementets verksamhet anvisa ett för-  
 slagsanslag, högst ..... kronor 13,200;  
 samt

3) att vad angår förhållandena för tiden 1 juli—31 december 1920

*dels* medgiva, att nedannämnda å riksstaten för år 1920 uppförda  
 anslag må, i den mån de belöpa å senare hälften av samma år, efter  
 Kungl. Maj:ts närmare beprövande tagas i anspråk för följande ändamål,  
 nämligen:

a) för upprätthållande av *försvarsdepartementets* verksamhet:  
 det under *fjärde huvudtiteln* uppförda anslaget till lantförsvars-  
 departementet samt det under *femte huvudtiteln* upptagna anslaget till  
 sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och samma  
 departements kommandoexpedition;

b) för upprätthållande av *social- och kommunikationsdepartementens*  
 verksamhet:

de under *sjätte huvudtiteln* uppförda anslagen till civildeparte-  
 mentets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, till övergångsstat för departe-  
 mentet, till extra byrå för fattigvårdsärenden, till extra föredragande för  
 mål hos regeringsrätten samt till extra föredragande för stadsplane-  
 med flera ärenden, därvid anslaget till övergångsstat för civildeparte-  
 mentet skall för motsvarande ändamål användas inom socialdeparte-  
 mentet;

c) för upprätthållande av *finansdepartementets* verksamhet:  
 de under *sjunde huvudtiteln* uppförda anslagen till finansdeparte-  
 mentets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, till en extra byråchef för  
 lagärenden och till förstärkning av arbetskrafterna å finansdepartementets  
 regeringsrättsbyrå;

samt

d) för upprätthållande av *handelsdepartementets* verksamhet:

det under *femte huvudtiteln* uppförda anslaget till sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och samma departements kommandoexpedition, såvitt angår det belopp av 3,400 kronor, som icke behöver tagas i anspråk för försvarsdepartementets räkning, och

det under *nionde huvudtiteln* uppförda anslaget till jordbruksdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, såvitt angår det belopp av 2,000 kronor, som besparas genom indragning av en andre kansli-sekreterartjänst;

*dels ock*, såsom förstärkning av eljest för ändamålet tillgängliga medel, för upprätthållande av justitie-, social-, kommunikations-, finans- och handelsdepartementens verksamhet å *tilläggsstat* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, anvisa

under *andra huvudtiteln*:

för justitiedepartementet ett belopp av ..... kronor 4,350,

under *sjätte huvudtiteln*:

för social- och kommunikationsdepartementen ett  
belopp av ..... » 46,900,

att efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande mellan sistnämnda båda departement fördelas, samt

under *sjunde huvudtiteln*:

för finansdepartementet ett belopp av ..... kronor 9,400

och

för handelsdepartementet ett belopp av ..... » 49,300.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

*Eliel Löfgren.*

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför  
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den  
7 januari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,  
Statsråden: PETERSSON,  
PETRÉN,  
NILSON,  
LÖFGREN,  
friherre PALMSTIERNA,  
UNDÉN,  
THORSSON,  
HOLMQUIST,  
OLSSON.

---

Efter gemensam beredning med cheferna för övriga departement anhöll chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren, att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om genomförandet av den vid 1919 års lagtima riksdag beslutade nya departementsindelningen, och anförde föredraganden därvid följande.

Till 1917 års riksdag avlät Kungl. Maj:t proposition (nr 248) med förslag till vissa grundlagsändringar, avseende att möjliggöra en omläggning — utan tillämpning av den omständliga procedur, som är föreskriven beträffande ändringar i grundlag — av gällande departementsindelning. Detta förslag innebar, att föreskrifterna i regeringsformen om departementens antal och benämningar skulle utbytas mot stadgande, att för särskilda grenar av rikets styrelse skulle finnas statsdepartement till det antal, lägst åtta och högst tio, som bestämdes i särskild av Konungen

och riksdagen gemensamt stiftad lag, vilken tillika angåve varje departements benämning och huvudsakliga verksamhetsområde. Bestämmelserna om departementens antal, inom nämnda gränser, samt om deras benämningar och huvudsakliga verksamhetsområden skulle alltså överföras från grundlag till en särskild författning av lags natur.

De sålunda föreslagna grundlagsändringarna blevo (med en mindre formell jämkning) av 1917 års riksdag antagna såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling samt godkändes slutgiltigt vid 1918 års lagtima riksdag. Vid sistnämnda riksdag bifölls därjämte en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition (nr 23) med förslag till lag om statsdepartementen. Detta lagförslag upptog de nu bestående åtta statsdepartementen — utrikes-, justitie-, lantförsvars-, sjöförsvars-, civil-, finans-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen — och innebar en provisorisk anordning, avsedd att gälla, till dess frågan om ändrad departementsindelning kunde hinna upptagas till behandling. I enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens sålunda fattade beslut utfärdades den 20 juni 1918 lag om statsdepartementen (Sv. Förf.-saml. nr 389).

Sedan erforderliga förarbeten för en förändrad departementsindelning blivit verkställda, framlades vid 1919 års lagtima riksdag resultatet av dessa arbeten i proposition (nr 359) med förslag till ny lag om statsdepartementen. Enligt detta förslag skulle lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen förenas till ett departement, försvarsdepartementet; civildepartementet uppdelas på två departement, ett kommunikationsdepartement och ett socialdepartement; samt ett nytt departement inrättas för handel, industri och sjöfart. Statsdepartementens antal skulle härigenom ökas från åtta till nio och statsrådsledamöternas antal höjas från elva till tolv, varav — såsom nu — tre konsultativa statsråd.

Omförmälda proposition bifölls av riksdagen; och den 19 juni 1919 utfärdades lag om statsdepartementen (Sv. Förf.-saml. nr 340). Enligt denna lag, varigenom lagen om statsdepartementen av den 20 juni 1918 upphävdes, har förordnats, att statsdepartementen skola vara nio och hava följande huvudsakliga verksamhetsområden, nämligen:

*utrikesdepartementet*: utrikes ärenden;

*justitiedepartementet*: lagärenden och justitieförvaltningen;

*försvarsdepartementet*: försvarsväsendet till lands och sjöss;

*socialdepartementet*: ärenden av social natur, så ock ärenden rörande den inre civila förvaltningen samt allmän hälso- och sjukvård;

*kommunikationsdepartementet*: ärenden rörande samfärdselanstalter och allmänna arbeten;

*finansdepartementet*: finansförvaltningen och skatteväsendet;  
*eklesiastikdepartementet*: kyrkoärenden samt ärenden rörande undervisning, vetenskap och konst;  
*jordbruksdepartementet*: ärenden rörande jordbruk, domäner och skogar; samt  
*handelsdepartementet*: ärenden rörande handel, industri och sjöfart.

I förenämnda proposition till 1919 års lagtima riksdag angav jag de huvudsakliga omflyttningar av ärendesgrupper, som av det i propositionen framlagda lagförslaget föranleddes, samt uppdrog grundlinjerna för organisationen av försvars-, kommunikations-, social- och handelsdepartementen. I en del fall lämnades emellertid öppet, till vilket departement vederbörande ärendesgrupp borde hänföras, och även i övrigt avsågs ej att i berörda proposition framlägga en definitiv plan till ärendenas fördelning mellan departementen. Vad organisationen av departementen angår betonade jag, att det för det dåvarande icke kunde bli fråga om annat än huvudlinjerna för den blivande organisationen av försvars-, kommunikations-, social- och handelsdepartementen samt att med avseende å övriga departement vissa förändringar beträffande deras organisation kunde komma att visa sig erforderliga. I fråga om den tidpunkt, från vilken den nya departementsindelningen borde bli gällande, anfördes, att det å ena sidan vore att beakta, att denna indelning avsåge att fylla viktiga, delvis trängande ändamål och sålunda borde träda i kraft snarast möjligt, men att å andra sidan genomförandet av omorganisationen givetvis krävde sin tid. Det erforderliga organisationsarbetet borde emellertid kunna vara avslutat i god tid före den 1 juli 1920, till vilken dag jämväl de medel, som för ändamålet erfordrades, kunde vara av 1920 års riksdag anvisade på grundvalen av i detalj utförda stater för de nya departementen, vilka stater borde föreläggas nämnda års riksdag. Då det emellertid onekligen vore vanskligt att redan då definitivt fastställa tidpunkten för organisationsarbetets slutförande, syntes tills vidare allenast böra bestämmas, att den nya ordningen skulle inträda å dag under år 1920, som av Konungen bestämdes. Ett stadgande av detta innehåll intogs ock i förenämnda lag om statsdepartementen av den 19 juni 1919.

Det ytterligare utredningsarbete, som alltså varit erforderligt för det definitiva utformandet av den nya departementsindelningen och departementsorganisationen, har numera slutförts. I fråga om tillvägagångssättet vid framläggandet av de förslag, som av detta arbete för-

anletts, har det syns mig mest ändamålsenligt att, för erhållande av en samlad överblick över organisationen i dess helhet, i förevarande proposition sammanföra dessa förslag med därtill hörande motivering i vad de avse såväl ärendesfördelningen som personalstaterna för samtliga departement — med undantag dock för utrikesdepartementet, som icke beröres av omorganisationen — och i samband därmed i propositionen upptaga jämväl de övriga framställningar beträffande 1921 års stat och 1920 års tilläggsstat, vilka äro erforderliga för lagens ikraftträdande eller eljest av omständigheterna påkallade. Under de huvudtitlar, som svara mot de särskilda departementen, skulle då, med hänvisning för vederbörande departements vidkommande till innehållet i förevarande proposition, allenast omnämnas de förslag till riksdagen, som i propositionen framställts.

Med avseende å den tidpunkt, då den nya lagen om statsdepartementen skall träda i kraft, torde denna — i anslutning till vad jag i förutnämnda proposition till 1919 års lagtima riksdag förslagsvis angivit — böra bestämmas till den 1 juli 1920.

Innan den nu föreliggande frågan göres till föremål för närmare behandling, anhåller jag få erinra, att, enligt vad jag i ovannämnda proposition såsom min mening uttalade, i detta sammanhang icke bör upptagas till prövning det genomgripande reformförslag, som av kommitterade för statsdepartementens organisation (departementalkommitterade) framlagts i ett den 31 december 1912 avgivet betänkande, baserat på den grundprincipen, att de centrala verken i allmänhet skulle förenas med de statsdepartement, till vilka de hörde, och organiseras såsom beståndsdelar av dessa departement. Beträffande de skäl, som varit bestämmande för min åsikt i ifrågavarande hänseende, ber jag att få hänvisa till innehållet i det utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden, som fogats till omförmälda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag. Det är sålunda avsett, att departementens nuvarande inre organisation i så måtto skall bibehållas oförändrad, att föredragningen i statsrådsberedningen liksom förut i regel skall handhavas av tjänstemän i departementen. Detta bör emellertid givetvis icke utgöra hinder för att bibehålla och eventuellt utveckla samt närmare reglera den hittills tillämpade praxis att i speciella viktigare frågor, efter vederbörande departementschef's bestämmande, anlita föredragande från de centrala verken eller anmoda tjänstemän i dessa verk att för upplysningars meddelande övervara föredragningen i statsrådsberedningen.

I anslutning till vad jag i ovannämnda proposition anförde rörande



vikten av, att inom de nya departementen så enkla och för arbetets snabba bedrivande effektiva arbetsformer som möjligt komme till användning, ber jag vidare att få nämna, att spørsmålet om förenklade arbets- och expeditiionsformer för statsdepartementen under nästföljande år gjorts till föremål för utredning, vars resultat jag hoppas inom en snar framtid kunna underställa Kungl. Maj:ts prövning.

Vidare torde jag få erinra därom att, enligt vad i berörda proposition ur 359 till 1919 års riksdag omförmäldes, sedan en längre tid yppat sig ett starkt behov av särskild kanslipersonal till direkt biträde åt de konsultativa statsråden. Något förslag i ämnet framlades dock ej i nämnda proposition, och anser jag mig icke heller i nu förevarande sammanhang böra underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Denna fråga är emellertid enligt min mening av den betydelse med hänsyn till önskvärdheten att lätta de konsultativa statsrådets arbetsböda, att den bör inom en nära framtid bringas till lösning. Måhända skall vid en närmare omprövning av ärendet visa sig, att en tillfredsställande lösning icke vinnes, med mindre till de konsultativa statsrådets tjänst ställes en högt kvalificerad tjänsteman, motsvarande statssekreterarna i departementen, eventuellt med biträde av någon tjänsteman av lägre grad.

Jag berörde vid nyssnämnda tillfälle även en annan fråga, nämligen om decentralisation till centrala verk eller andra myndigheter av vissa ärenden, vilka för närvarande ankomma på Kungl. Maj:ts prövning; och meddelade jag därvid, att sedan någon tid inom de särskilda departementen påginge utredning i detta hänseende. Den sålunda igångsatta utredningen har numera i en del fall föranlett beslut från Kungl. Maj:ts sida, varigenom decentralisation i viss omfattning redan ägt rum, samt i övrigt fortskridit så långt, att återstående därpå grundade åtgärder torde kunna genomföras till den tidpunkt, då den nya departementsindelningen är avsedd att träda i verksamhet. Härigenom skulle departementen vid nämnda tidpunkt vara befriade — där ej Kungl. Maj:ts avgörande påkallas i anledning av anförda besvär — från sådana ärenden, som vid den verkställda utredningen funnits utan olägenhet kunna överlämnas till slutlig handläggning av centrala verk eller andra myndigheter.

Beträffande föredragningen av det ärende, som nu skall för Kungl. Maj:t anmälas, anhåller jag få nämna, att enligt mellan departementscheferna träffad överenskommelse till en början skall meddelas en redogörelse för den tilltänkta ärendesfördelningen emellan och organisationen av de olika statsdepartementen efter den nya departementsindelningens

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.)*

ikraftträdande. Denna redogörelse kommer att, beträffande skilda *förvaltningsärenden*, lämnas i vad angår justitie-, finans-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen av vederbörande departementschefer, beträffande försvarsdepartementet av chefen för lantförsvarsdepartementet, beträffande kommunikations- och socialdepartementen av chefen för civildepartementet och för handelsdepartementets vidkommande av chefen för finansdepartementet. Vid behandlingen av justitiedepartementets verksamhetsområde skall jag tillåta mig att något beröra de principer, som ansetts böra läggas till grund för *lagstiftningsärendenas* fördelning mellan de olika departementen, ävensom i huvudsak angiva, vilka lagstiftningsuppgifter med tillämpning av dessa principer skulle falla å ett vart departement. Efter redogörelsen för de olika departementens verksamhetsområden och organisation torde jag få i korthet ingå på frågan, huru de för departementen under år 1921 erforderliga anslagen böra i riksstaten upptagas, ävensom spörsmålet, huru de å 1920 års riksstat för departementen redan beviljade anslagen lämpligast böra göras disponibla för departementen i deras ändrade gestaltning. Till sist torde jag beträffande samtliga de departement, om vilka nu är fråga, få i ett sammanhang göra alla de framställningar, som till följd av den förändrade departementsindelningen eller eljest äro av behovet påkallade.

I avseende å det förslag till ärendesfördelning statsdepartementen emellan, som i det följande kommer att framläggas, vill jag emellertid redan nu anmärka, att detsamma icke är att betrakta såsom i alla sina detaljer definitivt utan endast är avsett att giva en så tillförlitlig bild av de olika departementens arbetsbörda, som kräves för ett riktigt bedömande av personalbehovet och storleken av de erforderliga anslagen.

En slutlig ärendesfördelning kommer att, sedan riksdagen fattat beslut i frågan, i enlighet med föreskriften i § 5 regeringsformen av Kungl. Maj:t meddelas i särskild stadga angående fördelning av ärendena mellan statsdepartementen.

Efter dessa inledande anmärkningar övergår jag till behandlingen av de spörsmål, som i nu förevarande avseende närmast röra justitiedepartementet.

## Justitiedepartementet.

De förändringar, som av den nya departementsindelningen förändras med avseende å justitiedepartementets ämbetsområde, torde ej bliva synnerligen betydande. I främsta rummet torde dessa förändringar komma att avse departementets lagstiftningsuppgifter, men även vissa mindre jämkningar beträffande dess förvaltningsområde synas böra vidtagas.

Justitiedepartementets verksamhetsområde.

I avseende å den till justitiedepartementet hörande lagstiftning framhöll jag redan i det anförande till statsrådsprotokollet den 21 mars 1919, däri jag tillstyrkte avlåtande av omförmälda proposition nr 359 till riksdagen, att vissa av departementets lagstiftningsfrågor borde överflyttas till de av mig därvid föreslagna social-, kommunikations- och handelsdepartementen. Vid det fortsatta övervägande av detta spörsmål, som i samband med uppgörande av slutlig plan för dessa departements verksamhetsområden ägt rum, har det ock med hänsyn till en jämn och lämplig ärendefördelning befunnits vara av behovet påkallat att i viss utsträckning genomföra en utsöndring av lagstiftningsuppgifter från justitiedepartementet till dessa tre departement. Då förutom dessa ärendesöverflyttningar jämväl vissa andra jämkningar i avseende å lagstiftningsärendenas fördelning mellan departementen förändras av den nya departementsindelningen eller ock påkallas av vissa andra skäl, torde jag nu i ett sammanhang få i korthet redogöra för dessa jämkningar ävensom för de grunder, efter vilka lagstiftningsärendena i allmänhet böra fördelas mellan departementen.

1. Justitiedepartementets lagstiftningsuppgifter.

Enligt nu gällande departementalstadga skola lagstiftningsärenden rörande grundlagar och vissa konstitutionella författningar ävensom dylika ärenden rörande allmän civil-, kriminal- och kyrkolag samt annan lag, stiftad i den i § 87 regeringsformen omförmälda ordning, med vissa undantag tillhöra justitiedepartementet. Vad åter angår lagstiftningsärenden, som röra annan lag än nyss sagts eller författning, som ej är lag, skola dessa ärenden i varje fall handläggas i det departement, dit motsvarande förvaltningsärenden höra.

Nu gällande grunder för lagstiftningsärendenas fördelning mellan departementen.

Beträffande de undantagsfall, då lagstiftningsärenden, som handläggas enligt § 87 regeringsformen, skola tillkomma andra departement än justitiedepartementet, avse dessa i första rummet sådana ärenden, som, ehuru fallande under § 89 regeringsformen, Kungl. Maj:t hänskjuter till riksdagen att gemensamt med honom avgöra. Sistberörda ärenden skola nämligen tillhöra det departement, som skulle haft att handlägga desamma, om Kungl. Maj:t ensam däri fattat beslut. Vidare avse undantagen vissa lagar inom civillagstiftningens område, vilka med hänsyn till sin speciella natur ansetts böra tillkomma de departement, som hava inseendet över lagarnas administrativa tillämpning. Till ett närmare angivande av dessa lagar vill jag senare återkomma.

I avseende å samtliga ifrågavarande undantagsfall har emellertid föreskrivits, att, då lagstiftningsärende, som skall behandlas i den i § 87 mom. 1 regeringsformen stadgade ordning, tillkommer annat departement än justitiedepartementet, dylikt ärende skall beredas i samråd med chefen för sistnämnda departement.

*Förslag om  
ändrade grun-  
der för lag-  
stiftnings  
ärendenas  
fördelning  
mellan de-  
partementen.*

Under den utredning, som föregick framläggande av oförmälda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag, var jämväl frågan om ändrade grunder för lagstiftningsärendenas fördelning inom departementen föremål för övervägande.

*Departemen-  
talskommitte-  
rade.*

I det av departementalkommitterade den 31 december 1912 avgivna betänkande uttalade dessa såsom sin uppfattning, att den lagstiftning, som närmast sammanhängde med ett departements verksamhetsområde, jämväl borde i allmänhet handhavas av detta departement, även om lagstiftningen vore av civillags natur, och föreslogo kommitterade i överensstämmelse härmed, att ett flertal civillagar rörande ämnen, som i förvaltningshänseende tillhörde civil- och jordbruksdepartementen samt de av kommitterade föreslagna kommunikations- och handelsdepartementen, skulle avskiljas från justitiedepartementet och förläggas till nyssnämnda andra departement. Departementalkommitterade ansågo dock, att från tillämpningen av berörda grundsats undantag borde göras beträffande *allmän* civillag samt annan lagstiftning, som vore av den särskilda beskaffenhet, att den borde handläggas i justitiedepartementet. I avseende å den civillagstiftning, som jämlikt kommitterades förslag skulle handläggas i annat departement än justitiedepartementet, borde emellertid enligt kommitterades mening sambandet med sistnämnda departement upprätthållas på det sätt, att beredningen av dylika lagstiftningsärenden städse ägde rum i samråd med detta departement.

Kommitterades berörda förslag sänmanhängde i viss mån med det av dem jämväl framlagda förslaget om de centrala verkens inflyttning i departementen såsom särskilda departementsavdelningar, i det att kommitterade förutsatte ett nära samarbete mellan vederbörande befattningshavare i departementen och i de centrala verken vid lagstiftningsarbetets utförande.

Den av departementalkommitterade intagna ståndpunkten i förevarande avseende biträdades även i princip av landshövdingen Axel Schotte i det av honom den 27 februari 1917 avgivna betänkande angående statsdepartementens verksamhetsområden och arbetsformer m. m. Schotte anmärkte emellertid, att genomförandet av kommitterades omförmälda förslag förutsatte inrättandet i flertalet centrala verk av särskilda befattningshavare för handhavande av det verken åliggande lagstiftningsarbetet. Då detta emellertid ej vore avsett samt det ej heller vore meningen att genomföra kommitterades förslag om de centrala verkens inflyttning i departementen, fann sig Schotte ej kunna förorda, att utsöndring av lagstiftningsuppgifter från justitiedepartementet i den av kommitterade föreslagna omfattning komme till stånd. Däremot föreslog Schotte — under hänvisning till det av honom framlagda förslaget om inrättande av särskilda statssekreterare i departementen med uppgift, bland annat, att biträda departementschefen med lagstiftningsfrågor — att vissa mindre omfattande lagstiftningsuppgifter utöver vad i gällande departementalstadga redan skett skulle avskiljas från justitiedepartementet och överföras till det vederbörande departement, som handhade motsvarande förvaltningsuppgifter. Schotte tillstyrkte sålunda, att av de till justitiedepartementet hörande lagstiftningsfrågor lagstiftningen angående alkoholister överflyttades till civildepartementet, lagstiftningen angående patent, varumärken, mönster och modeller samt elektriska anläggningar till finansdepartementet samt lagstiftningen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna, naturminnesmärken och nationalparker, jakt och fiske, slakt av husdjur samt flottning till jordbruksdepartementet.

*Landshövding  
Schottes  
förslag.*

I förut omförmälda anförande till statsrådsprotokollet den 21 mars 1919 berörde jag, på sätt jag redan omnämmt, jämväl frågan om de lagstiftningsuppgifter, som borde tillkomma de nya social-, kommunikations- och handelsdepartementen. Ehuru jag därvid ej hade anledning att taga ställning till nu föreliggande problem i vidare mån än

*Propositionen  
nr 359 till  
1919 års lag-  
tima riksdag.*

detsamma hade avseende å nyssnämnda tre departement, framgår dock av den i nämnda anförande framlagda plan över dessa departements lagstiftningsområden, att jag ansåg mig ej böra följa departementalkommitterades allmänna princip om lagstiftningens fördelning mellan departementen efter dessas förvaltningsuppgifter. I fråga om socialdepartementet förutsatte jag visserligen, att detta departement borde handhava jämväl civillagstiftningen i alla frågor, som tillhörde departementets förvaltningsområde, därvid jag utgick ifrån att den i civildepartementet numera anställde byråchefen för lagärenden skulle komma att överflyttas till socialdepartementet, som sålunda skulle bliva utrustat med erforderlig kraft för handhavande av ett mera omfattande lagstiftningsarbete. Men i avseende å handelsdepartementet, inom vilket någon lagbyrå ej var avsedd att inrättas, intog jag en annan ståndpunkt, i det jag uttalade mig för att beträffande lagstiftningsuppgifter av civillags natur allenast vissa mera speciella sådana skulle dit överlämnas, såsom lagstiftningen om patent, varumärken, mönster och modeller, oriktig ursprungsbeteckning och lotterier samt sjöfartssäkerhet. Däremot förklarade jag mig icke kunna biträda ett av departementalkommitterade framlagt förslag om förläggande till detta departement av lagstiftningen rörande handelsböcker och handelsräkningar, handelsregister, firma och prokura samt aktiebolag, handelsbolag och enkla bolag ävensom sjö- och gruvlagstiftning. I sistberörda avseende framhöll jag särskilt, att dylika var för sig omfattande, på flera områden ingripande och med den allmänna civillagstiftningen rätt nära sammanhängande lagfrågor ej borde undantagas från handläggning i justitiedepartementet. Även beträffande kommunikationsdepartementet intog jag en liknande ståndpunkt.

*Departements-  
chefen.*

Då jag nu har att taga ställning till frågan om lagstiftningens fördelning mellan departementen i allmänhet, synes mig någon tvekan näppeligen böra råda därom, att en mera omfattande utbrytning av lagstiftningsuppgifter från justitiedepartementet för närvarande icke bör äga rum. De skilda delarna av civillagstiftningen äga i allmänhet ett så nära inbördes samband, att de redan av denna anledning icke lämpligen böra handläggas i olika departement. Den av departementalkommitterade förordade utvägen att, för tillgodoseende av kravet på enhetlighet och inre överensstämmelse i denna lagstiftning, meddela bestämmelse därom att, då hithörande lagstiftningsärenden tillkomme andra departement än justitiedepartementet, dessa ärenden skulle beredas gemensamt med chefen för sistnämnda departement, synes mig icke, med nuvarande former för dylikt samarbete, beträffande mera omfattande och

viktiga lagförslag innebära tillräckliga garantier i nyss angivna avseende. Härtill kommer, att en utsöndring av hithörande ärenden från justitiedepartementet i den av departementalkommitterade avsedda omfattning obetingat förutsätter, att särskilda lagbyråer inrättas inom flera departement, där sådana för närvarande ej finnas, men synes en så vittgående och kostsam organisationsåtgärd ej utan tvingande skäl böra vidtagas. På grund härav och då den mera speciella fackkunskap, som i avseende å lagstiftning rörande ämnen, tillhörande visst departements förvaltningsområde, förefinnes inom vederbörande departement och därunder lydande verk, givetvis tages i anspråk vid lagstiftningsarbetet, även om detta närmast ankommer å justitiedepartementet, finner jag goda skäl föreligga att beträffande civilagstiftning och annan lagstiftning enligt § 87 regeringsformen bibehålla den nuvarande huvudregeln, att denna lagstiftning skall i allmänhet tillhöra justitiedepartementet. Givetvis böra dock, i överensstämmelse med den ståndpunkt, som redan intagits i gällande departementalstadga, vissa undantag från berörda allmänna regel medgivas, och synes man därvid böra fortgå på den förut inslagna vägen att från handläggning i justitiedepartementet undantaga sådana frågor inom civilagstiftningens område, som äro av mera speciell natur och avse mindre omfattande och begränsade ämnen. Härvid bör uppenbarligen hänsyn tagas därtill, om särskild lagbyrå finnes inrättad i det departement, till vilket speciallagstiftningen enligt sin natur hör, i vilken händelse öfverflyttande av sådan lagstiftning från justitiedepartementet i större utsträckning kan medgivas. Uppenbarligen böra vidare i enlighet med vad som nu gäller de lagstiftningsärenden enligt § 89 regeringsformen, som komma att handläggas i den i § 87 mom. 1 regeringsformen stadgade ordning, fortfarande fördelas mellan departementen efter dessas administrativa uppgifter.

I överensstämmelse med vad som nu är föreskrivet bör gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet äga rum, då lagstiftningsärende enligt § 87 regeringsformen handlägges i annat departement än justitiedepartementet. Uppenbart är, att en dylik gemensam beredning erhåller särskild betydelse i de fall, då lagbyrå ej finnes i det departement, där lagstiftningsärendet handlägges, med hänsyn speciellt till nödig granskning ur formell och lagteknisk synpunkt av föreliggande lagförslag. Den granskningsplikt, som i berörda fall sålunda bör åligga justitiedepartementets lagavdelning, kommer att erhålla en i viss mån vidgad omfattning genom inrättandet av de nya kommunikations- och handelsdepartementen, dit vissa lagstiftningsuppgifter av civil-

lags natur äro avsedda att förläggas, men inom vilka departement några särskilda organ för lagstiftningsarbetet ej skulle finnas.

Förutom i nyss angivna fall bör, på sätt redan i praxis vanligen sker, samråd mellan vederbörande departementschefer äga rum, då ett lagstiftningsärende handlägges inom ett annat departement än det, till vilket detsamma administrativt sett hör.

Vad angår annan lagstiftning än sådan, som skall handläggas enligt § 87 regeringsformen, har någon ändring i nu gällande regel om denna lagstiftnings fördelning mellan departementen efter dessas förvaltningsuppgifter ej ifrågasatts och bör givetvis ej heller äga rum.

*De särskilda  
departe-  
mentens lag-  
stiftnings-  
områden.*

Jag övergår nu till att närmare redogöra för de särskilda departementens lagstiftningsområden och särskilt de förändringar i dessa, som föranledas av den nya departementsindelningen eller påkallas av andra skäl. Nämnade förändringar beröra samtliga departement utom utrikes- och försvarsdepartementen, vilka sistnämnda två departement jag därför i detta sammanhang torde kunna förbigå.

#### *Justitiedepartementet.*

Till detta departement höra, såsom jag redan omnämnt, i första rummet lagstiftningsärenden rörande grundlagarna samt vissa konstitutionella författningar. Såsom dylika författningar upptagas i gällande departementalstadga riddarhusordningen samt ansvarighetslagarna för statsrådets ledamöter, för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt för ledamöterna i styrelserna vid riksbankens avdelningskontor. Till dessa författningar böra emellertid även räknas kyrkomötesförordningen samt lagarna om högsta domstolen, om regeringsrätten, om lagrådet, om val till riksdagen och om statsdepartementen, vilka författningar redan nu handläggas i justitiedepartementet, ävensom den ifrågasatta lagen om kommandomål, som är avsedd att förläggas till detta departement.

Av samma natur som nu angivna konstitutionella författningar äro även lagarna om rikets vapen och flagga, vilka lagar nu handläggas i civildepartementet. I överensstämmelse med vad landshövdingen Schotte i det av honom avgivna betänkandet föreslagit torde därför dessa lagar böra överflyttas till justitiedepartementet.

Till detta departement höra vidare, såsom jag jämväl förut omnämnt, lagstiftningsärenden rörande allmän civil-, kriminal- och kyrkolag samt annan lag, stiftad enligt den i § 87 regeringsformen omförmälda ordning, dock med de av mig tidigare antydda undantag. I sist



berörda avseende får jag särskilt erinra om att lagstiftningen angående försäkringsanstalter och sjukkassor samt ersättning för olycksfall i arbete ävensom rörande sociala frågor i allmänhet tillkommer civildepartementet, frågor angående banklagstiftning med undantag av dem, som röra bankers konkurs, finansdepartementet, lagstiftning angående byggande och underhåll av kyrka och prästgård ecklesiastikdepartementet samt lagstiftningen angående skogsvård samt byggande och underhåll av vägar å landet jordbruksdepartementet.

På sätt jag förut berört, böra, förutom nu angivna lagstiftningsfrågor av civillags natur, som redan utsöndrats från justitiedepartementet, vissa ytterligare dylika frågor därifrån utbrytas och förläggas till andra departement. Den närmare redogörelsen för dessa ärendesöverflyttningar torde jag få lämna i sammanhang med angivandet av de lagstiftningsuppgifter, som i allmänhet böra tillkomma dessa departement.

Enligt vad chefen för civildepartementet kommer att närmare utveckla, torde åter från detta departement till justitiedepartementet böra överflyttas ärenden rörande behandling av utländska lösdrivare samt rörande avvissning och utvisning av utlänningar. I samband härmed bör även lagstiftningen på detta område (lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas), vilken lagstiftning hittills handlagts i civildepartementet, därifrån överföras till justitiedepartementet. Ifrågavarande lagstiftning har tillkommit i den i § 87 mom. 1 regeringsformen stadgade ordning.

#### *Socialdepartementet.*

Omförmälda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag var, såsom jag redan omnämnt, grundad på den förutsättning, att socialdepartementet skulle handhava lagstiftningen i alla frågor, som komme att tillhöra dess förvaltningsområde, även till den del lagstiftningen hade karaktären av civillag. Då till detta departement skola höra frågor av social natur samt frågor rörande den inre civila förvaltningen ävensom rörande allmän hälso- och sjukvård, i vilka ämnen en omfattande lagstiftning, till stor del av civillags natur, finnes, är det uppenbart, att enligt den i propositionen intagna ståndpunkt ett betydande lagstiftningsarbete skulle komma att åvila socialdepartementet. Att till detta departement hänföra nyssberörda lagstiftning i dess helhet måste emellertid anses motiverat såväl med hänsyn därtill, att civildepartementets nuvarande lagbyrå är avsedd att förläggas till socialdepartementet, som ock på grund därav, att lagstiftningen i hithörande ämnen i allmänhet äger ett nära inbördes samband och därför ej bör splittras på två eller

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.)*

flera departement samt tillika rör sig på jämförelsevis begränsade områden. Jag finner mig därför böra förorda, att gränserna för socialdepartementets lagstiftningsområde bestämmas på sätt i oförmälda proposition förutsatts.

I enlighet härmed skulle socialdepartementet i första rummet handhava lagstiftningen angående sociala frågor i allmänhet, såsom angående arbets- och kollektivavtal, arbetstvister, arbetarskydd, arbetstidens längd och förläggning (lagstiftningen angående arbetstiden å fartyg, vartill jag senare återkommer, bör dock tillföras handelsdepartementet), socialförsäkring och andra åtgärder för social förtänksamhet, fattigvård, barnavård och fosterbarnsvård (sistnämnda lagstiftning med undantag av lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, vilken lag nu tillhör ecklesiastikdepartementet och tillsvidare bör där förbliva), alkoholistvård, lösdrivares behandling samt bostads- och föreningsväsendet. Nyss angivna lagstiftningsfrågor, som till större delen äro av civil- eller kriminallags natur, tillhöra för närvarande civildepartementet med undantag av lagstiftningen angående behandling av alkoholister och lösdrivare samt om ekonomiska och ideella föreningar, vilken lagstiftning tillhör justitiedepartementet. Det synes emellertid näppeligen böra möta några betänkligheter att från justitiedepartementet utsöndra nyssnämnda lagstiftning, som ej kan anses i högre grad ingripa på den allmänna civil- eller kriminallagstiftnings område.

Till socialdepartementet skulle därjämte höra lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, epidemilagen samt författningar angående allmän hälso- och sjukvård och därmed sammanhängande ämnen. Denna lagstiftning tillhör nu i dess helhet civildepartementet.

Socialdepartementet skulle vidare från civildepartementet övertaga kommunallagstiftningen i vad den rör de borgerliga kommunerna (lagstiftningen rörande den kyrkliga kommunen bör förbliva hos ecklesiastikdepartementet), lagstiftningen angående kommunala nybildningar och kommunalförbund samt vissa i administrativ väg utfärdade författningar angående allmän ordning och säkerhet (ordningsstadgan för rikets städer m. fl.).

På sätt i det följande vid redogörelsen för socialdepartementets förvaltningsuppgifter kommer att föreslås, torde ärenden rörande lappväsendet böra förläggas till socialdepartementet. I anslutning härtill bör jämväl lagstiftningen på detta område (lagarna den 1 juli 1898 om svenska lappars rätt till renbete i Sverige och om renmärken samt

lagen den 20 juni 1919, innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning), vilken lagstiftning är av civillags natur och nu tillhör justitiedepartementet, överförs till socialdepartementet.

*Kommunikationsdepartementet.*

Till detta departement böra, på sätt chefen för civildepartementet vid angivandet av departementets förvaltningsuppgifter kommer att föreslå, hänföras ärenden rörande vägar, broar och färjor. I samband härmed bör också från jordbruksdepartementet hit överflyttas lagstiftningen angående byggande och underhåll av vägar på landet samt angående bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet, vilken lagstiftning i väsentliga delar är av civillags natur.

Vidare synes det uppenbart, att koncessions- och trafiksäkerhetslagstiftningen för järnvägarna samt den blivande lagstiftningen om lufttrafik, vilka lagstiftningar åtminstone delvis torde falla inom civil-lagstiftningens område, böra förläggas till kommunikationsdepartementet. Däremot bör lagstiftningen om ansvarighet för skada till följd av järnvägsdrift samt automobiltrafik såsom ägande nära samband med den allmänna lagstiftningen om skadestånd förbliva i justitiedepartementet.

Enligt vad chefen för civildepartementet kommer att föreslå, böra ärenden angående stadsplaneväsendet samt byggnads- och brandväsendet förläggas till kommunikationsdepartementet, och torde i sammanhang härmed de i administrativ väg utfärdade byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer jämväl böra föras hit. Lagstiftningen angående stadsplaneväsendet, som numera i huvudsak innehålles i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad och är av civillags natur, synes däremot med hänsyn till dess nära sammanhang med annan civil-lagstiftning böra förbliva i justitiedepartementet.

Kommunikationsdepartementet torde vidare komma att handhava flertalet ärenden rörande statens vattenfall och deras tillgodogörande. Den särskilda lagstiftningen i dessa ämnen bör däremot, i likhet med den allmänna vattenlagstiftningen, tillhöra justitiedepartementet.

Av den administrativa lagstiftning, som är avsedd att hänföras till detta departement, bör, utom den redan angivna, särskilt nämnas stadgan angående skjutsväsendet den 22 juni 1911 samt förordningen angående automobiltrafik den 30 juni 1916.

*Finansdepartementet.*

Enligt nu gällande departementalstadga skall, på sätt jag förut berört, i finansdepartementet handläggas frågor rörande banklagstiftning, dock med undantag av dem, som angå bankers konkurs, vilka sistnämnda frågor tillhöra justitiedepartementet. Förutom denna lagstiftning har i finansdepartementet handlagts lagstiftningen angående tillsyn å fartyg, arbetstid å fartyg samt oriktig ursprungsbeteckning ävensom den nya lagstiftningen angående fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt angående rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper. Samtliga nu angivna lagstiftningsfrågor hava handlagts enligt § 87 regeringsformen.

Av förenämnda lagstiftning bör den, som rör bank- och fondväsendet — banklagstiftningen dock med förut nämnda undantag — kvarbliva i finansdepartementet, enär detta departement avses fortfarande skola handhava förvaltningsärendena på dessa områden. Däremot synes det vara uppenbart, att lagstiftningen angående oriktig ursprungsbeteckning bör överflyttas till det nya handelsdepartementet, dit motsvarande förvaltningsfrågor äro avsedda att föras. Vad angår lagstiftningen om tillsyn å fartyg och arbetstiden å fartyg, vilken lagstiftning delvis är av social natur, kunde det ifrågasättas att hänföra densamma till socialdepartementet, men då tillsynen å hithörande lagars efterlevnad huvudsakligen ankommer å fartygsinspektionen, som är avsedd att sortera under handelsdepartementet, torde förevarande lagstiftning, åtminstone tillsvidade, böra förläggas till detta departement.

Enligt gällande departementalstadga höra till finansdepartementets handläggning, bland annat, ärenden rörande de jord eller lägenheter åtföljande rättigheter och skyldigheter, som icke äro hänförliga under någon av de till andra departement hörande grenar av förvaltningen, och är det avsett, att dessa ärenden skulle fortfarande handläggas i detta departement. Civillagstiftningen på detta område, som omfattar, bland annat, lagarna den 8 november 1912 angående avlösning av vissa frälseräntor och om sammanläggning av frälseränta med den fastighet, varav räntan utgår, lagarna den 25 maj 1905 och 19 april 1907 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet samt den ifrågasatta nya åborättslagstiftningen, hör emellertid till justitiedepartementet. Ehuru det med hänsyn till förefintligheten i finansdepartementet av en särskild lagbyrå kunde ifrågasättas att åt detta departement uppdraga hela den civillagstiftning, som rör departementets förvaltningsområde, torde likväl, då nyssberörda lagstiftning i vissa avseenden äger nära sammanhang med

den allmänna civillagstiftningen, öfvervägande skäl tala för att låta densamma kvarbliva i justitiedepartementet.

I finansdepartementet handläggas vidare lagstiftningen angående rikets mynt samt angående mått och vikt, skatte- och rusdryckslagstiftningen samt lagstiftningen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, och böra dessa lagstiftningsfrågor jämte dithörande förvaltningsärenden givetvis förbliva i nämnda departement.

Av de administrativa författningar, som nu tillhöra finansdepartementet, böra förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet samt övriga författningar rörande handel och näringar öfverflyttas till handelsdepartementet, som kommer att handhava förvaltningen i dessa frågor. Å andra sidan torde förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883, som nu tillhör justitiedepartementet, samt resereglementet den 13 december 1907, som tillhör civildepartementet, böra tillika med motsvarande förvaltningsärenden öfverföras till finansdepartementet, dit dessa författningar och förvaltningsärenden enligt sin natur närmast höra.

#### *Ecklesiastikdepartementet.*

Enligt vad jag redan förut omnämnt, handläggas i ecklesiastikdepartementet lagstiftningen angående byggande och underhåll av kyrka och prästgård, vilken lagstiftning omfattar bland annat lagen den 5 juni 1909 angående byggnad och underhåll av kyrka med vad därtill hörer så ock av särskild sockenstuva, lagen av samma dag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av prästgård samt ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910, och bör denna lagstiftning, som delvis är av civillags natur, fortfarande tillhöra ecklesiastikdepartementet.

Förutom nu angivna lagstiftning handhar ecklesiastikdepartementet ej någon lagstiftningsfråga, fallande inom civil- eller kyrkolagstiftningens område. Goda skäl synas emellertid tala för att lagen den 9 december 1910 angående tillsättning av prästerliga tjänster, vilken lag såsom varande av kyrkolags natur nu handläggas i justitiedepartementet, därifrån öfverflyttas till ecklesiastikdepartementet. Omförmälda lag innehåller till stor del administrativa bestämmelser angående prästval m. m., vilkas tillämpning ankommer å ecklesiastikdepartementet, och bör sålunda, om hänsyn tages allenast till dess innehåll och ej till dess natur av kyrkolag, otvivelaktigt handläggas i detta departement. Då härtill kommer, att dess samhörighet med annan till justitiedepartementet hörande kyrkolagstiftning ej är större än att densamma utan olägenhet

torde kunna undantagas från handläggning i sistnämnda departement, förordar jag lagstiftningens överflyttande till ecklesiastikdepartementet.

I detta departement handläggas vidare lagstiftningen angående prästerskapets avlöningsförhållanden (lagarna den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför, om reglering av prästerskapets avlöning, om emeritilöner för präster och om kyrkofond, samt kungörelsen samma dag angående grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar) ävensom den del av kommunallagstiftningen, som rör den kyrkliga kommunen. Därjämte handhar departementet, såsom jag förut berört, lagstiftningen angående uppfostran åt vanarade och i sedligt avseende försummade barn (gällande lag i ämnet är utfärdad den 13 juni 1902), vilken lagstiftning tillkommit i den för kommunallag stadgade ordning. Ehuru det kunde ifrågasättas att överflytta sistnämnda lagstiftning till socialdepartementet, torde dock, i avbidan på den nya lagstiftning om barnavård, som är under utarbetande av fattigvårdslagstiftningskommittén och som i en nära framtid torde komma att föranleda beslut av statsmakterna, lagstiftningen tillsvidare böra kvarbliva i ecklesiastikdepartementet.

#### *Jordbruksdepartementet.*

Till jordbruksdepartementet hör, såsom tidigare omnämnts, för närvarande lagstiftningen angående skogar och skogsvård samt angående byggande och underhåll av vägar på landet, vilken lagstiftning omfattar ett avsevärt antal särskilda lagar och förordningar och delvis är av civillags natur. Hit hör även lagen om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet den 28 juni 1907, vilken lag likaledes tillkommit enligt den i § 87 regeringsformen stadgade ordning.

På sätt jag förut framhållit, böra väglagstiftningen samt omfördälda lag den 28 juni 1907 överflyttas till kommunikationsdepartementet. Skogslagstiftningen bör däremot i sin helhet kvarbliva i förvarande departement.

Åt jordbruksdepartementet torde emellertid även vissa nya lagstiftningsuppgifter böra inrymmas. I departementet handläggas administrativa ärenden rörande nationalparker samt fredande av naturminnesmärken, men lagstiftningen i dessa ämnen (lagarna den 25 juni 1909 angående nationalparker samt angående naturminnesmärkens fredande), vilken lagstiftning har karaktären av civillag, tillhör justitiedepartementet. Då berörda lagar äro av mycket speciell art och ringa omfattning samt jämväl äga ett visst samband med övrig till

jordbruksdepartementet hörande lagstiftning, synes någon betänklighet ej böra möta mot deras överflyttande till detta departement. I likhet med vad landshövdingen Schotte i sitt förenämnda betänkande förordat tillstyrker jag därför en dylik åtgärd. Däremot böra givetvis de särskilda bestämmelser om expropriation av naturminnesmärken, som innehållas i lagen om expropriation den 12 maj 1917, fortfarande tillhöra justitiedepartementets handläggning.

Landshövdingen Schotte har i sitt betänkande föreslagit, att jämväl åtskilliga andra, mera betydande lagstiftningsfrågor skulle utbrytas från justitiedepartementet och föras till jordbruksdepartementet. Sålunda förordade Schotte, att lagstiftningen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna samt angående jakt och fiske ävensom flottning-lagstiftningen och den ifrågasatta lagstiftningen angående slakt av husdjur, vilka lagstiftningsfrågor i den mån de äro av civillags natur nu höra till justitiedepartementet, i sin helhet överfördes till jordbruksdepartementet, som handhar motsvarande förvaltningsuppgifter. Ur de allmänna synpunkter, som enligt min mening böra vara bestämmande med avseende å utsöndring från justitiedepartementet av lagstiftningsuppgifter av civillags natur och för vilka jag förut redogjort, finner jag mig dock icke kunna biträda berörda förslag. De avsedda lagstiftningsfrågorna äga så nära samband med den allmänna civil- resp. kriminallagstiftningen samt äro av den omfattning och principiella vikt, att de icke lämpligen böra undantagas från handläggning i justitiedepartementet. Däremot böra givetvis de administrativa författningarna i här avsedda ämnen, vilka författningar nu tillhöra jordbruksdepartementet, fortfarande där handläggas.

#### *Handelsdepartementet.*

På sätt jag vid redogörelsen för finansdepartementets lagstiftningsuppgifter utvecklat, bör från detta departement till handelsdepartementet överflyttas lagstiftningen angående tillsyn å fartyg, arbetstiden å fartyg samt oriktig ursprungsbeteckning. Vidare torde, i överensstämmelse med vad jag i mitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 21 mars 1919 förordat, jämväl lagstiftningen angående lotterier böra hit överflyttas från civildepartementet.

Till handelsdepartementet torde, enligt vad chefen för finansdepartementet vid redogörelsen för handelsdepartementets förvaltningsuppgifter kommer att närmare påvisa, böra förläggas ärenden rörande det affärsrättsliga försäkringsväsendet, vilka ärenden nu höra till civildepartementet. I sammanhang härmed bör även lagstiftningen i ämnet (lagen

den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse samt lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket), vilken lagstiftning sedan år 1903 handhafts av civildepartementet, föras till handelsdepartementet. Lagstiftningen, som är ganska omfattande, är av civillags natur.

I mitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 21 mars 1919 förordade jag, i överensstämmelse med vad departementalkommitterade föreslagit, att den till justitiedepartementet nu hörande lagstiftningen angående patent, varumärken, mönster och modeller skulle förläggas till handelsdepartementet. Sedan detta yttrande avgavs, har emellertid denna fråga kommit i ett i viss mån förändrat läge, i det att patentlagstiftningskommittén numera till Kungl. Maj:t avgivit betänkande med förslag till ny patentlag, vilket förslag blivit föremål för förberedande behandling inom justitiedepartementet. Då det med hänsyn härtill måste anses mindre lämpligt att överflytta den fortsatta behandlingen av detta betydande lagförslag å ett annat departement samt det jämväl synes tveksamt, huruvida en lagstiftning av den räckvidd och invecklade natur som den nu förevarande bör utbrytas från justitiedepartementet, finner jag, med frånträdande av min tidigare ståndpunkt, mig böra förorda, att denna lagstiftning, åtminstone tillvidare, får kvarbliva i sistnämnda departement.

I departementalkommitterades förenämnda betänkande föreslogs, att lagstiftningen angående elektriska anläggningar, vilken lagstiftning är av civillags natur och nu tillhör justitiedepartementet, borde avskiljas därifrån och förläggas till förevarande departement. Landshövdingen Schotte, som ej föreslog något särskilt handelsdepartement, förordade lagstiftningens förläggande till finansdepartementet. Redan i mitt oförmälda yttrande till statsrådsprotokollet den 21 mars 1919 framhöll jag, att denna lagstiftning borde åtminstone tillvidare kvarstanna i justitiedepartementet, och finner jag mig alltså böra vidbliva denna ståndpunkt.

Vad angår handelsdepartementets lagstiftningsuppgifter på det område, som hittills reglerats genom administrativa föreskrifter, torde dessa bliva av ganska betydande omfattning. Sålunda böra, på sätt jag redan förut anmärkt, förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet samt övriga författningar angående villkoren för drivande av handel och näringar, däribland även förordningen den 26 november 1875 angående elfarliga oljor m. m. och förordningen den 19 november 1897 angående explosiva varor, hänföras till detta departement. Vidare böra dit föras förordningen den 18 oktober 1901 angående registrering av svenska fartyg (de i 2 § sjölagen intagna bestämmelserna i detta ämne böra däremot liksom sjölagen i övrigt



handläggas i justitiedepartementet), förordningen den 31 december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg, förordningen den 23 december 1915 angående fartygs byggnad och utrustning ävensom vissa andra författningar rörande sjöfartsväsendet. Slutligen böra till detta departement även höra vissa administrativa författningar angående gruvor och elektriska anläggningar, bland vilka kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande av kronans jordägarandel i gruva samt stadgan den 31 december 1902 om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring särskilt förtjäna att omnämnas.

Jag övergår nu till att redogöra för de jämkningar i avseende å justitiedepartementets förvaltningsuppgifter, som föranledas av den nya departementsindelningen.

2. Justitiedepartementets förvaltningsuppgifter.

På sätt jag redan omnämnt, bör lagstiftningen angående rikets vapen och flagga överflyttas från civildepartementet till justitiedepartementet. I samband härmed böra även de administrativa ärendena rörande dessa ämnen överföras till sistnämnda departement.

Vidare skulle, enligt vad chefen för civildepartementet kommer att närmare utveckla, från detta departement till justitiedepartementet överflyttas följande ärenden, nämligen:

ärenden angående avvísning, utvisning och övervakning av utlänningar, samt  
 » » rikets gränser.

Därjämte skulle regeringsrätten överföras från civil- till justitiedepartementet.

Från justitiedepartementet skulle däremot till andra departement överföras nedannämnda ärendesgrupper:

till socialdepartementet: ärenden angående lösdrivares behandling samt statens tvångsarbetsanstalter;

till finansdepartementet: ärenden angående expeditionslösen och valstatistik;

till handelsdepartementet: varumärkesärenden.

Justitiedepartementets ämbetsområde skulle sålunda efter genomförandet av den departementala omorganisationen komma att omfatta — förutom flertalet lagstiftningsfrågor —

Ärenden under justitiedepartementet.

ärenden rörande

*inseende över lagskipningen; domstolarna och deras personal; rikets judiciella indelning; tingsstad, tingshus och häradshäkte; offentliga rättshjälpsanstalter;*

*fastighetsregister;*

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.)*

åtal för brott och förordnande av domstol, där sådant ankommer på Kungl. Maj:t; av brottmål föranledda ersättningar av allmänna medel; ersättning till oskyldigt häktade eller dömda; förbrytares utlämnande; fängvården; behandling av minderåriga förbrytare; straffregister; nåd i brottmål; villkorlig frigivning; tillämpning av tryckfrihetsförordningen, i vad denna förordning därom stadgar;  
rikets vapen och flagga;  
rikets gränser;  
regering och riksdag; val till riksdagens kamrar; sammanfattande av berättelsen till riksdagen om vad i rikets styrelse tilldragit sig;  
medborgarrätt; tillstånd för utlänning att förvärva fast egendom, gruwa eller aktier;  
avvisning, utvisning och övervakning av utläningar;  
fideikommissförfattningar;  
tillstånd till äktenskap och adoption, där meddelande av sådant tillstånd ankommer på Kungl. Maj:t;  
rättsstatistik;  
svensk författningssamling.

Verk, stater  
och inrätt-  
ningar under  
justitiedepar-  
tementet.

I anslutning härtill skulle till justitiedepartementet komma att höra följande verk, stater och inrättningar:  
högsta domstolen;  
regeringsrätten;  
lagrådet;  
nedre justitierevisionen;  
justitiekanslersämbetet;  
hovrätterna;  
allmänna underdomstolarna;  
vattendomstolarna;  
krigsdomstolarna;  
poliskammare;  
tryckfrihetsombuden;  
fängvårdsstyrelsen och fängvårdsstaten;  
uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Justitiedepar-  
tementets  
organisation.

De ovan omförmälda ändringarna i justitiedepartementets verksamhetsområde äro ej av den betydelse, att de i och för sig nödvändiggöra någon ökning eller minskning av departementets personal. Andra av den nya ärendesfördelningen fullt oberoende skäl påkalla emellertid en mindre förstärkning av justitiedepartementets arbetskrafter.

Det torde vara lämpligt att i detta sammanhang till behandling upp-  
taga denna fråga ävensom några andra smärre spörsmål, som hava av-  
seende å justitiedepartementets ordinarie avlöningsstat.

Vid den omorganisation av justitiedepartementet, som ägde rum i  
sammanhang med den från och med år 1918 genomförda löneregleringen  
för statsdepartementen, blev justitiedepartementet uppdelat i tvenne i  
förhållande till varandra väsentligen fristående huvudavdelningar: kansli-  
avdelningen och lagavdelningen. I enlighet med den sammansättning,  
som vid nämnda omorganisation gavs åt departementet, består kansli-  
avdelningen förutom av statssekreteraren-expeditionschefen och den för  
hela departementet gemensamma registratorn, av två kansliråd, en förste  
kanslisekreterare och två andre kanslisekreterare, under det att lag-  
avdelningen bildas, förutom av chefen för samma avdelning, av en  
ledamot och en förste kanslisekreterare. På sätt framgår av den ut-  
redning, som föregick ifrågavarande organisation, förutsattes emellertid,  
att den ene av de å kansliavdelningen placerade andre kanslisekreterarna  
skulle hava viss tjänstgöringsskyldighet även på lagavdelningen, i det  
att han skulle vara pliktig att biträda förste kanslisekreteraren å lag-  
avdelningen vid fullgörandet av det honom åliggande uppdraget att  
vara utgivare av svensk författningssamling. Å andra sidan antogs,  
att denna å lagavdelningen placerade förste kanslisekreterare skulle få  
tid över till att kunna biträda även å kansliavdelningen. Utom nu  
nämnda tjänstemän beräknades, att departementet skulle hava behov av  
två amanuenser och en e. o. amanuens, samtliga placerade på kansli-  
avdelningen.

Erfarenheten från de två år, under vilka departementet arbetat i  
sin nya organisation, har givit vid handen, att denna är i stort sett  
tillfredsställande. Det har egentligen varit i endast ett avseende, som  
denna nya organisation ej infriat de förhoppningar, man fäst vid den-  
samma. Jag syftar därvid på det förhållandet, att den arbetshjälp,  
som tilldelats chefen och ledamoten å lagavdelningen, framstått såsom  
otillräcklig. På sätt redan förut antytts, åligger det den å lagavdel-  
ningen anställde förste kanslisekreteraren såsom en viktig självständig  
uppgift att med biträde av en utav de å kansliavdelningen placerade  
andre kanslisekreterarna från trycket utgiva svensk författningssamling.  
Det har visat sig, att detta hans arbete tager så stor del av hans tid i  
anspråk, att han endast föga kan ägna sig åt en del av de andra  
viktiga uppgifter, för vilka han vid nyorganisationen avsetts, och detta  
ehuru han endast i helt obetydlig grad anlitas med arbete å kansliav-

*Inträttande  
av en andre  
kanslisekre-  
terarbefatt-  
ning å de-  
partem:ntets  
lagavdelning.*

delningen. En av de viktigaste av nu ifrågakvarande kanslisekreterares uppgifter, genom vars tilldelande åt honom man hoppades att få tillfredsställt ett länge känt behov, är den att biträda chefen och ledamoten å lagavdelningen med införskaffande av en del upplysningar och mindre utredningar, som dessa behöva för sina lagstiftningsarbeten. Erfarenheten har visat, att dylikt biträde, som enligt sakens natur ofta måste utföras utom tjänsterummet, icke låter i någon större utsträckning förena sig med arbetet å utgivandet av svensk författningssamling, vilket arbete kräver, att utgivaren är i största möjliga grad tillgänglig å sitt tjänsterum för alla dem, som behöva vända sig till honom i denna hans egenskap. En följd härav har blivit, att under senare tid en av departementets amanuenser, som avsetts för kansliavdelningen, måst tillsvidare placeras å lagavdelningen med huvudsaklig tjänstgöring där. Detta är dock en anordning, med vilken varken lagavdelningen eller kansliavdelningen kan i längden vara betjänt. För det arbete, varom här är fråga, kan det ej vara tillräckligt, att chefen och ledamoten å lagavdelningen har till sitt förfogande en tjänsteman med allenast den korta dagliga arbetstid, som man kan fordra av en amanuens; och vad kansliavdelningen beträffar, är det så långt ifrån, att den kan undvara några arbetskrafter, att den tvärtom, enligt vad jag strax får tillfälle att närmare utveckla, redan nu är — och än mera under den närmaste tiden torde bliva — i behov av dessas förstärkning.

Den enda effektiva åtgärden att avhjälpa den nu framhållna bristen i den nuvarande organisationen synes mig vara inrättandet av en ny ordinarie befattning, vars innehavare skulle bliva pliktig att huvudsakligen tjänstgöra på lagavdelningen. Att göra även denna nya tjänst å lagavdelningen till en andragradstjänst synes mig dock ej erforderligt, utan torde det vara tillräckligt, att den föreslagna förstärkningen tillföres avdelningen i form av en andrekanslisekreterartjänst.

Det denne nya befattningshavare tillkommande arbetet skulle huvudsakligen komma att bestå uti att biträda med införskaffande av de mindre utredningar och upplysningar, varom förut talats, med förändret av en del diaries samt med ordnandet av alla till lagavdelningen hörande handlingar. Därjämte skulle givetvis å honom överflyttas det nu den ene av de å kansliavdelningen tjänstgörande andre kanslisekreterarna åliggande bestyret att biträda förste kanslisekreteraren å lagavdelningen med utgivandet av svensk författningssamling. Däremot torde — huvudsakligen för kontinuitetens skull — protokollsföringen i lagrådet fortfarande böra tillkomma förste kanslisekre-

teraren å lagavdelningen, liksom denne torde böra bibehållas vid den obetydliga tjänstgöring å kansliavdelningen, som för närvarande är honom tilldelad och som huvudsakligen består i att biträda med vissa ärenden rörande regering och riksdag.

Möjligt är, att, därest ifrågavarande befattningshavares åligganden bestämmas på nu föreslaget sätt, deras arbetstid kommer att fullt tagas i anspråk. Det synes mig dock — på grund av det å lagavdelningen förekommande arbetets säregna art — ej uteslutet, att åtminstone tidvis ej så skall bliva fallet. Det torde därför böra överlåtas åt departementschefen att bestämma, om och i vad mån åt de å lagavdelningen tjänstgörande kanslisekreterarna böra, utöver vad redan sagts, anförtros göromål, som höra till kansliavdelningen. De ärenden, som därvid synas mig främst böra komma i fråga, äro vissa kansliärenden, som hava ett visst samband med dem, vilka beredas å lagavdelningen, såsom vissa med tillsättande av kommittéer eller tillkallande av sakkunniga sammanhängande ärenden av mestadels ekonomisk art. Därjämte vore det önskvärt om, till lättande av arbetet å kansliavdelningen, den nu de båda därstädes tjänstgörande andre kanslisekreterarna åliggande protokollsföringen i statsrådet skulle kunna till en mindre del överflyttas å andre kanslisekreteraren å lagavdelningen.

Ordnas arbetet i huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda föreslagits, skulle kansliavdelningen få sig tillförd ökad arbetskraft så tillvida, att den nu även delvis å lagavdelningen tjänstgörande andre kanslisekreteraren samt den tillfälligtvis huvudsakligen å lagavdelningen tjänstgörande amanuensen skulle kunna helt ägna sig åt arbetet å kansliavdelningen. Att en dylik förstärkning av arbetskrafterna å denna avdelning skulle bliva välkommen, har redan förut antytts och torde bäst belysas därav, att — fränsett tryckfrihetsärenden — de diariesförda ärendena i departementet, vilka under år 1917 uppgått till det dittills högsta antalet eller 2,518, under de två år departementet arbetat i sin nya organisation, 1918 och 1919, utgjort ej mindre än respektive 3,579 och 3,701 samt att under nu ifrågavarande tre år antalet av de ärenden, som handlagts i statsrådet, uppgått till respektive 2,525, 3,277 och 3,683. An mera nödvändig blir denna förstärkning, därest förut omnämnda, justitiedepartementet berörande ärendesöverflyttningar komma till stånd. Genom dessa skulle justitiedepartementet väl befrias från en del mindre ärendesgrupper, som skulle tilläggas andra departement, men denna lindring i arbetet komme säkerligen att mer än väl uppvägas av den ökning däri, som skulle bliva en följd av den ärendesöverflyttning till justitiedepartementet, som skulle komma att äga rum. Jag tänker därvid närmast på de ärenden rörande

avvisning och utvisning samt övervakning eljest av utlänningar, som från civildepartementet skulle överföras till justitiedepartementet.

Jag är alltså beredd tillstyrka, att hos riksdagen begäres den ändring av departementets ordinarie avlöningsstat, att däri under lagavdelningen uppföres en andre kanslisekreterare med sedvanlig begynnelseavlöning av 4,000 kronor jämte ålderstillägg.

*Ytterligare en  
skrivbiträdes-  
befattning.*

Vid förut omförmälda omorganisation av justitiedepartementet, som trädde i kraft med ingången av år 1918, uppfördes i departementets ordinarie stat tre kvinnliga biträden, nämligen ett i andra och två i första lönegraden. Redan av den utredning, som förebragtes i sammanhang med nämnda omorganisation, framgick, att dessa biträden ej beräknades bliva i stånd att verkställa all renskrift inom departementet. Erfarenheten har också bekräftat detta. Ökningen av departementets arbetsmängd har gjort, att, i trots av genomförda förenklingar i expedieringen, kostnaderna för extra skrivhjälp under år 1919 belöpt sig till ej mindre än nära 5,000 kronor. Detta giver vid handen, att det i departementet föreligger ett verkligt behov av åtminstone ett ytterligare kvinnligt biträde, placerat i lägsta lönegraden eller således med en begynnelseavlöning av 1,600 kronor. Härför erforderlig ändring i departementets avlöningsstat torde därför böra äskas hos riksdagen.

*Ytterligare en  
statsrådsvakt-  
mästare på  
ordinarie stat.*

Av 1919 års lagtima riksdag beslöts det tillägg från och med år 1920 till avlöningsstaten för justitiedepartementet, att däri för tjänstgöring som statsrådsvaktmästare uppfördes två förste vaktmästare, vilka dittills uppburit sin avlöning å civildepartementets stat. Som statsrådsvaktmästare tjänstgör emellertid sedan många år även en extra vaktmästare, vilken emellertid fortfarande uppbär sin avlöning från civildepartementet (anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatserättningar). Då nu civildepartementet skall under innevarande år uppdelas i tvenne departement, för vilka nya stater skola uppgöras, torde det lämpligaste vara, att i samband därmed nyss påpekade oegentlighet avhjälpes. Därvid torde det tillåtas mig att underställa Kungl. Maj:ts prövning, huruvida icke nu ifrågakvarande extra vaktmästarbefattning bör omändras till ordinarie.

Med avseende å denna fråga vill jag till en början erinra därom, att en extra statsrådsvaktmästare varit anställd alltsedan den 1 december 1905 eller således i mer än fjorton år. Hans tjänstgöringsskyldighet, som redan från början varit omfattande, har, allt efter som be-

lovet av vaktmästarhjälp för statsrådsberedningen under årens lopp vuxit, blivit än mer utsträckt och har under de senare åren varit fullt jämförlig med de ordinarie statsrådsvaktmästarnas. Hans avlöning, som givetvis avvägs efter tjänstgöringsskyldigheten, har också under senaste åren satts till nära lika högt belopp som det, vartill en ordinarie vaktmästares avlöningsförmåner uppgått. Sålunda har den extra vaktmästarens avlöning under åren 1915—1917 understigit en ordinarie vaktmästares avlöningsförmåner med allenast 100 kronor per år samt alltsedan början av år 1918 uppgått till samma belopp som en dylik befattningshavares avlöningsförmåner med sedvanligt avdrag dock för belopp, motsvarande dylik befattningshavares pensionsavgift.

Att någon minskning i behovet av statsrådsvaktmästare skall i framtiden inträda torde vara uteslutet. Den utvidgning av statsrådsberedningens lokaler, som delvis nyligen genomförts och ytterligare är planlagd, talar i motsatt riktning. Detsamma kan i viss mån sägas om den utökning av statsrådets antal, som blir en följd av den redan beslutade nya departementsindelningen. Något som helst tvivel om, att här är fråga om ett stadigvarande behov, torde alltså ej föreligga. Vid sådant förhållande och då det är av vikt, att åtgärder vidtagas för undvikande i möjligaste mån av täta ombyten å nu ifrågavarande befattning, tvekar jag ej att förorda dennas omändring till ordinarie. För att göra även denna nya statsrådsvaktmästartjänst till en förste vaktmästarbefattning torde dock ej föreligga tillräckliga skäl, utan torde det vara tillfyllest, att för ändamålet i justitiedepartementets stat för tjänstgöring såsom statsrådsvaktmästare uppföres ännu en vaktmästare med en begynnelseavlöning av 1,600 kronor jämte sedvanliga ålders-tillägg till lönen.

En höjning av anslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli påkallas slutligen av en del förhållanden, som hava avseende å det i departementets ordinarie avlöningsstat upptagna anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar.

På sätt redan förut nämnts, förutsattes vid departementets från och med år 1918 genomförda omorganisation, att i departementet skulle vara anställda två ordinarie och en extra ordinarie amanuens. Vid den beräkning av nu förevarande anslag, som i samband därmed ägde rum, antogs de båda ordinarie amanuenserna bära åtnjuta en var ett årligt arvode av 2,400 kronor, under det att till avlönande av den extra ordinarie amanuensen ansågs bära åtgå åtminstone 800 kronor för år. Att för sistberörda låga belopp erhålla en person, kompetent och villig att

*Höjning av anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar.*

biträda departementet i någon mera avsevärd utsträckning, har visat sig stöta på svårigheter. För sådant ändamål synes det mig erforderligt, att hans avlöning sättes till minst 1,200 kronor för år. I anslaget skulle alltså på grund härav behöva beräknas en höjning med 400 kronor.

Vid bestämmandet av nu ifrågavarande anslags belopp har antagits, att därifrån skulle avlönas bl. a. en extra vaktmästare med en årlig avlöning av 1,270 kronor. Sedan de ordinarie vaktmästarnas avlöning numera blivit höjd till 1,600 kronor, torde det för den extra vaktmästaren erforderliga beloppet böra beräknas till 1,570 kronor för år. En höjning i anslaget med 300 kronor skulle alltså av denna anledning påkallas.

Som vikarie för statsrådsvaktmästarna under dessas semester och eljest vid tillfälliga ledigheter har hittills tjänstgjort en vaktmästare i civildepartementet. Likaledes har en vaktmästare i detta departement i viss mindre omfattning biträtt med vaktmästargöromålen i regeringsrätten. Sedan ärendena angående regeringen och — såsom nu är avsett — jämväl regeringsrätten överflyttats till justitiedepartementet, bör givetvis den extra vaktmästarhjälp, varav statsrådsberedningen och regeringsrätten sålunda kunna vara i behov, bestridas från justitiedepartementet. Till att lämna dylik hjälp förslår emellertid ej justitiedepartementets nuvarande vaktmästarpersonal, utan torde bliva erforderligt att härför, åtminstone i huvudsak, anlita särskilda biträden. För dessas avlönande torde böra beräknas en höjning i nu förevarande anslag med 800 kronor.

Anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar skulle alltså av olika anledningar behöva höjas med tillhoppa 1,500 kronor, eller således från dess nuvarande belopp 9,500 kronor till 11,000 kronor. Uppförandet i staten av ännu en andre kanslisekreterare, ytterligare ett kvinnligt biträde av första graden samt en statsrådsvaktmästare skulle, på sätt förut framhållits, kräva årliga belopp av respektive 4,000, 1,600 och 1,600 kronor. Anslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli skulle följaktligen vid bifall till samtliga nu framförda förslag behöva höjas från sitt nuvarande belopp 94,000 kronor med tillhoppa 8,700 kronor till 102,700 kronor.

Justitiedepar-  
tementets  
stat.

I enlighet med vad jag sålunda anfört skulle — frånsett särskilt anslag å 17,000 kronor till departementschefen — den *ordinarie staten för justitiedepartementet*, att gälla från och med den 1 juli 1920, erhålla följande utseende:



	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
<i>Kansliavdelningen:</i>					
1 statssekreterare och expeditionschef, arvode	—	—	—	11,000	{ Av detta arvode anses 3,000 kr. motsvara tjänstgöringspenningar.
1 kansliråd	5,000	2,500	600	8,100	
1 dito	5,000	2,500	600	8,100	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 förste kanslisekreterare	3,600	1,800	400	5,800	
1 registrator	2,600	1,600	300	4,500	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 andre kanslisekreterare	2,200	1,500	300	4,000	
1 dito	2,200	1,500	300	4,000	
<i>Lagavdelningen:</i>					
1 chef för lagavdelningen, arvode	—	—	—	11,000	{ Av detta arvode anses 3,000 kr. motsvara tjänstgöringspenningar.
1 ledamot å lagavdelningen, arvode	—	—	—	8,100	{ Av detta arvode anses 2,500 kr. motsvara tjänstgöringspenningar.
1 förste kanslisekreterare, med tjänstgöring även å kansliavdelningen	3,600	1,800	400	5,800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 andre kanslisekreterare, med tjänstgöring även å kansliavdelningen	2,200	1,500	300	4,000	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,300	500	200	2,000	{ Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter 10 år med ytterligare 200 kr. och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skollande av varje ålderstillägg 100 kr. utgöra lön och 100 kr. tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	200	1,600	
2 kvinnliga biträden av dito	2,200	600	400	3,200	
1 förste vaktmästare	1,100	650	150	1,900	{ Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter 6 år med ytterligare 100 kr. och efter 9 år med än ytterligare 100 kr.
1 vaktmästare	900	550	150	1,600	
1 dito	900	550	150	1,600	
För tjänstgöring som statsråds-vaktmästare:					
1 förste vaktmästare	1,100	650	150	1,900	
1 dito	1,100	650	150	1,900	
1 vaktmästare	900	550	150	1,600	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar	—	—	—	11,000	
Summa kronor	—	—	—	102,700	

*Anm.* Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:tt att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Å riksstaten för år 1921 skulle alltså det ordinarie anslaget till justitiedepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli upptagas med ett till 102,700 kronor förhöjt belopp.

Då, enligt vad ovan nämnts, den nya staten skulle träda i kraft redan den 1 juli 1920, skulle härjämte å tilläggsstat för sistnämnda år för justitiedepartementet erfordras ett anslag, svarande mot hälften av det belopp, varmed staten skulle ökas, eller 4,350 kronor.

Efter samråd med chefen för sjöförvarsdepartementet anförde *chefen för lantförvarsdepartementet, statsrådet Nilson*, härefter beträffande

### Förvarsdepartementet.

Jämlikt den av 1919 års lagtima riksdag beslutade ändrade departementsindelningen skola lantförvars- och sjöförvarsdepartementen från och med dag under innevarande år, som av Kungl. Maj:t bestämmes, sammanslås till ett gemensamt departement, benämnt förvarsdepartementet.

Beträffande till en början frågan om verksamhetsområdet för det blivande förvarsdepartementet, har i förutnämnda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag omnämnts, att till detta departement givetvis skulle höra alla de ärenden, som nu handläggas i lantförvarsdepartementet.

Förvars-  
departemen-  
tets verksam-  
hetsområde.

Vad sjöförvarsdepartementets ärenden angår, hade — enligt vad i propositionen erinrats — av departementalkommittéerade föreslagits, att från detta departement skulle i samband med föreningen av de båda förvarsdepartementen till handelsdepartementet överflyttas ärenden angående sjökarteverket, nautisk-meteorologiska byrån, skeppsmätning, lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna vid rikets kuster (lotsverket) samt bildnings- och undervisningsanstalter för sjöfartsnäringen (navigationsskolorna). Av nämnda ärendesgrupper föreslogos i berörda proposition ärenden rörande *skeppsmätning* och *navigationsskolorna* att överföras till handelsdepartementet. Beträffande däremot ärenden rörande *lotsverket* och *sjökarteverket* samt *nautisk-meteorologiska byrån* uttalades, att dessa ärenden borde handläggas i det gemensamma förvarsdepartementet; och anfördes i detta avseende i propositionen följande.

Sambandet mellan sjöförsvaret, å ena, samt lotsverket och sjökarteverket, å andra sidan, vore huvudsakligen betingat dels därav, att de åtgärder, som av sistnämnda institutioner vidtoges till sjöfartens säkerställande, jämväl tillgodokomme örlogsflottan, och dels därav, att lotsverkets personal och materiel under vissa förhållanden måste tagas i användning för militära ändamål samt att sjökarteverket ombesörjde ut-

arbetning och tryckning av de för marinens behov särskilt erforderliga kartor m. m. Dessa institutioners uppgifter vore på grund härav nära förbundna med sjöförsvarets intressen. Antalet hithörande regeringsärenden i sjöförvarsdepartementet vore ganska ringa — år 1918 89 ärenden angående lotsverket och 26 ärenden angående sjökarteverket. Då därjämte något allmännare önskemål om dessa ärendens överförande till handelsdepartementet icke blivit från sjöfartens målsmän framställt samt andra rubbningar i departementsindelningen, än som vore av föreliggande behov oundgängligen påkallade, icke torde böra vidtagas, syntes dessa ärenden lämpligen böra handläggas i det gemensamma försvarsdepartementet.

Vad nautisk-meteorologiska byrån beträffade, påginge för närvarande utredning rörande utsöndring av byråns arbetsuppgifter till andra ämbetsverk, i främsta rummet kommerskollegium och sjökarteverket; och syntes följaktligen de fåtaliga regeringsärendena rörande denna byrå — år 1918 13 ärenden — böra i avvaktan på resultatet av nämnda utredning tillhöra försvarsdepartementet.

Att ärendena rörande *skeppsmätning* och *navigationsskolorna* böra i samband med den nya departementsindelningens genomförande överflyttas till handelsdepartementet synes mig givet, helst som dessa ärenden från och med innevarande års början övertagits av det nyorganiserade kommerskollegiet, vilket kommer att lyda under nämnda departement.<sup>1)</sup>

I fråga därefter om ärendena rörande *lotsverket* har jag efter vidare övervägande av denna fråga funnit, att även nämnda ärendesgrupp bör vid det nya försvarsdepartementets bildande avskiljas från sjöförvarsdepartementet och överlämnas till handelsdepartementet. Väl bör vid förevarande frågas bedömande fästas tillbörligt avseende vid det nära och för sjöförsvarets intressen synnerligen viktiga samband, vilket, på sätt i förutnämnda proposition framhållits, förefinnes mellan lotsverket och sjöförsvaret. Men å andra sidan kan icke bortses från, att lotsverkets huvudsakliga uppgifter avse tillgodoseende och befrämjande av handelssjöfarten, och det har vid den nya departementsindelningens genomförande varit en ledande grundsats att hänföra de olika statsinstitutionerna till den förvaltningsgren, dit de med avseende å sin huvudsakliga verksamhet höra. Att lotsverket med dess personal vid

<sup>1)</sup> I samband med kommerskollegii omorganisation hava ärenden rörande *skeppsmätning* och *navigationsskolorna* från och med den 1 januari 1920 provisoriskt överflyttats till finansdepartementet (Sv. Förfs. nr 806/1919).

mobilisering eller krig måste tagas i användning för militära ändamål äger tillämpning jämväl beträffande vissa andra statsinstitutioner, såsom statens järnvägar, postverket, telegrafverket, väg- och vattenbyggnadskåren m. fl. Det intima samarbete, som även under fredliga förhållanden äger rum mellan sjöförsvaret och lotsverket, läser även vid lotsverkets förflyttande till handelsdepartementet utan större svårigheter kunna på ett fullt betryggande sätt upprätthållas. Jag vill vidare tillägga, att det, även om antalet ärenden, som beträffande lotsverket nu haudläggas i sjöförvarsdepartementet, är jämförelsevis fåtaligt, synes vara angeläget att befria försvarsdepartementet, vilket helt visst kommer att bliva ett synnerligen arbetstyngt departement, från alla ärenden, som ej direkt syfta på försvaret.

Slutligen torde jag få erinra, att lotsstyrelsen i sitt över departementalkommitterades betänkande den 28 november 1913 avgivna utlåtande uttalat, att styrelsen icke hade något att erinra mot att ärenden rörande lotsverket överflyttades från sjöförvarsdepartementet till handelsdepartementet.

*Nautisk-meteorologiska byrån*, vilken har till huvudsakligt ändamål att undersöka handelsfartygens lanternor, kompasser och övriga nautiska instrument samt att till gagn framför allt för sjöfarten verkställa vissa meteorologiska, jordmagnetiska och hydrografiska arbeten, torde, med tillämpning av nyssnämnda grundsats för statsinstitutionernas fördelning mellan förvaltningsgrenarna, även böra överflyttas till handelsdepartementet. Såsom förut nämnts, är frågan om utsöndring av byråns arbetsuppgifter till andra ämbetsverk för närvarande under utredning.

Vad slutligen *sjökarteverket* beträffar, ligger frågan om dess förläggning inom statsförvaltningen i viss mån annorlunda. Sjökarteverket har i främsta rummet till uppgift att genom mätningar och undersökningar inhämta så noggrann kännedom om riket omgivande farvatten, som sjöfartens och försvarsväsendets behov fordra, samt att med stöd av vunna mätningsresultat utarbeta och utgiva geodetiskt grundade sjökort. Därjämte ombesörjer sjökarteverket, såsom förut nämnts, utarbetning av de för marinens behov särskilt erforderliga kartor m. m. Detta verk tjänar sålunda även handelssjöfartens intressen. Men härvid är att märka, att verkets organisation för närvarande är sådan, att den för utförande av sina arbeten är i väsentlig mån beroende av tillgång å personal från flottan samt att enahanda anordning alltjämt läser böra bibehållas, då de för sjökarteverkets sjömättningsarbeten erforderliga nautiska kunskaperna företrädesvis äro att finna hos flottans personal. Detta förhållande synes mig böra föranleda, att sjökarteverket, innan

eventuella ändringar i samband med den pågående utredningen rörande nautisk-meteorologiska byrån eller eljest finnas böra vidtagas i dess arbetsuppgifter, kommer att tillhöra försvarsdepartementet.

Försvarsdepartementets verksamhetsområde skulle alltså efter genomförandet av den nya departementsindelningen komma att omfatta ärenden rörande:

försvarsväsendet till lands och sjöss med därtill hörande personal och materiel;

vården om de till försvaret upplåtna fastigheter och byggnader ävensom av förråd samt andra anstalter och inrättningar för försvarets behov;

undervisningsväsendet samt sjukvårds- och veterinärväsendet vid försvaret;

det militära pensionsväsendet;

välgörenhetsinrättningar för den till försvaret hörande personalen;

frivilliga sammanslutningar för tillgodoseende av försvarsbehov;

sjökarteväsendet.

I anslutning härtill skulle till försvarsdepartementet komma att höra de ämbetsverk m. fl. institutioner, som äro inrättade för militära ändamål, ävensom sjökarteverket.

**Försvarsdepartementets organisation.**

Jag övergår nu till frågan om försvarsdepartementets organisation. I sådant avseende torde jag till en början få nämna, att inom lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen för närvarande är anställd följande personal:

Beställningar	Lantförsvarsdepartementet	Sjöförsvarsdepartementet	Tillhoppa
<b>Å ny stat.</b>			
Statssekreterare .....	1	—	1
Statssekreterare och expeditiionschef .....	—	1	1
Expeditiionschef .....	1	—	1
Kansliråd .....	4	2	6
Förste kanslisekreterare .....	4	2	6
Registrator .....	1	1	2
Andre kanslisekreterare .....	5 <sup>1</sup>	2	7
Registrator å kommandoexpeditionen .....	1	—	1
Kvinnligt biträde av tredje graden .....	1	—	1
Kvinnligt biträde av andra graden .....	1	1	2
Kvinnligt biträde av första graden .....	2	1	3
Förste vaktmästare .....	1	1	2
Vaktmästare .....	2	1	3
Förste vaktmästare å kommandoexpeditionen .....	1	1	2
Stentryckare vid generalstabens litografiska anstalt .....	1	—	1
<b>Å övergångsstat.</b>			
Kanslisekreterare .....	1	—	1

<sup>1</sup> Av dessa beställningar hålles en vakant, så länge den nuvarande kanslisekreteraren å övergångsstat kvarstår i tjänst.

Inom *lantförsvarsdepartementet* handläggas ärendena — fränsett de ärenden, som tillkomma statssekreteraren — för närvarande dels å expeditiionschefens avdelning och dels å fyra byråer, av vilka varje förestås av ett kansliråd. Ärendena fördelas sålunda:

å expeditiionschefens avdelning: samtliga personalärenden, av vilka de militära befordringsärendena utgöra huvudparten;

å första byrån: ärenden angående värnplikt, dispenser, det frivilliga skytteväsendet, understöd, pensioner m. m.;

å andra byrån: regeringsrättsärendena samt en viss grupp ärenden angående byggnader;

å tredje byrån: ärenden angående arméns utrustning, materiel, hästar m. m.; samt

å fjärde byrån: ärenden angående avlöning, mötes- och skjutfält, organisationsfrågor m. m.

Inom *sjöförvarsdepartementet* handläggas ärendena för närvarande dels å statssekreterarens och expeditionschefens avdelning och dels å två byråer, av vilka vardera förestås av ett kansliråd. Ärendena fördelas sålunda:

å statssekreterarens och expeditionschefens avdelning: samtliga personalärenden;

å första byrån: ärenden angående fartyg, byggnader, befästningar m. m.; samt

å andra byrån: ärenden angående avlöning, beklädnad, förplägnad, värnplikt m. m.

I förenämnda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag uppdrogos grundlinjerna till den organisation, som borde givas det nya försvarsdepartementet, samt anfördes därvid huvudsakligen följande.

I lantförvarsdepartementet finnas för närvarande anställda 1 statssekreterare och 1 expeditionschef samt i sjöförvarsdepartementet 1 statssekreterare och expeditionschef. I det nya försvarsdepartementet borde finnas anställda allenast 1 statssekreterare och 1 expeditionschef. Innan några mera betydande inskränkningar i försvarsanstalterna komme till stånd, syntes visserligen vara att befara, att — även med beaktande av den minskning av antalet ärenden, som uppkomme genom ifrågasatt decentralisation till andra myndigheter av vissa ärendesgrupper — svårigheter skulle vållas såväl för statssekreteraren som för expeditionschefen i det gemensamma försvarsdepartementet att behörigen medhinna det en var av dem åliggande, synnerligen maktpåliggande och ansvarsfulla arbetet. Då emellertid såväl ur allmänt organisatorisk synpunkt som ock med hänsyn till angelägenheten att upprätthålla enhetlighet i försvarets ledning statssekreterar- och expeditionschefsgörömlen icke borde uppdelas på flera än två tjänstemän, borde för att avhjälpa nyssnämnda svårigheter särskilda åtgärder vidtagas. Såvitt statssekreteraren anginge, vore i sådant hänseende nödvändigt, att till hans förfogande ställdes en särskild byrå för att biträda vid utarbetandet av departementets andel i statsverkspropositionen och departementets övriga propositioner till riksdagen samt vid granskning av lagar och författningar ävensom vid fullgörandet av de övriga åligganden, som instruktionsenligt tillkomme statssekreteraren. Å denna byrå, som borde utrustas med väl kvalificerade arbetskrafter, borde placeras 1



kansliråd och 1 förste kanslisekreterare. Därest dessa tjänstemän under de tider av året, då avfattandet av propositioner till riksdagen icke påginge, ej bleve fullt upptagna av arbete för statssekreterarens räkning, borde de givetvis deltaga i handläggningen av departementets löpande ärenden.

I fråga om expeditionschefen torde den åt departementschefen i instruktionen inrymda befogenheten att åt kansliråd eller annan tjänsteman i departementet uppdraga den slutgranskning av koncept till utgående expeditioner, som eljest tillkomme expeditionschefen, böra i det nya departementet i vidsträckt omfattning tagas i bruk. Vidare borde från såväl lantförsvarets som sjöförsvarets kommandoexpedition kunna påräknas verksamt biträde åt expeditionschefen vid handläggningen av departementets militära befodringsärenden. Ställdes därjämte vid expeditionschefens sida 1 förste kanslisekreterare såsom stadigvarande medhjälpare åt honom, syntes i erforderlig mån bliva sörjt för, att expeditionschefens göromål skulle kunna på ett tillfredsställande sätt utföras.

Vad därefter beträffade de byråer, vari departementet skulle för de löpande ärendenas handhavande uppdelas, borde å dessa byråer i största möjliga omfattning sammanföras likartade ärenden från såväl lant- som sjöförsvaret. Vid ett sådant sammanförande kunde emellertid, åtminstone under den första tiden av departementets verksamhet, någon inskränkning icke äga rum vare sig i det sammanlagda antalet av de byråer, som för närvarande funnes inrättade i lantförsvars- och sjöförvarsdepartementen, eller av den å dessa byråer nu anställda personalen. Visserligen medförde den ifrågasatta decentralisationen av vissa ärendegrupper en minskning i de nuvarande försvarsdepartementens arbetsmängd, men å andra sidan vore att märka, dels att såväl lantförsvars- som sjöförsvarsdepartementen för närvarande vore synnerligen betungade med göromål och dels att den nya organisationen givetvis komme att, innan densamma bleve fullt genomförd, kräva ökat arbete.

Av lantförsvarsdepartementets 4 och sjöförsvarsdepartementets 2 — tillhoppa 6 — byråer skulle, såsom nyss nämnts, en tagas i anspråk för statssekreteraren i försvarsdepartementet. En annan byrå borde lämpligen avses för handläggning av regeringsrättsmål för hela departementet. Antalet av dessa mål, vilka för närvarande i lantförsvarsdepartementet föredroges från 2:a byrån och i sjöförsvarsdepartementet av en förste kanslisekreterare, utgjorde år 1918 198 i det förra departementet och 78 i det senare departementet eller tillhoppa 276.

Eventuellt kunde å denna byrå även medhinnas handläggning av en eller annan ytterligare ärendesgrupp.

I fråga om övriga försvarsärendens uppdelning å de återstående 4 byråerna syntes på *en* byrå böra sammanföras ärenden angående avlöning, rekrytering, understöd, resestipendier m. m. från båda försvarsgrenarna. Samtliga ärenden angående intendentur och sjukvård m. m. torde även böra omhänderhavas av *en* byrå. Vad övriga, huvudsakligen tekniska ärenden beträffade, kunde ifrågasättas att — i anslutning till departementalkommitterades förslag om inrättandet av en särskild marinavdelning i det gemensamma försvarsdepartementet för marinens speciella ärenden, vilken kunde representera marinens särskilda krav och intressen — i departementet bilda en byrå enbart för dessa ärenden samt att till den återstående byrån i huvudsak förlägga arméns motsvarande tekniska ärenden. Till byrån för marinens speciella ärenden skulle då hänföras ärenden angående nybyggnad och underhåll av fartyg samt annan marinen tillhörig flytande materiel, denna materiels artilleribestyrkning, torpedväsendet, minväsendet, flottans varv, lotsverket, sjökarteverket, nautisk-meteorologiska byrån <sup>1)</sup> m. m. och till den återstående byrån ärenden från armén rörande artillerimateriel, fästningar m. m. För en dylik fördelning talade den omständigheten, att ifrågavarande tekniska ärenden i stor omfattning vore av skiljaktig beskaffenhet för lant- och sjöförsvaret ävensom att armé- och marinförvaltningarna förut-sattes tills vidare skola fungera såsom skilda verk. Till vilken byrå frågor om kustfästningarnas fortifikatoriska utrustning och dessa fästningars artilleribestyrkning borde förläggas, syntes få bero på närmare omprövning i samband med uppgörandet av definitiv plan för försvarsdepartementets organisation.

Enligt den sålunda skisserade grupperingen av ärendena i ett gemensamt försvarsdepartement, vilken endast åsyftade att angiva huvud-dragen av ärendesfördelningen mellan byråerna inom departementet, skulle av de inom de nuvarande lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen befintliga 6 byråerna i det nya försvarsdepartementet avses:

- 1 för biträde åt statssekreteraren,
- 1 » regeringsrättsmål,
- 1 » ärenden rörande avlöning och rekrytering m. m.,
- 1 » intendentur och sjukvård m. m.,
- 1 » arméns tekniska ärenden m. m.,
- 1 » marinens tekniska ärenden m. m.

<sup>1)</sup> Såsom förut nämnts, skola ärenden rörande lotsverket och nautisk-meteorologiska byrån enligt nu avgivet förslag överflyttas till handelsdepartementet.

Förut vore nämnt, att någon minskning av den å lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementens byråer nu anställda personalen icke ansetts böra vidtagas i samband med departementens sammanslagning. Beträffande placeringen av denna personal på försvarsdepartementets 6 byråer syntes något förslag i förevarande sammanhang icke vara av nöden.

I försvarsdepartementet borde vidare givetvis endast 1 registrator finnas anställd.

De direkta kostnadsbesparingar, som skulle uppstå vid en organisation av ett gemensamt försvarsdepartement enligt sålunda angivna grunder, utgjordes av avlöningarna till 1 departementschef, 1 statssekreterare och expeditionschef samt 1 registrator eller (17,000 + 11,000 + 4,500) 32,500 kronor. Huruvida någon besparing med avseende å vaktbetjäning kunde göras, torde komma att bero av anordningarna beträffande det gemensamma departementets lokal.

De sålunda angivna grundlinjerna för det nya försvarsdepartementets organisation, mot vilka från riksdagens sida icke framställts någon erinran, torde i huvudsak böra följas vid uppgörandet av förslag till stat för det nya departementet.

*Departements-  
chefen.*

Inom försvarsdepartementet bör alltså anställas 1 statssekreterare. Inom det nuvarande lantförsvarsdepartementet har statssekreteraren till sitt förfogande 1 förste kanslisekreterare. Med de högst väsentligt ökade göromål, som komma att påvåla statssekreteraren i det nya departementet, bör, såsom ovan nämnts, till hans förfogande ställas en särskild byrå. Å denna byrå synes, förutom 1 kansliråd och 1 förste kanslisekreterare — åtminstone under den första tiden av departementets verksamhet och innan en närmare sammanslutning av de båda försvarsgrenarna i administrativt hänseende kommit till stånd — böra, med hänsyn till den stora arbetsbelastning, som kommer att påvåla byrån, placeras även 1 andre kanslisekreterare. Man torde nämligen till en början förslagsvis böra tänka sig en sådan uppdelning av arbetsmaterialet å byrån, att statssekreteraren med tillhjälp av 1 förste kanslisekreterare utarbetar statsverkspropositionen och andra propositioner till riksdagen, i vad lantförsvaret angår, samt det å byrån anställda kanslirådet under statssekreterarens ledning utför motsvarande arbete, såvitt beträffar sjöförsvaret. Även kanslirådet bör därvid otvivelaktigt äga tillgång till en ordinarie tjänsteman, för vilket ändamål lämpligen 1 andre kanslisekreterare bör avses.

Vidare bör i försvarsdepartementet finnas anställd 1 expeditionschef. Å dennes avdelning bör, såsom för närvarande är fallet i såväl

lantförsvars- som sjöförsvarsdepartementet, handläggas samtliga personalärenden. Till expeditionschefens biträde skulle, enligt vad i förenämnda proposition förutsatts, avses 1 förste kanslisekreterare.

I enlighet med förenämnda för riksdagen framlagda grundlinjer för det nya departementets organisation böra departementets övriga ärenden uppdelas på fem byråer, var och en under chefskap av ett kansli- råd, nämligen:

- 1 för regeringsrättsmål,
- 1 » ärenden rörande avlöning och rekrytering m. m.,
- 1 » » » intendentur och sjukvård m. m.,
- 1 » lantförsvarets tekniska ärenden m. m.,
- 1 » sjöförsvarets tekniska ärenden m. m.

Såsom ovan nämnts, handläggas regeringsrättsmålen i lantförsvars- departementet för närvarande å andra byrån, vilken består av 1 kansli- råd och 1 andre kanslisekreterare. Å nämnda byrå handläggas där- jämte ärenden angående sådana byggnader, som omhänderhavas av arméns kasernbyggnadsnämnd. Inom sjöförsvarsdepartementet föredragas regeringsrättsmålen för närvarande av en förste kanslisekreterare. Under förutsättning att någon minskning av regeringsrättsmålen antal icke kommer att inträda — något som för närvarande icke kan bedömas — torde det icke bliva möjligt för kanslirådet å regeringsrättsbyrån att medhinna andra mål än dessa. De byggnadsärenden, som för när- varande handläggas å lantförsvarsdepartementets andra byrå, torde där- för böra förläggas till den nya byrån för lantförsvarets tekniska ärenden. Därest så sker, torde såsom biträde åt kanslirådet å regeringsrättsbyrån böra avses endast 1 andre kanslisekreterare.

Å var och en av de övriga fyra byråerna böra, i överensstäm- melse med den organisation, som för närvarande tillämpas inom Kungl. Maj:ts kansli, såsom biträde åt kanslirådet anställas 1 förste kanslisek- reterare och 1 andre kanslisekreterare.

I det nya departementet bör givetvis endast 1 registrator finnas anställd. En av de i lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen nu an- ställda två registratorerna blir alltså övertalig. Beträffande registratorn i sistnämnda departement, vilken kvarstår å gammal stat, torde jag få nämna, att han redan den 16 juli 1921 inträder i pensionsåldern. Jag anser vid sådant förhållande, att det, ehuru man kunde ifrågasätta, huruvida icke nämnda tjänsteman borde uppföras å övergångsstat, i detta fall är lämp- ligare att överföra honom å indragningsstat under den korta tid, som för- flyter, innan han blir berättigad att åtnjuta pension. Härom torde Kungl.

Maj:tt vilja, efter framställning av chefen för sjöförvarsdepartementet, till riksdagen avläta proposition.

Såsom ovan nämnts, finnas för närvarande i lantförvarsdepartementet anställda 4 kvinnliga biträden, därav två av första graden, ett av andra graden och ett av tredje graden, samt i sjöförvarsdepartementet 2 kvinnliga biträden, därav ett av första och ett av andra graden. Någon minskning av denna personal kan genom departementens sammanslagning icke äga rum. I försvarsdepartementet böra alltså finnas anställda 1 kvinnligt biträde av tredje graden, 2 kvinnliga biträden av andra graden och 3 kvinnliga biträden av första graden.

Vad vaktmästarpersonalen angår, finnas för närvarande i lantförvarsdepartementets kansliexpedition 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare samt i sjöförvarsdepartementets kansliexpedition 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare. Med hänsyn till det sätt, varpå det nya försvarsdepartementets lokalfråga är avsedd att ordnas, torde departementets vaktmästarpersonal åtminstone tills vidare kunna begränsas till 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare.

I fråga om kommandoexpeditionernas organisation är någon ändring icke avsedd att vidtagas. Å försvarsdepartementets stat böra alltså uppföras 1 registrator och 1 förste vaktmästare för lantförsvarets kommandoexpedition samt 1 förste vaktmästare för sjöförsvarets kommandoexpedition. Å det nya departementets stat bör slutligen uppföras den å lantförvarsdepartementets stat för närvarande upptagna stentryckaren vid generalstabens litografiska anstalt.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle försvarsdepartementets personal utgöras av:

- 1 statssekreterare,
- 1 expeditionschef,
- 6 kansliråd,
- 6 förste kanslisekreterare,
- 1 registrator,
- 6 andre kanslisekreterare,
- 1 registrator å lantförsvarets kommandoexpedition,
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 2 kvinnliga biträden av andra graden,
- 3 kvinnliga biträden av första graden,
- 1 förste vaktmästare,
- 2 vaktmästare,
- 1 förste vaktmästare å lantförsvarets kommandoexpedition,

1 förste vaktmästare å sjöförsvarets kommandoexpedition,  
1 stentryckare vid generalstabens litografiska anstalt.

Av den inom lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen för närvarande anställda personalen skulle alltså platser icke kunna i det nya försvarsdepartementet beredas för 1 statssekreterare och expeditionschef, 1 registrator, 1 andre kanslisekreterare, 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare. Då emellertid statssekreterar- och expeditionschefsbefattningen är tillsatt endast på förordnande och den nuvarande registratorn i sjöförsvarsdepartementet, såsom förut nämnts, avses att överföras på indragningsstat, samt den övriga personalen jämlikt gällande avlöningsvillkor kan förflyttas till de nya departement, vilka skola träda i verksamhet samtidigt med det nya försvarsdepartementet, erfordras nu icke några särskilda bestämmelser med avseende å förenämnda övertaliga personal.

Såsom ovan nämnts, upptager lantförsvarsdepartementets stat för närvarande 1 kanslisekreterare å övergångsstat. Så länge denne kvarstår i tjänst, hålles en av departementets andre kanslisekreterarbefattningar vakant. I anmärkning till staten föreskrives att, sedan nuvarande kanslisekreteraren å övergångsstat avgått ur tjänst, denna beställning skall avföras från staten och avlöning i stället utgå för den vakanta andre kanslisekreterarbeställningen. Då ifrågavarande kanslisekreterare å övergångsstat icke lärer vara skyldig att låta sig förflytta till annat departement, torde han böra uppföras å försvarsdepartementets stat; och torde med anledning härav en av departementets sex andre kanslisekreterarbefattningar böra tills vidare hållas vakant.

I det nya försvarsdepartementet äro avsedda att ingå dels det nuvarande lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition, dels det nuvarande sjöförsvarsdepartementets kommandoexpedition. I organisationen av dessa båda expeditioner, vilka hädanefter torde böra benämnas lantförsvarets kommandoexpedition, resp. sjöförsvarets kommandoexpedition, torde icke för närvarande någon ändring böra vidtagas. I den mån en dylik ändring kan finnas önskvärd, synes frågan böra upptagas till prövning i sammanhang med den förestående allmänna revisionen av vårt försvarsväsende. Däremot anser jag mig böra föreslå, att å det nya departementets stat uppföras särskilda arvoden för cheferna för ifrågavarande båda expeditioner.

Såsom chef för lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition skall enligt den för generalstaben gällande instruktionen vara anställd en officer av nämnda stab. Uti ifrågavarande befattning har i regel placerats en av de å generalstabens stat uppförda båda överstarna. Så-

som chef för sjöförvarsdepartementets kommandoexpedition har pläгат beordras en av flottans regementsofficerare. Någon inskränkning i fråga om valet av för sistnämnda befattning lämplig person, såsom förhållandet är vid armén, finnes alltså icke. Särskild ersättning till cheferna för kommandoexpeditionerna, förutom den, som de enligt sina befattningar å stat uppbära, utgår icke.

Med hänsyn till de synnerligen maktpåliggande uppgifter, vilka påvåla cheferna för kommandoexpeditionerna, är det givetvis av stor vikt, att såsom chefer må kunna placeras personer av framstående duglighet och erfarenhet. Angelägenheten av att för ifrågavarande befattningar kunna förvärva de lämpligaste personerna framträder med ökad styrka i och med de nuvarande lantförvars- och sjöförvarsdepartementens sammanslagning till ett gemensamt försvarsdepartement. Uti den till 1919 års lagtima riksdag avlåtna, i det föregående omförmälda propositionen nr 359 framhölls sålunda, att det för den gemensamma försvarsministern måste i än högre grad än för de nuvarande cheferna för lantförvars- och sjöförvarsdepartementen vara av vikt att vid handläggningen av de många olikartade ärendena kunna inom departementet påräkna stöd av den militära fackkunskapen. Kommandoexpeditionerna och särskilt deras chefer borde därför hava till uppgift icke blott att biträda departementschefen vid beredning av kommandomålen till föredragning inför Konungen, utan även att, var inom sin försvarsgren, inför departementschefen representera denna fackkunskap.

Vad chefen för lantförvarsdepartementets kommandoexpedition angår, har det länge framstått som ett önskemål, att denne genom föregående anställning under några år såsom regementsofficer vid truppförband, helst även såsom regementschef förvärvat ingående praktisk erfarenhet om tjänstgöringsförhållandena vid arméns truppförband. Med den begränsning, som för närvarande gäller i fråga om valet av chef för lantförvarsdepartementets kommandoexpedition, kan det emellertid bereda svårigheter att, på sätt önskligt är, tillgodose nyssnämnda synpunkter. Vid tillämpningen av nu gällande bestämmelser har det sålunda inträffat, att den för befattningen lämpligaste personen icke kunnat erhållas bland generalstabens överstar och överstelöjtnanter, utan måst tagas bland officerare med endast majors avlöningsförmåner. Då en dylik anordning i flera avseenden måste anses synnerligen olämplig, torde i samband med de nuvarande lantförvars- och sjöförvarsdepartementens sammanslagning en ökad möjlighet till urval böra beredas. Detta urval bör omfatta icke endast generalstaben utan även regementschefer, företrädesvis regementschefer vid arméns huvudvapenslag, infanteriet.

Liknande synpunkter göra sig gällande beträffande sjöförvarsdepartementets kommandoexpedition, vars arbetsuppgifter göra det önskvärt, att dess chef i vanliga fall innehar kommandörs grad. Av hänsyn till kontinuiteten i ärendenas handläggning kan chefen för expeditionen under den tid, han innehar denna befattning, icke sjökommanderas.

Det lämpligaste sättet att tillgodose de nu angivna önskemålen synes vara att, på sätt uti en vid 1919 års lagtima riksdag inom andra kammaren avgiven motion föreslogs, på försvarsdepartementets stat uppföra särskilda arvoden för cheferna för kommandoexpeditionerna. Såväl med hänsyn till den ställning, dessa chefer intaga, som i betraktande av att för befattningarna skola kunna påräknas lämpliga personer, synes detta arvode böra bestämmas till onahanda belopp, som enligt stat skulle utgå till expeditionschefen i försvarsdepartementet, eller till 10,000 kronor. I den mån denne kommer i åtnjutande av tillfällig löneförbättring, bör sådan jämväl utgå till cheferna för kommandoexpeditionerna. Chefen för lantförsvarets kommandoexpedition bör därjämte göras beriden enligt samma grunder som regementsofficer vid generalstaben.

I och med genomförandet av nu omförmälda anordning bör den för chefen vid lantförvarsdepartementets kommandoexpedition avsedda överstebeställningen vid generalstaben indragas. Detta kan emellertid icke ske, förr än den nuvarande innehavaren av beställningen i fråga avgår. Tills vidare torde därför å staten för densamma uppförd lön och dagavlönning böra besparas statsverket.

Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar är för närvarande å lantförvarsdepartementets stat uppfört ett belopp av 15,000 kronor. Å sjöförvarsdepartementets stat äro till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar uppförda 11,300 kronor. I sistnämnda summa ingår ett belopp av 1,000 kronor såsom särskild ersättning till den tjänsteman, som under den tid, statssekreteraren och expeditionschefen är av statssekreterargöromålen hindrad fullgöra de honom i egenskap av expeditionschef åliggande göromål, upprätthåller sistnämnda göromål.

Med hänsyn därtill att det nya försvarsdepartementet kommer att räkna samma antal byråer som lantförvars- och sjöförvarsdepartementen tillsammans torde för avlönande av amanuenser och för beredande av gratifikationer åt extra amanuenser i det nya departementet böra beräknas samma belopp som för närvarande i de båda försvarsdepartementen eller tillhopa (11,000 + 5,500 =) 16,500 kronor.

I enlighet med av riksdagen förut godkända grunder och med



hänsyn jämväl tagen till eventuellt behov av medel utöver tjänstgöringspenningar till avlönande av vikarier för kvinnliga biträden och vaktmästare under sjukdom torde för vikariatsersättningar böra beräknas ett belopp av omkring 6,000 kronor.

Några särskilda medel för tillfälligt vaktmästarbiträde torde åtminstone för närvarande icke behöva beräknas.

Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar böra alltså upptagas (16,500 + 6,000 =) 22,500 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anfört skulle — fränsett särskilt anslag å 17,000 kronor till departementschefen — den *ordinarie staten för försvarsdepartementet*, att gälla från och med den 1 juli 1920, erhålla följande utseende:

Försvarsdepartementets stat.

Enhetskostnad				Antal	Summa kronor
Lön (arvode)	Orts-tillägg	Tjänstgöringspenningar	Summa kronor		
<b>A. Beställningar å ny stat.</b>					
11,000	—	—	11,000	1	11,000
10,000	—	—	10,000	1	10,000
10,000	—	—	10,000	1	10,000
10,000	—	—	10,000	1	10,000
5,000	600	2,500	8,100	6	48,600
3,600	400	1,800	5,800	6	34,800
2,600	300	1,600	4,500	1	4,500
2,200	300	1,500	4,000	5	20,000
—	—	—	—	1	—
1,800	—	—	1,800	1	1,800
1,500	200	700	2,400	1	2,400
1,300	200	500	2,000	2	4,000
1,100	200	300	1,600	3	4,800
1,100	150	650	1,900	1	1,900
900	150	550	1,600	2	3,200
1,100	150	650	1,900	1	1,900
—	—	—	—	1	1,900
500	—	—	500	1	500
—	—	—	—	—	22,500
<b>B. Beställning å övergångsstat.</b>					
2,500	1,200	1,500	5,200	1	5,200
				<b>Summa kronor</b>	<b>199,000</b>

- 1) Av detta arvode anses 3,000 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.  
 2) » » » » 2,800 » » »  
 3) Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.  
 4) » 5 » » » » » 500 » och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.  
 5) » 5 » » » » » 500 » » » 10 » » » 500 » och  
 efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.  
 6) Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor  
 och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor.  
 7) Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 6 år med ytterligare 100 kronor och  
 efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.  
 8) Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
- Anm. 1. Sedan nuvarande kanslissekreteraren å övergångsstat avgått ur tjänst, skall denna beställning avföras från staten, och utgår i stället avlöning för den vakanta andre kanslissekreterarbestedningen.
- Anm. 2. Av varje ålderstillägg, som tillkommer kvinnligt biträde, tillhöra 100 kronor lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
- Anm. 3. Beträffande skyldighet för vaktmästare att vid åtnjutande av bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och lyse, avstå viss del av lönen gäller vad därom stadgas i kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.
- Anm. 4. De för departementets ämbets- och tjänstemän samt betjante ifrågakommande ålderstillägg å lön skola utgå från fjärde huvudtitelns anslag till ålderstillägg.

Å riksstaten för år 1921 skulle alltså det ordinarie anslaget till försvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli upptagas till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 199,000 kronor.

Då, enligt vad ovan nämnts, den nya staten skulle träda i kraft redan den 1 juli 1920, skulle härjämte för sistnämnda år erfordras ett belopp, svarande mot hälften, eller 99,500 kronor, av statens belopp. De nu å staterna för luftförsvars- och sjöförsvarsdepartementen upptagna beloppen utgöra tillhoppa (134,200 + 71,600) 205,800 kronor, varav den på senare halvåret 1920 belöpande andelen allt-å utgör 102,900 kronor. Skillnaden mellan förenämnda belopp (102,900 — 99,500) 3,400 kronor torde lämpligen kunna från femte huvudtitelns anslag till sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och samma departements kommandoexpedition tagas i anspråk för handelsdepartementets behov.

*Chefen för civildepartementet, statsrådet Holmquist*, anmälde sig härefter vilja till behandling upptaga de frågor, som rörde social- och kommunikationsdepartementen, samt yttrade — efter anmärkning att han av lämplighetsskäl först ville ingå på de spörsmål, som anginge kommunikationsdepartementet — i förevarande ämne följande:

### Kommunikationsdepartementet.

I propositionen nr 359 till 1919 års lagtima riksdag med förslag till lag om statsdepartementen lämnades en förberedande redogörelse för det nya *kommunikationsdepartementets avsedda verksamhetsområde*. Hänvisande till nämnda proposition, läser jag nu huvudsakligast hava att yttra mig rörande vissa ärendesgrupper, vilkas förläggning till kommunikationsdepartementet i propositionen nr 359 förklarades skola bli föremål för ytterligare övervägande eller beträffande vilka kompletterande uttalanden eljest erfordras. För fastställande av kommunikationsdepartementets organisation och personalutrustning torde nämligen vara nödvändigt att taga definitiv ståndpunkt till vilka ärendesgrupper från början böra förläggas till detta departement.

Kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Vad först beträffar ärenden rörande *byggnadsväsendet samt staten tillhöriga byggnader och tomter*, i den mån dessa ärenden ej tillagts annat departement, hava dessa ärenden av departementalkommitterade ansetts böra förläggas till kommunikationsdepartementet i samband med inflyttande i detta departement av överintendentsämbetet såsom en avdelning för husbyggnader. Överintendentsämbetet har nu från och med 1918 års ingång omorganiserats till en byggnadsstyrelse, vilket ämbetsverk lyder under finansdepartementet. Denna styrelse har enligt den för styrelsen utfärdade instruktionen huvudsakligen att öva högsta inseende över det offentliga husbyggnadsväsendet i riket, att tillhandtaga offentliga myndigheter, menigheter och institutioner med av dem äskade råd och upplysningar, som ligga inom området för styrelsens verksamhet, samt att förvalta kronans för civilt ändamål anslagna hus och byggnader, vilka icke äro ställda under annan myndighets inseende. Styrelsens verksamhet består till väsentlig del i uppgörande eller granskning av ritningar och kostnadsförslag till allmänna byggnader ävensom, i numera ej ringa omfattning, utförande av byggnadsföretag för statens räkning.

I propositionen nr 359 anfördes av vederbörande departementschef, att med hänsyn till beskaffenheten av styrelsens verksamhetsområde något hinder icke mötte att förlägga styrelsen under ett departement för kommunikationer och allmänna arbeten. Därest så skulle ske, borde även här ifrågavarande ärendesgrupper överföras till detta departement och således ärenden rörande »statens till andra styrelsegrenar icke upplåtna fasta egendom», vilka för närvarande enligt departementalstadgan handläggas av finansdepartementet, flyttas därifrån till kommunikationsdepartementet. Emellertid ansåg departementschefen tillräckligt vägande skäl för en sådan ändrad anordning icke föreligga. Hithörande ärenden syntes nämligen kunna förutsättas erhålla en fullt lika tillfredsställande handläggning i finansdepartementet som i kommunikationsdepartementet. Därtill komme att, då genom utbrytning från finansdepartementet till ett blivande handelsdepartement av ärenden rörande handel, industri och sjöfart förstnämnda departements arbetsböda komme att väsentligt lindras, det icke heller ur synpunkten av detta departements arbetsböda föreläge anledning att från finansdepartementet överföra ärendesgrupper, som nu tillhörde detta departement och utan olägenhet kunde där förbliva.

Att ärenden rörande byggnadsväsendet föreslogos skola förbliva i finansdepartementet var sålunda huvudsakligen beroende av rent praktiska skäl ur synpunkten att erhålla en jämn arbetsfördelning mellan de olika departementen. Emellertid vill det förefalla, som om, då ett särskilt departement inrättas för kommunikationer och allmänna arbeten, ifrågavarande ärendesgrupp rent principiellt sett närmast är att hänföra till detta departements ämbetsområde. Att märka är även, att de många husbyggnadsfrågor, som angå de affärsdrivande verken, komma att handläggas i sistnämnda departement. Dit skulle även, enligt vad jag ämnar föreslå, förläggas ärenden rörande stadsplaneväsendet och byggnadsstadgans tillämpning. Vid nu angivna förhållanden har jag i denna del ansett mig böra frångå den tidigare propositionens ståndpunkt och förordar sålunda, att ärenden rörande kronans byggnader, i vad dylika ärenden ej ankomma på annat departement, hänföras under kommunikationsdepartementet. Ifrågavarande ärendesgrupp motsvarade år 1918 ett antal av 148 inkomna ärenden.

Vad vidare beträffar ärenden angående *stadsplaneväsendet*, anfördes i förenämnda proposition till 1919 års lagtima riksdag, att denna ärendesgrupp kunde förläggas antingen till kommunikationsdepartementet eller till socialdepartementet, såsom detta senare departement tillsvidare vore avsett att anordnas. Då ärendesgruppen vore rätt betydande och med hänsyn till de ofta invecklade förhållandena å detta område betungande

ur arbetsbördans synpunkt, måste det för socialdepartementet dock vara önskvärt, om ärendena i fråga komme att tillhöra kommunikationsdepartementet. Med erinran att med stadsplaneväsendet sammanhängande ärenden angående *byggnadsstadgan för rikets städer*, uttalades vidare i nämnda proposition till 1919 års lagtima riksdag, att, därest ärenden angående stadsplaneväsendet komme att förläggas till det nya kommunikationsdepartementet, därav borde följa, att ärenden, som avsåge tillämpning av byggnadsstadgan för rikets städer, också förlades till detta departement.

Vid ytterligare övervägande av spørsmålet, till vilket departement nu berörda ärendesgrupper böra föras, har jag kommit till den uppfattning, att de icke utan olägenhet kunna förläggas till socialdepartementet. Däremot kunna vissa skäl anföras för att de förläggas till justitiedepartementet. Då emellertid detta departements arbetsbörda redan nu är mycket omfattande, vadan det är önskvärt att icke belasta detsamma med ärenden, som kunna lämpligen förläggas till även annat departement, föreslår jag, att nu förevarande ärendesgrupper förläggas till kommunikationsdepartementet. De representera en rätt avsevärd arbetsbörda (år 1918 inkommo till civildepartementet 98 ärenden angående stadsplaneväsendet och 122 ärenden angående byggnadsstadgan för rikets städer) och äro av den natur, att de, även om de icke intimt sammanhänga med kommunikationsdepartementets ärenden i övrigt, dock lämpligen kunna övertagas av detta departement. En dylik anordning är praktisk ur synpunkten av arbetsfördelningen mellan departementen och främjar en lämplig byråindelning inom kommunikationsdepartementet.

I sammanhang med förläggande av nu förevarande ärendesgrupper till kommunikationsdepartementet böra, på sätt redan i propositionen nr 359 till 1919 års lagtima riksdag förutsattes, till detta departement också överföras ärenden *angående brandstadgan för rikets städer samt brandväsendet i övrigt*.

Däremot skulle det icke ankomma på kommunikationsdepartementet, utan på socialdepartementet, att handlägga ärenden angående byggnadsstadgans och brandstadgans tillämpning å visst område å landsbygden. Härvid äro nämligen samma synpunkter att anlägga som vid beslut om tillämpning av ordningsstadgan för rikets städer och hälsovårdsstadgan.

I övrigt har jag vid ytterligare övervägande av de ärendesgrupper, som i propositionen nr 359 ifrågasattes att förläggas till kommunikationsdepartementet, icke funnit anledning att i huvudsak avvika från där gjorda uttalanden. Ärenden angående *flottleders* inrättande och begagnande böra således icke hänföras till det nya kommunikationsdepartementet, utan läres flottningsslågstiftningen, såsom en del av den allmänna vattenlag-

stiftningen, böra förbliva hos justitiedepartementet, medan de löpande administrativa ärendena skulle ankomma på jordbruksdepartementet, från vilket regeringsrättsföredragningen i flottningsmål bör äga rum.

Den uppdelning av ärenden rörande *hamnbyggnader*, som nu förefinnes, i det att jordbruksdepartementet handlägger ärenden angående fiskehamnsbyggnader, medan andra hamnbyggnadsärenden behandlas i civildepartementet, skulle upphöra och alla hamnbyggnadsärenden sammanföras till det nya departementet. I detta sammanhang torde även till detta departement böra hänföras ärenden angående fastställande av taxor å hamnavgifter och grundpenningar samt taxor för kanaler ävensom frågor om fastställande av hamnområden, vilka ärenden nu delvis handläggas i finansdepartementet.

I jordbruksdepartementet böra förbliva ärenden rörande *odlings- och frostminskningsföretag* ävensom ärenden rörande *hydrografiska undersökningar*, i vad dessa ej verkställas av vattenfallsstyrelsen.

Ärendes-  
grupper till  
kommunikationsdepartementet.

På grund av vad i propositionen nr 359 till 1919 års lagtima riksdag och ovan anförts skulle till kommunikationsdepartementets handläggning föras följande ärendesgrupper, nämligen ärenden angående *järnvägar och spårvägar, post, telegraf och telefon, kanaler, farleder och hamnar; vägar, broar och färjor, skjutshållning och gästgiverier, automobiltrafik samt kommunikationsväsendet i övrigt till lands; lufttrafik; statens vattenfall och deras tillgodogörande, i den mån dessa ärenden ej tillhöra annat departement; stadsplaneväsendet; byggnads- och brandväsendet; kronans byggnader, i vad dylika ärenden ej tillhöra annat departement.*

Lagstiftningsupp-  
gifter i kommunikationsdepartementet.

Verk och stater under kommunikationsdepartementet.

Vidkommande de *lagstiftningsuppgifter*, som skulle ankomma på det nya kommunikationsdepartementet, tillåter jag mig hänvisa till vad chefen för justitiedepartementet här ovan därom anført.

I anslutning till ovan anförda ärendesfördelning skulle till kommunikationsdepartementet höra följande verk och stater: generalpoststyrelsen med poststaten; telegrafstyrelsen med telegrafstaten; järnvägsstyrelsen med järnvägsstaten;

väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med underlydande distriktstjänstemän; väg- och vattenbyggnadskåren; vattenfallsstyrelsen och statens vattenfallsverk; samt byggnadsstyrelsen.

I övrigt böra till kommunikationsdepartementet räknas: direktioner för kanaler och hamnarbeten; direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa; samt direktionen över telegrafverkets pensionsanstalter.

Kommunikationsdepartementets organisation bör, såsom redan förut antytts, byggas på enahanda grund som de nuvarande departementen. Med bibehållande av nuvarande organisation och till väsentliga delar nu tillämpade arbetsformer kunna dock utan tvivel åtskilliga förenklingar, syftande till arbetsminskning och snabb handläggning av ärendena, vidtagas, på vilka jag dock ej här behöver närmare ingå. Men samtidigt måste departementet också erhålla den utrustning med arbetskraft och de möjligheter till samråd med det praktiska livets män, som äro av så stor betydelse för snabba, sakkunniga och praktiskt kloka avgöranden inom ett departement av den natur som kommunikationsdepartementet.

Kommunikationsdepartementets organisation.

Med avseende å kommunikationsdepartementets personal har redan i propositionen nr 359 år 1919 uttalats, att behov uppenbarligen föreligger av både en statssekreterare och en expeditiionschef, och hänvisar jag härutinnan till nämnda proposition. I denna proposition anfördes vidare, att ärendena i kommunikationsdepartementet borde på visst angivet sätt uppdelas på 3 byråer och således 3 byråchefer och kansliråd erfordras.

Med avseende härå är till en början att märka, att enligt det nu framlagda förslaget ärenden angående kronans byggnader skulle förläggas till kommunikationsdepartementet, varigenom dess arbetsmängd komme att i ej oväsentlig grad ökas. Vidare torde beträffande ärendesfördelningen mellan byråerna böra uppmärksammas, att förhållandena i och med antagandet av det för affärsverken under nuvarande civildepartementet gemensamma avlöningssystemet kommit i ett i viss mån ändrat läge mot vad som förutsattes vid propositionen till 1919 års lagtima riksdag. Enligt det antagna gemensamma avlöningsreglementet för dessa verk skall nämligen utfärdande av en mångfald bestämmelser och föreskrifter i avlöningsfrågor, gällande för samtliga verken, aukomma på Kungl. Maj:t. En enhetlig behandling å en byrå av avlöningsfrågorna för alla affärsverken blir därför med det nya avlöningssystemets trädande i kraft den 1 juli 1920 en nödvändighet. Vidare skola stater samt

antalet lägre befattningshavare för alla affärsverken efter reglementets ikraftträdande fastställas av Kungl. Maj:t. Det behöves därför en person i byråchefsställning, som kan handlägga dessa ärenden samt enhetligt granska de olika förslagen m. m. Detta gör, att hittillsvarande uppdelning inom civildepartementet av ärendena på byråer allt efter som ärendena röra olika verk icke är i allo hållbar inom det nya kommunikationsdepartementet.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden och synpunkter och utgående ifrån att, på sätt närmare skall här nedan utvecklas, en högt kvalificerad person med teknisk utbildning anställs i kommunikationsdepartementet synas ärendena inom kommunikationsdepartementet lämpligen kunna uppdelas på 3 ordinarie byråer med ungefär följande ärendesfördelning dem emellan:

*1:a byrån:* ärenden angående statens och enskilda järnvägar — med undantag för ärenden, som avse det för affärsverken gemensamma avlöningssystemet;

*2:a byrån:* ärenden angående det för affärsverken gemensamma avlöningssystemet samt angående post, telegraf och telefon, statens kraftverk, statens vattenfall och deras tillgodogörande;

*3:dje byrån:* ärenden angående kanaler, farleder och hamnar, lufttrafik, vägväsendet, skjutshållning och gästgiverier, broar, färjor, automobiltrafik samt kommunikationsväsendet i övrigt ävensom ärenden angående stadsplaneväsendet, byggnads- och brandväsendet samt kronausbyggnader.

Uppenbart är, att smärre ändringar i nu angivna ärendesfördelning kunna behöva efter omständigheterna vidtagas. Erfarenheten torde måhända även komma att ådagalägga, att en ökning av arbetskrafterna inom kort blir påkallad.

I propositionen nr 359 år 1919 ifrågasattes under vissa förutsättningar att ålägga kanslirådet å tredje byrån departementets regeringsrättsföredragning. Efter byggnadsärendenas förläggning till kommunikationsdepartementet samt på grund av regeringsrättsärendenas mängd och beskaffenhet synes emellertid en dylik anordning ej möjlig att genomföra. Antalet regeringsrättsärenden hos jordbruksdepartementet, som skulle överflyttas till kommunikationsdepartementet, utgjorde 1918 92, av vilka 83 voro vägärenden av i allmänhet omfattande natur. Härtill kommo 1918 74 regeringsrättsärenden från civildepartementet, vilka enligt den nya departementsindelningen skulle ankomma på kommunikationsdepartementet. Antalet mål, tillsammans således 166, utfyller skäligen en före-



dragandes i regeringsrätten arbetsbörda (i civildepartementet kommo år 1918 280 mål på 2 regeringsrättsföredragande). Det lärer härav framgå, att en särskild föredragande för regeringsrättsföredragningen måste anställas i kommunikationsdepartementet. Då emellertid denna föredragning från kommunikationsdepartementet icke kan för en längre framtid överskådas — särskilt kan tillkomsten av ny väglagstiftning tilläventyrs inverka härpå — anser jag, att en föredragande för regeringsrättsmål från kommunikationsdepartementet för närvarande allenast bör uppföras på extra stat. Arvode bör sålunda begäras för en extra byråchef.

En särskild föredragande med arvode av 3,000 kronor är för närvarande anställd i civildepartementet för vissa större stadsplaneärenden. Det är högeligen önskvärt, att den erfarenhet och skicklighet, som denne extra föredragande besitter, jämväl tillföres det nya departement, kommunikationsdepartementet, som skall från civildepartementet övertaga dessa ärenden. Byråchefen å den byrå, som skulle jämte andra ärenden handlägga de nu förevarande ärendena, kan heller icke medhinna att behandla byråns ärenden, därest han icke erhåller sakkunnigt biträde med föredragningen av de ofta omfattande och svåra stadsplaneärendena. Annorlunda kunna förhållandena möjligen ställa sig, när, efter det ny byggnadsstadga för riket tillkommit — en fråga som efter flera års förberedelser torde kunna lösas inom något av de närmaste åren — regeringsärendena angående denna stadgas tillämpning (särskilt de nu talrika byggnadsdispenserna) kunna förväntas avsevärt nedgå. Anslag till en särskild föredragande för stadsplaneärenden bör därför allenast beviljas å extra stat. Då det hittills utgående arvodet till denne föredragande med hänsyn till det alltjämt stegrade antalet större stadsplaneärenden redan nu är otillräckligt, synes en förhöjning av detsamma till 5,000 kronor böra äga rum i och med den nya departementalordningens genomförande, samtidigt som denna föredragningsskyldighet utökas till att omfatta alla stadsplaneärenden.

Med avseende å besättandet av de tre ordinarie kansliråds- och byråchefstjänsterna i kommunikationsdepartementet anfördes i propositionen nr 359 år 1919, att två kansliråd borde till detta departement överflyttas från civildepartementet; och avsågs med då framlagd byråindelning närmast de nuvarande cheferna för 2:a och 4:de byråerna i civildepartementet, vilka skulle placeras såsom chefer för respektive 1:a och 2:a byrån i kommunikationsdepartementet och därmed erhålla ungefär enahanda ärenden att handlägga, som ålegat dem i civildepartementet. Att för den tredje kanslirådsbefattningen i kommunikationsdepartementet överflytta ett kansliråd från jordbruksdepartementet och därmed minska

*Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.)*

antalet kansliråd i detta departement till 2 kunde, på sätt framhölls i propositionen nr 359 år 1919, icke ifrågasättas, utan borde denna befattning nytillsättas.

Fullföljandet i sin helhet av sålunda antydda ordning är emellertid efter numera inträdda förhållanden förenat med vissa svårigheter. I ett departement sådant som det nya kommunikationsdepartementet synes mig nämligen knappast kunna undvaras en föredragande med teknisk sakkunskap. Bristen å en sådan föredragande, ofta kännbar redan inom det nuvarande civildepartementet, kan näppeligen utfyllas genom föredragning i speciella fall från vederbörande verk. En dylik föredragning blir icke av regelbunden art och kommer väsentligen att utgå från de synpunkter, som vederbörande verk anlagt. Det kan emellertid förutsättas, att fall skola inträffa, då en kritik av ett förslag från utom verket stående person kan vara behöflig för ett allsidigt bedömande av frågorna. I tekniska frågor blir en dylik kritik för en departementschef utan teknisk utbildning rätt så vansklig, och någon mera sakkunnig hjälp kan han i sådant fall ej påräkna av departementets administrativt utbildade personal. Det synes därför vara oavvisligt för ett departement sådant som kommunikationsdepartementet att inom departementet på mera tramskjuten plats hava tillgång till fullt kvalificerad teknisk sakkunskap. Huru denna tekniska sakkunskap lämpligast bör tillföras departementet, är under nuvarande förhållanden en ingalunda lättlost fråga. Det kunde ifrågasättas, att som chef för 1:a byrån i kommunikationsdepartementet anställdes en person med teknisk utbildning och erfarenhet. Denna anordning skulle i sin tur föranleda till att den byråchef, som från civildepartementet skulle överflyttas som chef för 1:a byrån, i stället placerades som chef för 3:dje byrån. Men därmed finge denne byråchef att handlägga ett för honom hittills alldeles främmande ärendesområde. Detta skulle icke kunna undgå att menligt inverka på byråns möjligheter att redan från början snabbt och sakkunnigt behandla föreliggande ärenden. Ej heller är det utan olägenhet att fästa den tekniskt utbildade kraft, som erfordras, i egenskap av chef för en särskild byrå, varmed han komme att få ansvaret för behandling av en del ärenden av juridiskt-administrativ art, som icke lämpa sig för hans speciella utbildning. Den anordning synes mig därför för närvarande lämpligast, att en extra föredragande med teknisk utbildning i byråchefs ställning anställs i departementet och ställes utanför den vanliga byråindelningen. Med avseende å de ärenden, som böra anförtros denne extra föredragande, torde några antydningar vara tillräckliga.

Ärenden av mera specifik teknisk art föreligga, med utgångspunkt

från ovanberörda ärendesfördelning mellan departementets tre byråer, huvudsakligen å 1:a och 3:e byrån. Bland 1:a byråns järnvägsärenden finnas sådana både bland statens järnvägars ärenden och bland de enskilda järnvägarnas. Vid många av de förra skulle tillgången inom departementet på teknisk fackkunskap vara av betydelse — jag erinrar härvid om de stora bangårdsombyggnader (framför allt Stockholms), som förestå, om elektrifieringen av statsbanorna m. m. Vad de enskilda järnvägarna beträffar, blir vid behandling av frågan om förvärv för statens järnvägar av enskilda banor teknisk fackkunskap inom departementet till gagn, liksom också ärenden angående koncession å enskilda järnvägar vinna sin lämpligaste lösning genom samarbete mellan juridiskt-administrativ och teknisk sakkunskap.

En ärendesgrupp, som under senare åren berett civildepartementet avsevärda svårigheter, har varit fastställande av taxor för enskilda järnvägar. Nuvarande ordning har i vissa fall, trots berömvärda strävanden hos vederbörande verk, lett till vissa ojämnheter beträffande taxebestämmelserna. Större enhetlighet och fasthet i dessa ärendens beredning böra därför eftersträvas. I detta hänseende skulle en särskild föredragande med teknisk utbildning i departementet av dessa ärenden vara till gagn. Tilläventyrs böra framdeles än ytterligare åtgärder vidtagas för vinnande av större enhetlighet mellan statens och de enskilda järnvägarnas taxor liksom mellan dessa senare inbördes. I skrivelse den 29 november 1919 har 1919 års kommission angående statsbanekonomin uttalat önskvärldheten av, att den handläggning av ärenden i allmänhet rörande enskilda järnvägar, som nu ankommer på järnvägstyrelsen, överflyttas till kommunikationsdepartementet. En dylik åtgärd skulle emellertid medföra en betydande ändring i organisationsplanen för departementet och torde för närvarande ej böra ifrågasättas. Nu berörda frågor torde efter vunnen ytterligare erfarenhet i sinom tid bliva en omsorg för den nye chefen för kommunikationsdepartementet.

Härförutom skulle en hel del ärenden av teknisk art tillhörande 3:e byrån ankomma på handläggning av den tekniskt utbildade föredraganden, antingen han nu själv föredroge dessa ärenden eller allenast samarbete ägde rum mellan honom och den administrative byråchefen och denne senare ansvarade för föredragningen. Sådana frågor äro en del viktigare spörsmål å vägväsendets område och angående kanaler, farleder och hamnar.

Föredraganden för tekniska ärenden torde böra anställas å extra stat, så att möjligheter finnas att efter omständigheterna träffa de lämpligaste förfogandena. Med hänsyn härtill och till de kvalifikationer, som

denne föredragande bör besitta, kan lägre arvode för honom icke beräknas än 12,000 kronor för år, oberäknat dyrtidstillägg.

Å kommunikationsdepartementets stat skulle således uppföras: å ordinarie stat 3 kansliråd och byråchefer samt å extra stat 2 byråchefer (1 för regeringsrättsföredragningen och 1 för ärenden av teknisk natur).

Med avseende å kanslisekreterarbefattningar i kommunikationsdepartementet erfordras 4 1:e kanslisekreterare, nämligen 1 å varje av 3 ordinarie byråer och 1 som biträde till statssekreteraren, samt 4 2:e kanslisekreterare, därav 1 för var av 1:a, 2:a och 3:e byråerna samt 1 såsom biträde åt expeditionschefen. Såsom biträde åt den extra byråchefen för regeringsrättsföredragning torde åtminstone tillsvidare vara tillfyllest med en amanuens.

Dessutom krävas inom kommunikationsdepartementet 1 registrator, 2 kvinnliga biträden av 2:a lönegraden samt 4 kvinnliga biträden av 1:a lönegraden.

Härjämte erfordras en 1:e vaktmästare samt 2 vaktmästare.

Endast i den mån vederbörande befattningar ej kunna tillsättas genom överflyttning från civildepartementet av motsvarande befattningar, böra de nytillsättas. Härvid bör dock iakttagas, att, enligt vad chefen för jordbruksdepartementet meddelat mig, med kommunikationsdepartementets inrättande en andre kanslisekreterare men ej heller flera kanslisekreterare kan från jordbruksdepartementet överflyttas till kommunikationsdepartementet.

Anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar beräknas förslagsvis till 16,000 kronor.

Kommunikationsdepartementets stat.

Efter vad sålunda anförts skulle, frånsett särskilt anslag å 17,000 kronor till departementschefen, den *ordinarie staten för kommunikationsdepartementet*, att gälla från och med den 1 juli 1920, bliva följande:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
1 statssekreterare, arvode ...	—	—	—	11,000	} Av detta arvode anses 3,000 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 expeditionschef, arvode....	—	—	—	10,000	
1 kansliråd .....	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 dito .....	10,000	5,000	1,200	16,200	
1 förste kanslisekreterare ...	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
3 dito .....	10,800	5,400	1,200	17,400	
1 registrator .....	2,600	1,600	300	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 andre kanslisekreterare ...	2,200	1,500	300	4,000	
3 dito .....	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde av andra graden .....	1,300	500	200	2,000	} Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolvärde av varje ålders-tillägg 100 kronor utgör lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av dito	1,300	500	200	2,000	
1 kvinnligt biträde av första graden .....	1,100	300	200	1,600	
3 kvinnliga biträden av dito	3,300	900	600	4,800	
1 förste vaktmästare .....	1,100	650	150	1,900	} Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare .....	900	550	150	1,600	
1 dito .....	900	550	150	1,600	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar .....	—	—	—	16,000	
Summa kronor	—	—	—	120,500	

Anm. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest v. ktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmånen är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter om-

ständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. Övrigt skola i fråga om förmånen av bosad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. (Sv. förf.-saml. 1918 nr 836).

Härjämte skulle erfordras medel till årliga avlöningar från och med den 1 juli 1920 till följande befattningshavare å extra stat, nämligen:

till en extra byråchef för regeringsrättsföredragningen	...	kronor	7,800
» » » byråchef för tekniska ärenden	.....	»	12,000
och till en särskild föredragande för stadsplaneärenden	..	»	5,000
			<hr/>
		kronor	24,800.

Av förenämnda avlöningsbelopp till de extra befattningshavarna böra respektive 2,500, 3,200 och 1,800 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Råds-  
institutioner  
inom kom-  
munikations-  
departe-  
mentet.

Att ett kommunikationsdepartement på viktiga områden behöver söka kontakt med det praktiska livets män lär vara uppenbart. Hittills har man i det nuvarande civildepartementet fått nöja sig med tillfälliga anordningar i detta avseende. Fråga uppstår emellertid, huruvida ej i nu förevarande sammanhang mera fasta rådsinstitutioner böra ifrågasättas. Jag torde i sådant hänseende få erinra om vad departementalkommittéerna i detta ämne huvudsakligen anfört och föreslagit.

Departementalkommittéerna yttra sig först om det *järnvägsråd*, som alltsedan 1902 under något olika organisationsformer — jfr senast kungl. brevet den 17 augusti 1917 — existerat och som väsentligen haft att behandla ärenden, som angå förhållandet mellan statens järnvägar och trafikanterna å dessa eller i samtrafik med dem stående järnvägar. Enligt kungl. brevet den 1 november 1907 har järnvägsrådet till uppgift att avgiva yttranden i de av Kungl. Maj:t till järnvägsrådet hänskjutna ärenden av nämnda art ävensom att självt framställa förslag i frågor, som äga sammanhang med nyssnämnda ärenden.

Departementalkommittéernas förslag till kommunikationsdepartement upptager också järnvägsrådet med ungefär lika befogenhet och sammansättning som nu, men under förändrad benämning *järnvägstaxerådet*.

Det nuvarande järnvägsrådet, som under åren 1902—1919 allenast varit sammankallat 13 gånger, har knappast spelat någon nämnvärd roll för statens järnvägspolitik. Naturligtvis har det varit för järnvägs-

styrelsen av värde att erfara meningarna hos ett råd så manstarkt sammansatt av vad landet på olika områden äger främst av erfarenhet och sakkunskap som järnvägsrådet. Men rådets uppgifter hava varit alltför begränsade och deras sammanträden, vilka skola äga rum efter Kungl. Maj:ts beslut vid varje särskilt fall, alltför fåtaliga för att det skulle kunnat utöva något varaktigare inflytande; det stora antalet ledamöter i rådet har också vållat vissa svårigheter med avseende å rådets arbete. Fråga kan också vara, om sättet för dessa ledamöters utseende icke varit alltför omständligt.

Emellertid anser jag mig icke nu och i detta sammanhang behöva till slutligt avgörande upptaga spørsmålet, huruvida järnvägsrådet bör fortvara eller ej. Under en nära framtid förestår behandling inom järnvägsstyrelsen av taxekommitténs förslag till omläggning av tarifferna vid statsbanorna och klassificering av godset. För detta arbetes slutförande torde det för järnvägsstyrelsen vara önskvärt att erhålla de sakkunnigast möjliga uttalanden från näringarnas män; och kanske stå sådana yttranden lättast och lämpligast att vinna genom järnvägsrådet. I varje fall och då det nuvarande rådet funktionerar till 1920 års utgång blir det beroende på chefen för det nya kommunikationsdepartementet att framdeles påkalla Kungl. Maj:ts beslut, om och i vad form järnvägsrådet skall förnyas efter 1920 års slut.

Departementalkommitterade föreslå vidare, att, utom ett järnvägstaxeråd, jämväl *ett samfärdselråd* ställes vid kommunikationsdepartementets sida. Departementalkommitterade anföra härom följande:

»Det har redan inledningsvis i fråga om behovet av ett särskilt kommunikationsdepartement framhållits, att den fortgående utvecklingen av landets kommunikationsväsen måste ske i samförstånd mellan representanterna för de olika grenarna inom departementet och efter en enhetlig plan. Frågor om anläggandet av större landsvägar, om upprensning och övrig förbättring av viktigare vattenfarleder, om vattenfarledernas förhållande till vattenregleringsföretag och kraftanläggningar, om kanalers anläggande eller förbättring, om anläggande av statsjärnvägar, om koncessionerande av eller understöd åt enskilda järnvägar samt om anordnande av viktigare postleder och telegraf- eller telefonförbindelser, allt måste ses ur enhetlighetens synpunkt, och i avseende å de större planerna för den gemensamma utvecklingens gång måste säkerhet vinnas för, att kontinuiteten icke onödigtvis äventyras, varjämte med kraft måste sörjas för, att den ena kommunikationsanstalten icke onödigtvis konkurrerar med den andra eller hämmar dess naturliga utveckling.

Det är givet, att den nu omförmälda uppgiften i första hand vilar hos chefen för det nya departementet, och att det nära samråd, vari avdelningscheferna inom departementet måste stå med departementschefen och med varandra, utan vidare skall i regel förekomma felgrepp. Men det är också tydligt, att kontinuitetskravet i avseende å samfärdselsplanerna sträcker sig vida utöver departementschefers an-

tagliga tjänstetid och att det kan bliva svårt nog att vid ministerskifte lämna utförliga meddelanden om den förut tänkta och planerade utvecklingsgången. För detta ändamål samt för sammanhållning och full belysning från alla ifrågakommande synpunkter skulle ett lämpligt sammansatt råd vara av stor betydelse.

Då detta råd skulle hava att syssla med att lämna upplysningar och råd beträffande de grundläggande principerna för departementets viktigaste verksamhetsgrenar, måste rådet uppenbarligen vara inrättat särskilt med hänsyn till detta ändamål och kan icke skäligen tänkas sammanfört med det för vissa speciella statsjärnvägsärenden inrättade järnvägstaxerådet.

Samfärdselrådet skulle alltså inkallas, när upplysningar och utredningar behövas rörande allmänna planer för rikets kommunikationsväsen, när fråga uppstår om utvidgande eller ändring av dylika planer eller när undersökning erfordras, huruvida en till anläggning eller understöd ifrågasatt kommunikationsled kommer i rätt förhållande till bestående mera omfattande kommunikationsplaner, eller om den kommer i konflikt med redan befintlig sådan led, eller vilken av flera ifrågasatta kommunikationsleder företrädesvis bör komma till utförande.»

Såsom ordförande i samfärdselrådet anse departementalkommitterade chefen för kommunikationsdepartementet böra fungera, varförutom såsom självskrivna ledamöter i rådet skulle inträda cheferna för statens järnvägar och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ävensom, då så anses erforderligt, cheferna för postverket, telegrafverket och vattenfallsverket, vidare chefen för den avdelning av handelsdepartementet, där sjöfartsfrågor handläggas, samt chefen för statskontoret och den bland fullmäktige i riksgäldskontoret, de må sig emellan utse. Övriga ledamöter av rådet skulle utses av Kungl. Maj:t, varvid icke syntes vara lämpligt meddela föreskrift, bland vilka rådets särskilt utsedda ledamöter skola väljas eller vilka särskilda synpunkter en var av dem skall anses företrädesvis representera.

För min del finner jag önskvärt, att *ett samfärdselråd* ställes vid kommunikationsdepartementets sida för vissa betydelsefulla frågor inom departementets verksamhetsområde. Även om det i främsta rummet lär bli spörsmål av den av departementalkommitterade upptagna art, som komma att hänskjutas till rådets överläggning, lär vederbörande departementschef böra vara oförhindrad att även i andra betydelsefulla kommunikationsspörsmål höra rådet. Dess uppgift bör därför hållas tillräckligt vid. Med avseende å rådets sammansättning synes mig icke nödigt att som ledamöter av rådet medtaga några verkschefer, utan lär deras mening kunna lämpligen inhämtas i vanlig ordning eller genom deras inkallande till rådets sammanträden. Jämväl i övrigt torde mot den av departementalkommitterade föreslagna sammansättningen vägande invändningar vara att framställa. Rådet skulle enligt detta förslag få en alltför övervägande administrativ sammansättning, medan man där-



emot synes framför allt böra sträva efter att till ledamöter av rådet få praktiskt förfarna män inom olika områden av kommunikationsdepartementets verksamhet. Antalet ledamöter av rådet synes icke böra vara alltför stort — sannolikt ej över 8—12 personer; rådet bör antingen sammanträda i sin helhet eller ock böra vissa dess ledamöter kallas till överläggning i speciella frågor, allt efter vederbörande departementschefs bestämmande.

Ersättning till rådet torde böra utgå i form av reseersättning och dagtraktamente i enlighet med vad som gäller för utom Stockholm boende kommittéledamöter. Särskilt anslag för rådets verksamhet torde icke påkallas, utan kostnaderna därför få bestridas av vederbörligt anslag till kommittéer och sakkunniga.

Jag torde få tillfälle att framdeles för Kungl. Maj:ts vidare beslut anmäla frågan om närmare åtgärder för inrättande av ett samfärdselråd inom kommunikationsdepartementet.

## Socialdepartementet.

Socialdepar-  
tements  
verksamhets-  
område.

I propositionen nr 359 till 1919 års lagtima riksdag är lämnad en allmän översikt över de ärendesgrupper, som skulle tillhöra det nya socialdepartementet. Hänvisande till denna redogörelse, erinrar jag först, att följande i kungl. kungörelsen den 28 november 1912 angivna och i civildepartementet nu handlagda sociala ärenden ansetts böra uppenbarligen tillkomma det nya socialdepartementet, nämligen ärenden angående arbetsmarknaden, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, arbetarskydd, åtgärder för social förtänksamhet samt arbetsstatistik och annan socialstatistik. I den sammanfattning av socialdepartementets ärenden, som här nedan skall lämnas, komma nu berörda ärendesgrupper att angivas något annorlunda, men torde särskild motivering härför icke erfordras.

I förutnämnda proposition till 1919 års riksdag har vidare uttalats, att ärenden angående *nykterhetsverksamhet*, i vad den ej avser nykterhetsundervisning, samt ärenden angående behandling av alkoholister och lösdrivare böra hänföras till socialdepartementet. Med avseende härå må först erinras om, att därvid alltid förutsatts, att rusdryckslagstiftningen, som väsentligen präglas av ekonomiska synpunkter, och därmed sammanhängande ärenden fortfarande som hittills böra tillhöra finansdepartementets handläggning samt nykterhetsundervisningen ecklesiastikdepartementets. Det skulle således allenast vara nykterhetsfrågan i övrigt, som skulle tillhöra socialdepartementet. Praktiskt taget är det närmast ärenden angående *alkoholistvården*, inklusive anslag till och kontrollen över enskilda alkoholistaustalter, samt om disposition av vissa mindre anslag till främjande av nykterhetsverksamhet i allmänhet, som skulle övergå till socialdepartementet. Lämpligast torde de ärenden, som i nu förevarande avseende böra ankomma på socialdepartementet, böra betecknas sålunda: »nykterhetsverksamhet, i vad dylika ärenden icke tillhöra annat departement, samt alkoholistvård». På sätt uttalades i förnämnda proposition nr 359 bör lagstiftningen rörande behandling av alkoholister, som hittills påvilat justitiedepartementet, överflyttas till socialdepartementet.

Vad beträffar ärenden rörande *lösdrivares behandling*, handläggas

för närvarande sådana rörande utländska lösdrivare av civildepartementet (lag den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas), medan lösdrivarärenden i övrigt ombesörjas av justitiedepartementet, på vars föredragning jämväl nu gällande lag angående lösdrivares behandling den 12 juni 1885 är utfärdad. Upprättade tvångsarbetsanstalter lyda under fängvårdsstyrelsen och därmed under justitiedepartementet. I propositionen nr 359 erinrades om, att förslag framlagts till 1918 års lagtina riksdag om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvårdsstyrelsen och förläggning under särskilda styrelser, men att denna proposition — efter det kamrarna fattat skiljaktiga beslut i ärendet — icke av riksdagen bifallits. Chefen för justitiedepartementet vidhöll dock i nyssnämnda proposition nr 359 sin mening därom, att tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvårdsstyrelsen borde ske och att, därest ett sådant åtskiljande komme till stånd, ifrågavarande ärenden borde överföras till socialdepartementet. Under antagande, att berörda fråga om tvångsarbetsanstalternas skiljande från fängvården varder löst vid innevarande års riksdag, varom chefen för justitiedepartementet lärer komma att föreslå Kungl. Maj:t att till nämnda riksdag avlåta proposition, torde ärenden angående lösdrivare böra upptagas såsom tillhörande socialdepartementet, på vilket departements föredragning således — givetvis under gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, — lagstiftningen angående inhemska lösdrivares behandling, vilken lagstiftning för närvarande är föremål för utredning av fattigvårdslagstiftningskommittén, också bör ankomma. Ett ytterligare skäl för lösdrivarärendenas förläggande till socialdepartementet utgör dessa ärendens sammanhang såväl med ärenden angående behandling av alkoholister som med vissa fattigvårdsspörsmål, vilka nu tillhöra civildepartementet och från detta skola övergå till socialdepartementet, ävensom tillkomsten av den nya lagstiftningen angående åtgärder mot utbredande av könssjukdomar. Sistnämnda lagstiftning och därmed sammanhängande ärenden åligga nu civildepartementet och komma själfvallet därifrån att övergå till socialdepartementet, som skulle övertaga all civildepartementets nuvarande befattning med hälso- och sjukvårdsärenden. Vad nu sagts gäller de *inländska* lösdrivarna. Ärenden angående *utländska* lösdrivares behandling skulle däremot komma att handläggas av justitiedepartementet, dit, på sätt förut nämnts, alla ärenden rörande avvisning och utvisning samt övervakning i övrigt av utlänningar skulle överflyttas.

Ärenden rörande *bostadsväsendet* böra likaledes såsom en social angelägenhet hänföras till socialdepartementet, dock med undantag för stadsplaneärenden samt ärenden, som grundas på byggnads- och brand-

stadgorna. Dessa ärendesgrupper skola nämligen, på sätt under kommunikationsdepartementet vidare anförts, överföras till sistnämnda departement. I socialdepartementet skulle således handläggas vad man menar med bostadsfrågan i allmänhet och de åtgärder, inklusive lagstiftning, vilka kunna ankomma på det allmänna för vinnande av tillgång på bostäder av skälig beskaffenhet. Hurusom för sådant ändamål socialdepartementet bör utrustas med en särskild sakkunnig föredragande, får jag tillfälle närmare beröra under socialdepartementets organisation.

Till socialdepartementets handläggning torde vidare böra föras ärenden rörande *föreningsväsendet* i allmänhet samt speciella kooperationsärenden, med undantag för jordbrukskooperationen.

Såsom ärenden under socialdepartementet upptogos i 1919 års proposition ärenden rörande *allmän fattigvård, barnavård* och *fosterbarnsvård*. Ärenden angående vanartade och sedligt försummade barn tillhöra dock för närvarande ecklesiastikdepartementet. Emellertid tala vissa skäl för, att alla barnavårdsärenden — fränsett dem som röra minderåriga brottslingar, vilka ärenden såsom hittills böra förbli under justitiedepartementet — sammanföras till ett departement och då uppenbarligen till socialdepartementet, där de i så fall böra handläggas inom fattigvårdsbyrån. Ett slutligt avgörande härutinnan är emellertid icke möjligt att träffa förrän i samband med det förslag till ny lagstiftning om barnavård, som är under utarbetande av fattigvårdslagstiftningskommittén och som i en nära framtid förväntas föranleda beslut av statsmakterna. Tillsvidare torde emellertid ärenden rörande vanartade och sedligt försummade barn böra förbli under ecklesiastikdepartementets handläggning, dit deras förläggande uppenbart föranletts av, att i vården om dessa barn också ingår att bereda dem vanlig skolundervisning.

I 1919 års proposition förutsattes, att med civildepartementets uppdelning de till detta departement förlagda ärenden angående *allmän hälso- och sjukvård* och vad därmed sammanhänger skola övergå till socialdepartementet, och hänvisar jag till vad härom uttalats i nämnda proposition, därav tillika framgår, att ärenden rörande *undervisningsväsendet för barnmorskor*, vilka nu handläggas av ecklesiastikdepartementet, skulle överföras till socialdepartementet.

I samma proposition lämnades öppet, huruvida den *affärsmässiga försäkringsrörelsen* bör från civildepartementet övergå till socialdepartementet eller förläggas till handelsdepartementet. Efter närmare övervägande av detta spörsmål och under erinran att en allmän önskan lär förefinnas hos nämnda försäkringsanstalter att förläggas till sistnämnda departement, får jag nu tillstyrka, att förevarande ärendesgrupp över-

flyttas till handelsdepartementet. Härmed skulle också *försäkringsinspektionen* komma att lyda under detta departement.

Vidkommande förläggningen av de *lantregerings- och kommunala ärenden*, som nu handläggas i civildepartementet, har i propositionen nr 359 till 1919 års riksdag lämnats en utredning, vartill jag hänvisar. I propositionen lämnades emellertid öppet, huruvida *polisväsendet*, i vad det ankommer på den högsta statsmyndigheten, borde med andra lantregeringsärenden övergå till socialdepartementet eller flyttas till justitiedepartementet, och uttalades därvid önskvärdheten av en sådan förflyttning, särskilt beträffande ärenden angående utvisning och avvisning av utlänningar. Vad sistnämnda ärenden beträffar (lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas m. fl. författningar), har jag vid det ytterligare övervägande, som nu ägnats spörsmålet om dessa ärendens förläggning, kommit till den uppfattning, att denna ärendegrupp i alla avseenden lämpligast förlägges till justitiedepartementet, som samtidigt bör övertaga övriga ärenden rörande utlänningars övervakning. Däremot kan jag för närvarande icke förorda, att polisväsendet i övrigt skiljes från lantregeringsärendena och överföres till annat departement (justitiedepartementet). Vål har en dylik förflyttning vissa sakliga skäl för sig och framstår därjämte såsom önskvärd ur synpunkten av att vinna en begränsning av socialdepartementets uppgifter, men några avsevärda olägenheter varken ur arbetsbördans synpunkt eller för de egentliga sociala ärendenas handläggning kunna knappast uppkomma av att polisväsendet jämte lantregeringen tillsvi vidare lägges till socialdepartementet. Såsom vårt polisväsende på landsbygden nu är ordnat, skulle en annan förläggning av polisväsendet för närvarande visa sig förenad med vissa svårigheter. Ej minst är så fallet med hänsyn därtill, att å landet polistjänstemännen också verkställa indrivning av uppbörd. Som bekant hava olika förslag efter vidlyftiga utredningar framkommit om polisväsendets ordnande dels i städerna, dels ock på landsbygden, utan att dessa frågor ännu kunnat vinna sin lösning. En sådan är dock så trängande, att förslag i dessa ärenden inom en nära framtid måste åter framföras trots de stora svårigheter, som äro förknippade med en antaglig lösning. Riktlinjerna för en sådan lösning kan jag nu icke beröra, men uppenbart är, att frågans nuvarande läge utgör ett ytterligare skäl för att tillsvi vidare icke vidtaga någon utbrytning från lantregeringen av polisväsendet.

På sätt under kommunikationsdepartementet anförts, skulle däremot *stadsplaneärenden* samt ärenden angående *byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer* övergå till nämnda departement. Däremot har

jag vid närmare övervägande kommit till den uppfattning, att, i motsats till vad som uttalades i 1919 års proposition, ärenden avseende eventuellt blivande lagstiftning *om kommunala nybildningar* böra med andra kommunalärenden förläggas till socialdepartementet, dock givetvis ej därest de, såsom angående i huvudsak eller uteslutande judiciella eller kyrkliga förhållanden, äro att hänföra till annat departement (justitiedepartementet resp. ecklesiastikdepartementet).

Såsom redan i propositionen år 1919 anfördes, böra några andra enligt 1900 års departementalstadga till civildepartementet hörande ärendesgrupper övergå till andra departement, nämligen ärenden angående *eldfarliga oljor samt explosiva varor och dylikt* till handelsdepartementet, ärenden angående *riksgränsen* samt *rikets vapen och flagga* till justitiedepartementet samt ärenden angående *resereglementet* och *förmyndarkammaren i Stockholm* till finansdepartementet. Slutligen synas ärenden angående *biografväsendet* lämpligen böra förläggas till ecklesiastikdepartementet.

Ärenden  
under social-  
departe-  
mentet.

På grund av vad sålunda anförts och med hänsyn i övrigt till vad som uttalats i propositionen nr 359 till 1919 års lagtima riksdag, skulle socialdepartementets verksamhetsområde omfatta följande ärenden, nämligen

ärenden angående

*förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare*, såsom angående *arbets- och kollektivavtal, arbetstvister;*

*arbetarskydd*, såsom *skydd mot olyckshändelse och ohälsa i arbete, minderårigas och kvinnors användande till arbete; hemindustriellt arbete, arbetstidens längd och förläggning; vilotid;*

*arbetsmarknaden, arbetsförmedling, utländsk arbetskrafts användande inom landet; utvandring och tillsyn å utrandraragenter;*

*socialförsäkring; åtgärder mot arbetslöshet och för social förtänksamhet i allmänhet;*

*socialstatistik;*

*nykterhetsverksamhet*, i vad den ej tillhör annat departement;  
*alkoholistvård;*

*behandling av lösdrivare;*

*bostadsväsendet*, i vad dylika ärenden ej förlagts till annat departement;

*föreningsväsendet i allmänhet och Kooperation*, utom i vad angår jordbrukskooperation;

*allmän fattigvård; barnavård och fosterbarnsvård*, i vad den ej till-

hör annat departement, samt *sociala frågor i övrigt*, vilka ej tillagts annat departement.

Vidare skulle hit höra ärenden angående

*allmän hälsovård; sjukvårdsväsendet*, i vad det ej ankommer på annat departement; *läkarkonstens utövning; karantänsväsendet; apoteksväsendet; undervisningsväsendet för barnmorskor och barnmorskeväsendet i övrigt; utbildning av civil sjukvårdspersonal;*

*lantregeringen; civila boställen;*

*rikets administrativa indelning*, i vad den ej tillhör annat departement;

*allmän ordning och säkerhet*, i vad dessa ärenden ej tillagts annat departement;

*lantkommuner, municipalsamhällen, köpingar, städer*, i vad dessa ärenden ej tillhöra annat departement;

*lappväsendet.*

I fråga om de *lagstiftningsfrågor*, som skola ankomma på socialdepartementets handläggning, ber jag att få åberopa vad chefen för justitiedepartementet därom anfört.

*Lagstiftning  
under social-  
departe-  
mentet.*

I anslutning till ovan angivna verksamhetsområde för socialdepartementet skulle till detta departement höra följande verk och anstalter:

socialstyrelsen;

arbetsrådet;

yrkesinspektionens befattningshavare;

förlikningsmän i arbetstvister;

fattigvårdsinspektionens befattningshavare;

statens tvångsarbetsanstalter;

barnhusen;

försäkringsrådet;

riksförsäkringsanstalten;

pensionsstyrelsen;

medicinalstyrelsen och läkarstaten; sjukvårdsanstalter, med undantag av dem, som höra till annat departement; karantänsstaten; undervisningsanstalter för barnmorskor; statens vårdanstalt för alkoholister;

länsstyrelserna och landsstaten samt överståthållarämbetet i Stockholm;

landstingen; samt

städernas styrelser, verk och tjänstemän, vilka ej innehava domarbefattning.

*Verk och  
anstalter  
under social-  
departe-  
mentet.*

Socialdepartementets organisation och personalutrustning.

Socialstyrelsens ställning till socialdepartementet.

Beträffande socialdepartementets organisation och personalutrustning hänvisar jag till en början till de allmänna uttalanden, som skett under kommunikationsdepartementet. Härförutom anser jag mig med några ord böra beröra spörsmålet, huruvida med inrättande av ett särskilt socialdepartement socialstyrelsen tilläventyrs bör intaga en förändrad ställning eller undergå jämkningar till sin organisation. Det är härvid först att märka, att socialdepartementet icke skulle hava att enbart behandla sociala ärenden, utan tillsvidare får en mängd uppgifter, som icke kunna anses vara av enbart eller övervägande social natur. Med den utomordentliga vikt och betydelse, som de sociala spörsmålen intaga i nutiden, blir det tvivelsutan av nöden, att alla de krafter, som socialstyrelsen och socialdepartementet disponera över på detta område, förenas i gemensamt arbete.

Socialstyrelsens uppgifter äro för närvarande av tvåfaldig art, i det att dels styrelsen har att verkställa statistiska utredningar såväl fortlöpande som beträffande vissa speciella förhållanden och företeelser, dels ock administrativa uppgifter tillagts styrelsen inom vissa angivna sociala områden. Att de statistiska utredningarna äro av synnerlig vikt och bilda grundval eller åskådningsmaterial till lagstiftnings- och andra åtgärder på olika sociala områden, behöver ej här framhållas. Liksom socialstyrelsen skapats kring den kärna, som avdelningen för arbetsstatistik inom kommerskollegium utgjorde, måste socialstyrelsens närmaste och mest betydande uppgifter för framtiden ligga å det statistiska området. För de flesta lagstiftningsförslag och åtgärder på det sociala området måste socialdepartementet hava krav på att av socialstyrelsen kunna förse med nödigt statistiskt material.

Men denna socialstyrelsens nu berörda uppgift kan icke störas genom att vissa begränsade administrativa uppgifter åligga denna styrelse, uppgifter, som icke lämpa sig att direkt lägga till departementet. Sådana administrativa uppgifter äro främst arbetsförmedlingens ledande och handhavande, arbetarskyddet och dess organ, yrkesinspektionen, där socialstyrelsen är i yrkesfarelagen upptagen chefsmyndighet, medlingen i arbetstvister, där socialstyrelsen enligt lagen om medling i arbetstvister har vissa funktioner, kontrollen över enskilda alkoholistanstalter samt tillsynen å utvandrare. På dessa områden kommer socialstyrelsen att allt framgent få viktiga administrativa uppgifter, som inom en nära framtid, särskilt på yrkesinspektionsområdet, torde komma att vidgas, uppgifter, vilka ej heller kunna övertagas direkt av ett socialdepartement. På andra av socialstyrelsens hittillsvarande förvaltningsområden blir styrelsens administrativa verksamhet utan tvivel beskuren. I



och med en ny sjukförsäkringslagstiftning kan socialstyrelsens befattning med sjukkasseväsendet, och sannolikt väl också i sammanhang därmed med understödsföreningsväsendet, komma att bliva överlämnad till annan myndighet. Frågan huruvida och på vad sätt en arbetslöshetsförsäkring kan komma att hos oss anordnas, är som bekant under utredning av en kommitté. Först när denna utredning föreligger färdig, kan det bedömas, vart administrationen av en eventuell sådan försäkring bör förläggas. Huruvida efter inrättande inom socialdepartementet, på sätt här nedan skall föreslås, av en särskild föredragande i bostadsspörsmål, andra ärenden angående bostadsväsendet än de statistiska böra ankomma på socialstyrelsen, torde ej ännu kunna bedömas.

Beträffande det sociala lagstiftningsarbetet torde det i framtiden liksom hittills vara till stort gagn att inhämta socialstyrelsens yttrande eller eljest erhålla medverkan från detta verk med dess omfattande erfarenhet på det sociala området.

Med avseende å socialstyrelsens ställning till förlikningsmannaväsendet i arbetstvister kan visserligen anmärkas, att med tillkomsten av ett särskilt socialdepartement ett ingripande från regeringsmaktens sida i arbetskonflikter underlättas. Man kunde då möjligen antaga, att socialstyrelsens uppgifter i förevarande fall kunde helt överflyttas å departementet. Detta bör emellertid enligt min mening icke ske. Ärendena av förevarande art äro av den mångfald och av så svårlöst och ingripande natur, att socialstyrelsens medverkan ej kan undvaras. Tvärtom är det min mening, att förlikningsmännen böra intimare än hittills knytas till socialstyrelsen och, såvitt möjligt, beredas expeditions- och förhandlingslokaler inom styrelsens lokaler. Föredragningen i statsrådsberedningen av ärenden rörande medling i arbetstvister torde vara bland de ärenden, som i regel komma att åläggas socialstyrelsen eller särskild tjänsteman inom denna styrelse.

Förutom den föredragning av medlingsärenden, som nyss berörts, torde arten av de sociala ärenden, vilka ankomma på socialstyrelsens administrativa handläggning, föranleda, att föredragning av dylika ärenden inför statsrådsberedningen genom socialstyrelsen eller tjänstemän därstädes kommer att äga rum i större omfattning än vad beträffar andra på socialdepartementets handläggning ankommande ärenden. Med nu antydda anordningar kan också departementets sociala byrå till sin personal organiseras ungefär som de andra byråerna i socialdepartementet.

Att oavvisligt behov i socialdepartementet föreligger av både statssekreterare och expeditionschef torde vara uppenbart. Att båda dessa

*Socialdepartementets  
personal-  
behov.*

Byråerna. befattningshavare böra, i den mån deras tid medgiva det, biträda med föredragning av större ärenden, som ej medhinnas av vederbörande byråchef, är likaledes uppenbart. Den i civildepartementet nu anställda byråchefen för lagärenden bör övergå till socialdepartementet, där ett mycket omfattande författningsarbete kommer att föreligga.

Likasa är givet, att statens fattigvårdsinspektör bör tillhöra socialdepartementet samt att för fattigvårds- och barnavårdsärenden bör såsom nu avses en särskild byrå. Den nämnde inspektören (byråchefen) liksom fattigvårdsbyrån i övrigt har hittills varit uppförd allenast å extra stat. Då nu organisationen av socialdepartementet genomföres, synes byråns överförande å ordinarie stat vara naturlig. Fattigvårdsinspektionen grundas på gällande lag om fattigvården, och dess organisation inom departementet har skett i nära överensstämmelse med de ordinarie byråerna. Något skäl att fortfarande hava denna byrå organiserad allenast å extra stat förefinnes enligt min mening icke. Fattigvårdsinspektören bör alltså i och med den nya organisationen ingå såsom byråchef och kansliråd i departementet och hans assistent såsom 1:e kanslisekreterare. Däremot anser jag, att fattigvårdskonsulenterna ännu någon tid böra uppföras å extra stat. Den lokala inspektionsmyndighetens organisation måste nämligen anses vara i viss mån provisorisk. Varken konsulenternas verksamhet eller deras antal är ännu så stadgat, att deras uppförande å ordinarie stat nu bör ifrågasättas.

Ärendena inom socialdepartementet synas böra fördelas på 4 byråer, varvid följande uppdelning å byråerna torde för närvarande vara lämplig:

*1:a byrån* (för sociala ärenden i allmänhet) ärenden angående förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, såsom angående arbets- och kollektivavtal, arbetstvister; arbetarskydd, såsom skydd mot yrkesfara och ohälsa i arbete, minderårigas och kvinnors användande till arbete, hemindustriellt arbete; arbetstidens längd och förläggning; vilotid; arbetsmarknaden, arbetsförmedling, utländsk arbetskrafts användande inom landet, utvandring och tillsyn å utvandrargenter; socialförsäkring; åtgärder mot arbetslöshet och för social förtänksamhet i allmänhet; socialstatistik; nykterhetsverksamhet och alkoholistvård; behandling av lösdrivare; bostadsväsende; föreningsväsende i allmänhet och Kooperation, utom i vad angår jordbrukskooperation; samt sociala frågor i övrigt, som ej tillagts annat departement;

*2:a byrån* (för hälso- och sjukvårdsärenden) ärenden angående allmän hälsovård; sjukvårdsväsendet, i vad det ej ankommer på annat departement; läkarkonstens utövning, karantänsväsendet; apoteksväsen-

det; undervisningsväsendet för barnmorskor och barnmorskeväsendet i övrigt; samt utbildning av civil sjukvårdspersonal;

*3:e byrån* (för lantregering och kommunala ärenden) ärenden angående lantregeringen; civila boställen; rikets administrativa indelning; allmän ordning och säkerhet; lantkommuner, municipalsamhällen, köpingar, städer, i vad dessa ärenden ej tillhöra annat departement; samt lappväsendet;

*4:e byrån* (för fattigvårds- och barnavårdsärenden) ärenden angående allmän fattigvård och barnavård samt fosterbarnsvård.

Det å civildepartementets stat uppförda kansliråd, som nu handhar en väsentlig del av regeringsrättsföredragningen, torde böra överföras till socialdepartementet. Detta kansliråd kan övertaga den huvudsakliga föredragningen hos regeringsrätten (år 1918 var autalet regeringsrättsärenden, som skulle ankomma på socialdepartementet, 206). Till hans biträde torde behöva avses en förste kanslisekreterare, vilken jämväl torde i mån av behov böra åläggas självständig föredragning i regeringsrätten. För så vitt behovet av denna föredragning skulle komma att visa sig stadigvarande, torde det till äventyrs befinnas lämpligt att, på sätt redan i finansdepartementet beträffande en kanslisekreterare å regeringsrättsbyrån ägt rum, tilldela ifrågavarande kanslisekreterare ett särskilt tilläggsarvode å 1,200 kronor; och lärer i så fall hinder ej böra möta för Kungl. Maj:t att tills vidare besluta om utanordnande av sådant tilläggsarvode med anlitande av vederbörande huvudtitels anslag till extra utgifter.

Med nu föreslagna anordning skulle å socialdepartementets stat uppföras 5 kansliråd samt en byråchef för lagärenden. Samtliga dessa skulle överflyttas från civildepartementet.

På sätt jag förut antytt, kräver bostadsfrågans nuvarande bekymmersamma läge, att en särskild föredragande för bostadsärenden tillsvidare anställs i socialdepartementet.

*Särskild föredragande för bostadsfrågor.*

Redan bostadskommissionen av år 1912 anförde i sin skrivelse den 6 november 1918, att det betryckta läge, vari bostadsfrågan genom kristiden råkat, nödvändiggjorde under de närmast följande åren en snabb och målmedveten behandling av alla de med denna fråga sammanhörande spörsmål, som kunde uppstå. Det syntes nödvändigt, att det allmänna icke droge sig för att för detta ändamål skaffa sig ett fullt ändamålsenligt organ. Framför allt vore det emellertid av vikt, att en nödvändig planmässighet och sammanhållning bereddes i arbetet för bostadsfrågan, vilket viktiga önskemål lämpligast syntes kunna tillgodoses

*Bostadskommissionen.*

därigenom, att inom civildepartementet anställdes lämplig och sakkunnig person såsom extra föredragande i bostadsfrågan.

Utländskt.

Detta spörsmål har efter remiss varit föremål för bostadssakkunnigas av år 1918 yttrande. Dessa erinra i sin skrivelse den 26 september 1919 först om de åtgärder, som inom vissa främmande stater vidtagits för att tillförsäkra bostadsfrågan en enhetlig behandling från statsmakternas sida.

I *Belgien* hör spörsmålet om de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden i huvudsak under industri- och socialdepartementets avdelning för sociala ärenden (Office du Travail), där det upprättats en särskild byrå för de självhjälpssträvanden, som avse bostadsväsendet. Överinseendet över bostadsväsendets hygieniska sida är däremot förlagt till inrikes- och jordbruksdepartementet med biträde av Conseil Supérieur d'Hygiène Publique, och handläggningen av hithörande finansiella spörsmål tillkommer finansdepartementet.

I *Danmark* utövas statens befattning med bostadsfrågan dels av justitie-, dels av inrikes- och dels av finansministeriet. För åstadkommande av större enhetlighet härutinnan har den Danske Boligkommissionen i sitt den 5 december 1918 avgivna betänkande föreslagit inrättandet av ett statens Boligraad på 11 personer. Detta råd skulle bland annat följa bostadsväsendets utveckling i städer och stadsliknande samhällen, främja sunda och goda bostadsförhållanden samt i sådant avseende avgiva förslag till regeringen.

I *England* tillkommer ledningen av bostadsväsendet the Ministry of Health (förut the Local Government Board), som har en särskild avdelning, benämnd the Housing Department. The Land Inquiry Committee har i ett år 1914 avgivet betänkande anmärkt, att bostadsfrågans handhavande i flera avseenden är bristfälligt, samt bland annat föreslagit inrättandet av ett flertal statsinspektörer på ifrågasvarande område. Enligt helt nyligen meddelade uppgifter hava på den allra sista tiden särskilda åtgärder i England vidtagits för att inom den centrala administrationen tillförsäkra bostadsfrågan en snabb och sakkunnig behandling. Sålunda har bland annat en särskild generaldirektör för ledning av bostadsproduktionen tillsatts.

I *Frankrike* tillkommer behandlingen av bostadsfrågan le Ministère du Travail et de la Prévoyance Sociale, inom vilket finnes en särskild byrå för pensioner, försäkring och billiga bostäder. Till biträde åt departementet vid bostadsärendens behandling har genom lag av den 12 april 1906 upprättats ett statens bostadsråd (Conseil Supérieur des Habitations à Bon Marché), bestående av 50 medlemmar.

I *Norge* hör ledningen av bostadsväsendet till Departementet för de Offentlige Arbeider, som har en särskild byrå för byggnads- och brandväsen. Överinseendet över bostadsinspektionen tillkommer däremot Departementet för Sociale Saker, och administrationen av bostadsfrågans finansiella sida hör dels till Finansdepartementet och dels till Socialdepartementet. För åstadkommande av en stark och målmedveten centraladministration på detta område har i ett av kommittén för behandling av Boligsaken den 31 maj 1919 avgivet betänkande föreslagits inrättandet av ett särskilt ämbetsverk för bostadsväsendet, bestående av en direktör samt två avdelningschefer, nämligen en för bostadsinspektionen och en för byggnads- och regleringsväsendet. Vid sidan av detta ämbetsverk skulle ställas ett statens bostadsråd, bestående av de nämnda 3 tjänstemännen jämte 4 särskilt utsedda medlemmar.

I *Preussen* har genom kabinetsorder av den 17 maj 1918 handläggningen av alla bostadsfrågor — som förut behandlats av fem särskilda regeringsdepartement — uppdragits åt en Staatskommissar für das Wohnungswesen, som ställts direkt under statsministern.

I *Österrike* upprättades år 1907 en särskild byrå för bostadsspörsmål inom departementet för offentliga arbeten. Denna byrås verksamhet omfattar lagstiftning och administrativa förfoganden på bostadsfrågans område samt åtgärder till främjande av fastighetskrediten.

Sakkunniga förklara sig härefter ansluta sig till bostadskommisionens mening om behovet av ett ändamålsenligt sammanhållande arbetsorgan för handläggning av ärenden rörande bostadsfrågan.

Efter att härefter hava redogjort för de huvudsakliga åtgärder, som kunna tänkas för att bringa bostadsfrågan ur sin nuvarande försumpning, anföra sakkunniga vidare:

Bostads-  
sakkunniga.

»Det lär utän vidare få anses stå klart, att dessa mångsidiga och omfattande arbetsuppgifter kräva sitt särskilda organ i den mån lämpligt sådant icke redan förefinnes. Däremot torde olika meningar kunna göra sig gällande i frågan, var detta organ lämpligen bör förläggas, och om den form, som i övrigt bör givas detsamma.

Bland de angivna arbetsuppgifterna märkas flera av dels statistisk och dels rent administrativ natur. Härvid kommer främst i betraktande förvaltningen av statens bostadsfond, tillsynen av de kommunala bostadsfonderna, överinseendet över bostadsinspektionen samt övervakandet av bostadslagens efterlevnad. Dessa uppgifter äro av den art, att de synas böra anförtros åt antingen ett helt nytt centralt ämbetsverk eller också åt en ny byrå eller måhända en mera självständig avdelning inom ett redan befintligt sådant verk, varvid med hänsyn till ärendenas övervägande sociala sidor socialstyrelsen lär närmast böra ifrågakomma. Det må erinras, att de bostadsstatistiska undersökningarna, som jämväl äro att hänföra till förevarande statliga arbetsuppgifter, utföras av socialstyrelsen. Meddelandet av egnahemslånegarantier i förening med låneförmedling torde få anses såsom en uppgift av säregen art, vilken i allt fall påkallar sitt speciella organ. Detsamma torde vara förhållandet med kreditförmedling för förbättringsändamål.

Vad åter angår de övriga frågorna, nämligen förslagen om hyresstegrings-skatt, meddelandet av statssubventioner för bostadsändamål, hyresstegringslagens avveckling, förslaget till sekundärkreditens ordnande, beredandet av erforderliga lånemedel på området, förslaget om arbetsgivares särskilda bidragsskyldighet till bostadsförhållandenas förbättrande, ordnandet av förortskommunikationer, åtgärder till tryggande av erforderlig tillgång på arbetskraft och materialier för bostadsproduktionen samt slutligen åtgärder till främjande av ekonomiska byggnadsmetoder, äro dessa ärenden av den art, att jämväl den förberedande handläggningen bör tillkomma ett organ, direkt anslutet till den högsta centrala administrationen. Detsamma gäller givetvis i viss mån även de förut angivna spörsmålen, för så vitt angår de positiva statsåtgärder, som skola läggas till grund för senare mera löpande förvaltningsuppgifter. Sålunda förutsätter exempelvis en fortgående verksamhet beträffande egnahemslånegarantier, att förslag härom först komma att utarbetas och

antagas. Slutligen må erinras, att de ovan angivna åtgärderna ingalunda torde bliva de enda, som böra vidtagas på området. Utvecklingen kommer förvisso att ständigt påkalla nya initiativ från statens sida, vilkas innebörd och räckvidd omöjligen kunna på förhand angivas eller överblickas. Sådana initiativ torde ej blott vara att hänföra till frågans detaljer, utan torde utgöra en väsentlig betingelse för ett framgångsrikt reformarbete på området.

Den positiva karaktär, som sålunda är utmärkande för samtliga dessa principiellt nya statsuppgifter, pekar på att förevarande organ åtminstone tillsvidare bör förläggas till ett av statsdepartementen. Vid valet av statsdepartement, till vilket statens bostadsorgan synes böra förläggas, torde civildepartementet, sedermera socialdepartementet, utan vidare vara att förorda. Visserligen ingå i det ovan skisserade programmet åtskilliga frågor, vilka givetvis böra handläggas av annat departement — så lärer exempelvis en sådan fråga av rent skatteteknisk art som förslaget om hyresstegringskatt böra handläggas av finansdepartementet — men detta hindrar icke, att även dylika spörsmål, åtminstone så vitt angår deras allmänt bostadspolitiska karaktär, redan på ett förberedande stadium behandlas under vederbörlig kommunikation med civil-(social-)departementet.

Vad angår den närmare utformningen av detta organ, synas de ovan angivna arbetsuppgifternas stora omfattning och ekonomiska såväl som sociala vikt kräva, att detta göres fullt arbetsdugligt. Därjämte är det av vikt, att den, som får sig anförtrott ansvaret för hithörande frågors behandling, icke betungas så mycket med uppkommande detaljarbeten, att hans uppmärksamhet vändes bort från hans huvudsakliga uppgift, nämligen att bereda de stora frågorna och att giva uppslag till sakkunnig förberedning av nya sådana. Slutligen må framhållas, att ifrågavarande tjänstinnehavare bör beredas sådan ställning, att utsikt finnes att för uppdraget förvärva fullt skicklig person. Vi vilja därför ifrågasätta, om icke det departementala organet för bostadsfrågan bör erhålla formen av en självständig byrå, bestående av en byråchef såsom närmaste föreståndare och ansvarig, en sekreterare samt nödig kanslipersonal. Vidare torde medel böra ställas till förfogande för avlönande av särskilda experter på olika grenar av området. Givetvis bör byrån tills vidare endast upptagas på extra stat. Kostnaderna för en dylik byrå skulle, med bortseende från utgifter för expenser o. d., vilka ansetts kunna bestridas av departementets ordinarie medel, uppgå till följande belopp för år, nämligen:

1 byråchef .....	kronor	8,100
1 förste kanslisekreterare .....	»	5,800
1 bokhållare (kvinning) .....	»	2,000
1 kontorsskrivare (kvinning) .....	»	1,200

Summa kronor 17,100.

Så länge dessa befattningar endast äro uppförda på extra stat, torde ovanstående belopp böra minskas med belopp, motsvarande dem, jämförliga ordinarie befattningshavare inom statsförvaltningen hava att erlægga för egen pensionering.

Till experter torde böra anslås ett förslagsanslag å 10,000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för byrån skulle sålunda i runt tal kunna beräknas till 25,000 kronor eller något därutöver för år. I dessa belopp hava icke inräknats eventuella provisoriska löneförbättringar och dyrtidstillägg.

En annan utväg vore ju att till en början giva organet en lösare form, exempelvis genom att inom departementet anställa blott en extra föredragande för bostadsfrågor samt att ytterligare skjuta tyngdpunkten av ärendenas förberedande behandling över på särskilda tillkallade sakkunniga. Med den kännedom vi äga om frågornas synnerligen krävande beskaffenhet anse vi oss dock endast med tvekan och blott, för såvitt tanken på en självständig byrå befinnes icke kunna förverkligas, kunna förorda den senare anordningen.

I allt fall lär den endast kunna betraktas såsom ett provisorium.

Skulle denna senare utväg väljas, anse vi det nödvändigt, att, om utsikt att erhålla väl kvalificerad person skall kunna föreligga, denne medgives rätt att med sitt uppdrag förena annan tjänst. Arvodet torde under sådana förhållanden böra sättas åtminstone till 4,000 kronor för år.»

Med anledning av vad sålunda anförts hemställa de sakkunniga, att dels proposition måtte avlåtas till 1920 års riksdag om inrättande redan under samma år av en särskild byrå för bostadsärenden på tills vidare extra stat inom civil-(social-)departementet, dels att, i avvaktan på att denna byrå inrättas, lämplig person förordnas att såsom extra föredragande inom departementet handlägga berörda ärenden.

För min del ansluter jag mig tillfullo till den sålunda uttalade meningen, att särskilda sakkunniga krafter böra stå statsförvaltningen till buds för ärenden angående bostadsväsendet. Rörande den lämpligaste anordningen härutinnan torde det dock för närvarande vara svårt att med bestämdhet uttala sig; den beror i hög grad på det sätt och den omfattning, som statsmakternas direkta åtgärder för bostadsproduktionens främjande komma att få. Uppenbart bliva dessa i alla fall av den art, att de näppeligen kunna samlas hos ett enda statsorgan. Vidare kan gestaltningen av en ny byggnadsstadga samt frågan om ett slutgiltigt ordnande av bostadsinspektionen inverka i förevarande hänseende. Då det nu emellertid närmast gäller att komma över kristidens svårigheter på detta område, anser jag det tillsvidare vara tillräckligt, att en expert för dylika ärenden anställs å extra stat. Med hänsyn till de utredningsarbeten, som under den närmaste tiden måste företagas direkt inom socialdepartementet, synes denne expert böra anställas där såsom särskild föredragande. Efter omständigheterna blir det sedermera tillfälle att bestämma, huruvida en fast institution för berörda ändamål bör finnas, vare sig ansluten till socialstyrelsen eller på annat sätt anordnad. För att emellertid kunna förvärva fullt kompetent person och kunna disponera hans tid uteslutande för arbetet inom socialdepartementet för bostadsfrågan, synes årsarvodet för den nu förordade föredraganden böra sättas högre än vad bostads-sakkunniga ifrågasatt eller enligt min mening lämpligen till ett belopp av 7,000 kronor, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg oberäknat.

Departementetschefen.

Nödiga arbetsbiträden böra jämväl ställas till förfogande för denne föredragande. Tills vidare torde vara tillräckligt, att en amanuens och ett kvinnligt skrivbiträde avses till hans biträde, för vilket ändamål 3,500 kronor torde erfordras.

*Kanslisekreterare m. fl.*

För det nya socialdepartementet erfordras 6 förste kanslisekreterare, 1 för var av de 4 ordinarie byråerna (därav 1 tillika fattigvårdsinspektörens assistent), 1 som biträde åt statssekreteraren samt 1 som biträde åt kanslirådet för regeringsrättsföredragningen. Vidare behöva i departementet anställas 4 andre kanslisekreterare, 1 å varje av de 3 förstnämnda byråerna samt 1 för biträde åt expeditionschefen. Vidare synas erforderliga: 1 registrator, 1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden, 3 av andra lönegraden och 3 av första lönegraden — bland de sistnämnda medräknat 1 kvinnligt biträde, som för närvarande åtnjuter avlöning från det för extra byrån för fattigvårdsärenden beviljade anslaget — 1 förste vaktmästare och 3 vaktmästare.

Anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar torde böra sättas till 25,600 kronor. Vid fattigvårdsbyråns uppförande å ordinarie stat bör emellertid härtill läggas ett belopp av omkring 12,500 kronor, som för närvarande å extra stat för denna byrås vidkommande utgår dels för enahanda ändamål, dels ock, till ett beräknat belopp av 6,000 kronor, för anlåtande av sakkunniga, speciellt i byggnadstekniska och hygieniska frågor. Sammanlagt lär sålunda för amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar böra beräknas 38,100 kronor.



Efter vad sålunda anförts skulle — frånsett särskilt anslag å 17,000 kronor för departementschefens avlöning — *avlöningsstaten för socialdepartementet*, att gälla från och med den 1 juli 1920, bliva följande:

Stat för  
socialde-  
partementet.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
1 statssekreterare, arvode .....	—	—	—	11,000	Av detta arvode anses 3,000 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 expeditiöschef, arvode .....	—	—	—	10,000	
1 kansliråd .....	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
3 dito .....	15,000	7,500	1,800	24,300	
1 kansliråd, tillika fattigvårdsinspektör .....	5,000	2,500	600	8,100	
1 byråchef för lagärenden, arvode .....	—	—	—	8,100	Av detta arvode anses 2,500 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 förste kanslisekreterare .....	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
4 dito .....	14,400	7,200	1,600	23,200	
1 förste kanslisekreterare, tillika fattigvårdsinspektörens assistent .....	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 registrator .....	2,600	1,600	300	4,500	
1 andre kanslisekreterare .....	2,200	1,500	300	4,000	
3 dito .....	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden .....	1,500	700	200	2,400	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor;
1 kvinnligt biträde av andra graden .....	1,300	500	200	2,000	
2 kvinnliga biträden av dito .....	2,600	1,000	400	4,000	skolande av varje ålders-tillägg 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av första graden .....	1,100	300	200	1,600	
2 kvinnliga biträden av dito .....	2,200	600	400	3,200	
1 förste vaktmästare .....	1,100	650	150	1,900	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare .....	900	550	150	1,600	
2 dito .....	1,800	1,100	300	3,200	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar .....	—	—	—	38,100	
Summa kronor .....	—	—	—	182,900	

*Anm.* Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmånen är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmånen av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. (Sv. förf.-saml. 1918 nr 836.)

Härjämte skulle å extra stat för tiden från och med den 1 juli 1920 årliga arvoden erfordras

till en föredragande i bostadsärenden .....	kronor	7,000: —
» en amanuens och ett kvinnligt skrivbiträde åt		
denne föredragande .....	»	3,500: —
	Summa kronor	10,500: —.

Å civildepartementets nuvarande stat finnes under rubriken »Övergångsstat» uppfört ett ordinarie förslagsanslag, högst, 15,600 kronor. Detta anslag torde, liksom också själva staten, i oförändrat skick böra överföras till socialdepartementet; i den mån anslaget kommer till användning komma, såsom hittills, avlöningsbeloppen till vissa ordinarie befattningshavare att besparas.

För socialdepartementet skulle alltså, förutom den ordinarie avlöningsstaten, komma att gälla följande övergångsstat:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Provisoriskt avlöningstillägg	Summa	
1 kanslisekreterare .....	2,500	1,500	1,200	5,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 dito .....	5,000	3,000	2,400	10,400	
Summa kronor	—	—	—	15,600	

Rådsinstitutioner under socialdepartementet.

I sammanhang med tillkomsten av socialstyrelsen ställdes vid socialstyrelsens sida ett *socialt råd*. Detta organiserades, huvudsakligen efter departementalkommitterades förslag, genom kungl. kungörelse den 31 december 1912 och arbetar numera å 5 sektioner, sektionen för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet med 9 ledamöter, sektionen för arbetsförmedling med 5 ledamöter, sektionen för socialstatistik med likaledes 5 ledamöter, sektionen för sjukkassevåsen och sektionen för understödsföreningar med vardera 5 ledamöter, alla sektionerna med lika

antal suppleanter. Sociala rådet har tvivelsutan varit till stöd för socialstyrelsen vid åtskilliga ärendens behandling, men efter den utveckling, som de sociala spörsmålen tagit under de sista åren, har rådet näppe- ligen blivit av den betydelse, som ursprungligen avsetts. Socialstyrelsen har också genom sina till styrelsen hörande socialfullmäktige tillfälle att med mindre omgång erhålla sakkunnigt stöd från representativa arbetsgivar- och arbetarrepresentanter i de viktigaste arbetarfrågorna.

Tillsvidare synes emellertid icke vara anledning att vidtaga några förändringar i avseende å detta råd och dess sammansättning. Sedan genom samarbetet mellan socialdepartementet och socialstyrelsen ytter- ligare erfarenhet vunnits om det sociala rådets lämpligaste ställning och sammansättning, torde bliva tillfälle att taga denna fråga under närmare omprövning.

Att till socialdepartementets biträde redan från början skapa ett *särskilt råd för de sociala frågorna* finner jag för min del icke påkallat. Det samarbete, som tid efter annan måste från socialdepartementet sökas med arbetsgivare och arbetare eller andra med de sociala spörsmålen för- trogna personer, synes lämpligt att skapa från fall till fall. Frågorna på det sociala området äro så omfattande, så olikartade och så skiftande inom korta tidrymder, att fasta institutioner för nämnda samarbete äro av mindre praktiskt värde.

Jag har därför icke anledning att i nu förevarande sammanhang föreslå någon fast rådsinstitution vid socialdepartementets sida.

En sammanfattning beträffande anslagsäskandena för social- och kommunikationsdepartementen giver vid handen följande.

För år 1921 skulle erfordras följande anslag, nämligen:

a) för *socialdepartementet under femte huvudtiteln:*

- |  |                |
|--|----------------|
| 1) Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli,<br>ordinarie anslag.....  | kronor 182,900 |
| 2) Övergångsstat, ordinarie anslag, förslagsanslag,<br>högst .....   | » 15,600       |
| 3) Upprätthållande av departementets verksamhet,<br>utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat ett<br>förslagsanslag, högst..... | » 10,500       |

Summa kronor 209,000

Sammanfatt-  
ning beträ-  
fande an-  
slagsäskan-  
dena under  
kommunika-  
tions och  
socialde-  
partementen.

b) för *kommunikationsdepartementet under sjätte huvudtiteln:*

1) Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, ordinarie anslag.....	kronor 120,500
2) Upprätthållande av departementets verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat ett förslagsanslag, högst.....	» 24,800
	<hr/> Summa kronor 145,300.

På *tilläggsstat för år 1920* skulle tillhopa, om hänsyn ej toges till nuvarande anslag, erfordras hälften av de angivna anslagssummorna 209,000 och 145,300 kronor eller sålunda 177,150 kronor. Emellertid torde riksdagens bemyndigande böra utverkas att för de nya departementens behov använda de belopp, som för år 1920 blivit anvisade under sjätte huvudtiteln, rubriken »A. Departementet», — fränsett anslaget till departementschefen — såvitt dessa belopp avse det senare halvåret, eller tillhopa 130,300 kronor. På *tilläggsstat för år 1920* skulle sålunda under sjätte huvudtiteln för upprätthållande av de nya departementens verksamhet under senare halvåret äskas tillhopa 46,850 kronor eller i avrundat tal 46,900 kronor. Genom en fördubbling av nämnda summa, 46,850 kronor, erhålles det belopp, eller 93,700 kronor, som utgör den årliga merkostnaden genom de två nya departementens inrättande, var till kommer avlöning till en ny departementschef.

*Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde härefter rörande*

### **Finansdepartementet.**

Den nya departementsindelning, som i princip beslutats genom riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag, kommer att innebära en mycket betydande förändring i vad angår finansdepartementets verksamhetsområde, i det större delen av de ärenden, som äro avsedda att handläggas i det nya handelsdepartementet, tidigare hört under finansdepartementet. Jämväl inrättandet av kommunikationsdepartementet medför en viktig förändring av finansdepartementets verksamhetsområde, i det att byggnadsärendena, såsom tidigare av chefen för civildepartementet framhållits, böra förläggas till kommunikationsdepartementet. Även i övrigt torde omflyttningar av ärenden böra ifrågakomma, vilka angå finansdepartementet.

**Finansdepartementets verksamhetsområde.**

Då närmare redogörelse för den ifrågasatta nya ärendesfördelningen lämnas under de andra departement, som jämte finansdepartementet därav beröras, torde det vara tillräckligt att hänvisa till dessa redogörelser. En summarisk översikt torde emellertid lämpligen böra intagas över de ändringar i ärendesfördelningen, som beröra finansdepartementet.

*Från finansdepartementet synas böra överflyttas:*

- 1) till *handelsdepartementet*: ärenden angående industri, handel och sjöfart;
- 2) till *kommunikationsdepartementet*: byggnadsärenden;
- 3) till *ecklesiastikdepartementet*: ärenden angående teatrarna;
- 4) till *jordbruksdepartementet*: ärenden angående stormvarningar.

*Till finansdepartementet torde få överföras:*

- 1) från *justitiedepartementet*: ärenden angående expeditionslösen och valstatistik;
- 2) från *civildepartementet*: ärenden angående resereglementet och förmyndarkammaren i Stockholm.

Bland *nya ärenden*, som icke finnas upptagna i gällande departementalstadga, torde få erinras om tvenne grupper: ärenden angående fondväsendet samt ärenden angående skattefri sprit och alkoholhaltiga preparat.

*Ärenden under finansdepartementet.*

De ärendesgrupper, som skulle komma att tillhöra finansdepartementets verksamhetsområde, äro:

ärenden rörande

jordboks- och skatteväsendet samt de jord eller lägenheter åtföljande rättigheter och skyldigheter, som icke äro hänförliga under någon av de till andra departement hörande grenar av förvaltningen;

statens skatteväsende samt den allmänna förvaltningen och redovisningen av statsmedlen; stämpelavgifter; expeditionslösen; danaarv; markegångssättning;

det kommunala skatteväsendet och kommunernas finanshushållning; statsregleringen;

anslagen till hov- och slottsstaterna; den till konungens och konungahusets bruk anslagna fasta och lösa egendom;

statens till andra förvaltningsgrenar ej upplåtta fasta och lösa egendom;

mantalsskrivning;

tullväsendet; frihamnar och frilager;

myntväsendet; justeringsväsendet samt kontrollstämplingen; mått och vikt;

bank-, hypoteks- och fondväsendet;

tillverkning och försäljning av drycker och andra varor, som innehålla alkohol; försäljning av vissa alkoholfria drycker; tillverkning av socker;

tobaksmonopolet;

resereglementet;

det civila pensionsväsendet, i den mån detsamma ej genom bildande av särskilda pensionskassor för vissa grupper av befattningshavare eller eljest tillhör annat departement;

statistik, i den mån handläggningen ej tillkommer annat departement.

*Lagstiftning under finansdepartementet.*

Härtill skulle komma vissa *lagstiftningsfrågor*, för vilka chefen för justitiedepartementet förut i dag redogjort. Denna redogörelse tillåter jag mig här åberopa.

*Verk, stater och inrättningar under finansdepartementet.*

I anslutning till ovannämnda ärendesfördelning skulle till finansdepartementet höra följande verk, stater och inrättningar:

kammarkollegium;

statskontoret;  
 mynt- och justeringsverket;  
 kammarrätten;  
 generaltullstyrelsen och tullstaten;  
 statistiska tabellkommissionen;  
 statistiska centralbyrån;  
 postsparbanken;  
 bankinspektionen;  
 kontrollstyrelsen;  
 överkontrollörer vid brännvins- och maldryckstillverkningen;  
 justerare av mått och vikter;  
 styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank;  
 styrelsen för konungariket Sveriges stadshypotekskassa och styrelsen över allmänna hypotekskassan för Sveriges städer;  
 styrelsen över civilstatens änke- och pupillkassa;  
 förmyndarkammaren i Stockholm.

Därjämte torde få erinras om, att förslag kommer att framläggas till innevarande års riksdag angående inrättande av ett centralt verk för räkenskaps- och revisionsväsen samt av en statens tryckeriexpedition. Bådadera torde vara att förlägga under finansdepartementet.

Finansdepartementet är för närvarande så organiserat, att arbetet fördelas på fyra ordinarie byråer — 1:sta byrån (för tull-, beskattnings- och pensionsärenden), 2:dra byrån (för handels-, industri- och sjöfartsärenden), 3:dje byrån (för byggnads- och kommunala finansärenden), 4:de byrån (för regeringsrättsärenden) — jämte en på extra stat uppförd byrå för lagärenden.

Finansdepartementets organisation.

Såsom redan framhållits i propositionen nr 359 till 1919 års lagtima riksdag kommer inrättandet av ett handelsdepartement att medföra utbrytning ur finansdepartementet av dess nuvarande 2:dra byrå, vilken förlägges till handelsdepartementet, ehuru där uppdelad på tvenne byråer. De å 2:dra byrån handlagda ärenden, som skola fortfarande behandlas i finansdepartementet, skola alltså tilldelas annan departementets byrå.

Från 3:dje byrån skulle komma att till kommunikationsdepartementet överflyttas de nu därstädes handlagda byggnadsärendena.

Från regeringsrättsbyrån överförs till handelsdepartementet en mindre del av dess nuvarande regeringsrättsmål.

Jämväl lagbyråns arbetsområde förminskas något genom den nya departementalindelningen.

Däremot beröres nuvarande 1:sta byrån mycket obetydligt av den ifrågasatta nya ärendesgrupperingen.

Närmare torde i det följande få redogöras för de förändringar i de olika byråernas organisation, som nu synas påkallade.

Då en betydande omläggning av finansdepartementets organisation alltså är i fråga, synes det emellertid böra övervägas, icke blott vilka förändringar som omedelbart påkallas av den nya departementalindelingen, utan ock huruvida finansdepartementet i övrigt kan anses tillräckligt väl rustat för att utföra det arbete, som ankommer på departementet.

Genom handelsdepartementets inrättande begränsas finansdepartementets verksamhetsområde till de uppgifter, som måste anses vara de för ett finansdepartement väsentliga. Det har då synts i första rummet böra undersökas, huruvida departementets organisation lämnar rum för anmärkningar, i vad angår departementets främsta uppgift: att sammanhålla och övervaka hela statsregleringsarbetet.

Denna undersökning har lett mig till den uppfattningen, att inom finansdepartementet bör upprättas en ny byrå för allmänna budgetärendens behandling. Härom torde jag nu först få uttala mig.

*Budgetbyrå.*

För utförande av det budgetarbete, som ankommer på finansdepartementet, har sedan lång tid tillbaka förelegat behov av extra arbetskraft.

Sälunda hava under åtskilliga år en tjänsteman från statskontoret och en amanuens varit förordnade att under den brådaste tiden inom finansdepartementet biträda vid statsregleringsarbetet. Dessutom har tidigare, ehuru icke under de senast förflutna åren, en nationalekonomisk expert biträtt i fråga om inkomstberäkningens och den allmänna finansplanens uppgörande. Tillika må erinras, hurusom under de tre senaste åren speciella statistiska utredningar behövt utföras för att tjäna till underlag, visserligen närmast för bedömande av skatteintäkten av krigskonjunkturskatten men av betydelse också för beräkningar rörande den allmänna inkomstbeskattningen. Även härför har arbetskraft utanför departementet måst anlitas, redan av det skäl att behovet av statistisk specialutbildning icke uti departementets byråorganisation varit tillgodosett.

Det är sålunda en avsevärd del av det finansdepartementet tillkommande budgetarbetet, som icke kunnat utföras av departementets egen personal. I den mån det arbete, som här varit i fråga, är normalt och årligen återkommande, torde det få anses bäst överensstämmande med godtagna förvaltningsgrundsatser, att det så vitt möjligt bliver utfört av departementets egna arbetskrafter och att, om dessa, såsom en fler-



årig erfarenhet givit vid handen, befunnits otillräckliga, nödig förstärkning beredes. Detta måste anses så mycket starkare motiverat, då det gäller arbetsuppgifter intagande en så central plats inom finansdepartementets verksamhetsområde, som budgetarbetet givetvis måste intaga.

Såsom arbetet med budgetförslags uppgörande hittills varit organiserat, har det emellertid varit till sin väsentliga del sammanpressat inom en relativt kort tidrymd före statsverkspropositionens framläggande. Fråga måste då helt naturligt uppstå, huruvida ett arbete, som för närvarande har en så utpräglad säsongkaraktär, bör föranleda en förstärkning av de ordinarie arbetskrafterna inom departementet. Hittills tillämpad praxis att för en kortare tid vid departementet binda extra arbetskrafter kunde ju synas vara den för ifrågavarande ändamål närmast tillhands liggande anordningen.

Härtill må först erinras, att det skulle, redan under hittillsvarande förhållanden, varit till stor fromma för ett effektivt budgetarbete, om förberedande åtgärder kunnat på ett långt tidigare stadium vidtagas. Uppgörande av förslag till ny budget måste alltid taga som en av utgångspunkterna utfallet av de senaste statsregleringarna, såväl vad utgifter som inkomster angår. Det är i hög grad önskvärt, att finansdepartementet kan om möjligt kontinuerligt följa realiserandet av senaste årets och den löpande budgeten. Chefen för finansdepartementet bör kunna på ett tidigt stadium, långt innan några bokslutssiffror äro möjliga att prestera, någorlunda säkert bedöma budgetställningen. Det må erinras om de mycket betydande avvikelser, som under senare år framträtt mellan de beslutade och de faktiska statsregleringarna. Beräkningen av t. ex. kassafondens ställning har faktiskt fått ske under betydande och beklaglig osäkerhet.

För att i dessa hänseenden ernå vederbörlig fasthet i det förberedande statsregleringsarbetet är förvisso icke ensamt en förstärkning av finansdepartementets arbetskrafter tillräcklig åtgärd. Det är givetvis på den allmänna organisationen av statens räkenskapsväsen det beror, huruvida användbart material finnes för det på finansdepartementet ankommande beredningsarbetet. Genom den fortskridande statsbokföringsreformen bliva emellertid dessa förutsättningar allt gynnsammare. Därest därjämte ett centralt verk för statens räkenskaps- och revisionsväsen komme att inrättas från och med år 1921, äro större möjligheter beredda att för finansdepartementet äga tillgång till ofta återkommande och med föga tidsutdräkt verkställda sammanställningar av budgetens ställning. Men skola dessa ökade möjligheter att erhålla ett fast underlag för budgetberäkningarna tillvaratagas, bör den centrala finansledningen också ut-

rustas med erforderligt sakkunnigt organ. De nuvarande månatliga rapporterna om vissa av statsverkets inkomster böra vidare utvidgas till att omfatta flertalet inkomsttitlar av någon avsevärd betydelse, bland annat även affärsverkens överskott. För bearbetning av dessa inkommande uppgifter och uppgörande av sannolikhetsberäkningar framåt är det erforderligt att under hela året äga tillgång till härför lämpad arbetskraft.

Det bör för övrigt icke förbises, med hänsyn särskilt till den omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten, som beslutats av 1919 års lagtima riksdag, att av den omsorg, som kan nedläggas på det förberedande budgetarbetet, beror, huruvida det blir möjligt att rätt avväga det procenttal, som skall föreslås till uttagande av den numera rörliga statskattens grundbelopp. Mindre tillförlitlighet och precision i budgetberäkningarna kunna lätt föranleda, att detta procenttal måste sättas högre än som skulle varit nödigt.

Mycket sannolikt är vidare, att med hänsyn till penningvärdets bristande stabilitet och försiggående förskjutningar av inkomstklasserna det icke blir möjligt att få en nog säker grund för beräkning av skatteintäkten utan att införskaffa särskilt material från pågående taxeringsarbete. Härigenom skulle finansdepartementets arbetsbörda yttermera växa.

Den konjunkturbedömning för två år framåt, som nu ligger till grund vid finansplanens uppgörande, skulle dessutom vinna i säkerhet, därest mera arbete än hittills kunde nedläggas på insamling och granskning av material för konjunkturutsikternas bedömande. Uppgifter angående aktiebolagsväsen och förhållandena på fondmarknaden kunna härvid ge en viss vägledning. Av vikt är vidare att kunna följa förändringarna i penningvärdet inom och utom landet.

I fråga om kontakten med budgetarbetet i riksdagen hava ock framträtt vissa påtagliga olägenheter. Betydande svårighet har nämligen mött att i finansdepartementet medhinna att under riksdagens gång hålla ständig kännning med de förändringar, budgetförslaget undergår i riksdagen. Även härutinnan är ett bättre förhållande helt beroende av den personalutrustning, finansdepartementet nu erhåller.

Det kan också slutligen förtjäna att nämnas, att på finansdepartementet ankommer att utfärda ett numera icke oansenligt antal tabeller, särskilt för beräkning av dyrtidstillägg och skatter. Hithörande arbeten, som varit rätt så tidsödande, hava icke kunnat utföras inom departementet. Uppdrag att utarbета tabeller hava måst lämnas statistiska cen-

tralbyrån i en utsträckning, som icke varit med hänsyn till dess egna uppgifter läglig.

Det torde i detta sammanhang böra särskilt understrykas, att det icke är avsett att från statistiska centralbyrån, närmast dess finansstatistiska byrå, till departementet överflytta sådant statistiskt arbete, som kan anses tillhöra statistiska centralbyråns normala verksamhetsområde. Därest t. ex. regelbundna bearbetningar av inkomst- och förmögenhetsförhållandena skulle komma att anordnas, synes det lämpligast, att de anförtros åt statistiska centralbyrån. Här är i första rummet fråga om sådant statistiskt arbete, som behöver utföras som ett direkt led i pågående budgetarbete. Om utvidgning i övrigt av finansstatistiken torde jag få tillfälle att vidare uttala mig i annat sammanhang.

Såsom förhållandena nu gestalta sig, synes alltså inrättandet inom finansdepartementet av en särskild budgetbyrå vara av behovet påkallat. Frågan härom lärer emellertid böra prövas även med hänsyn till ifrågasatt omläggning av budgetåret.

- Den av Kungl. Maj:tt tillsatta budgetårskommittén har i skrivelse till mig meddelat, att inga oöverkomliga hinder synas möta att verkställa en omläggning av budgetåret, förslagsvis så att räkenskapsåret komme att löpa från och med 1 juli till och med 30 juni. Kommittén har sedermera erhållit direktiv att fullfölja sitt arbete efter de preliminärt uppdragna riktlinjerna. Förslag i principfrågan och i avseende å erforderliga grundlagsändringar är under utarbetande för att föreläggas innevarande års riksdag.

Därest riksdagen i princip ansluter sig till förslaget, lära förberedelser för reformens genomförande böra träffas under senare delen av innevarande år. Redan nästkommande statsreglering skulle måhända komma att uppgöras med hänsyn till det nya budgetåret. Klart är, att vid en omorganisation av finansdepartementet, avsedd att träda i kraft den 1 juli 1920, måste övervägas, huruvida den nya organisationen lämpar sig även för de ändrade förhållanden i avseende å statsregleringsarbetet, som torde vara nära förestående.

Budgetårskommittén, som haft sin uppmärksamhet riktad även på frågan om finansdepartementets organisation, har i förenämnda skrivelse uttalat, att inrättandet av en budgetbyrå inom departementet vore av betydelse för ett säkert och ändamålsenligt genomförande av budgetårsreformen.

Riktigheten av detta uttalande torde icke kunna bestridas. För att en ny budget skall kunna träda i kraft t. ex. den 1 juli under samma

år, då budgetförslaget av Kungl. Maj:t framlägges och i riksdagen undergår granskning, är det uppenbart av nöden, att det förberedande budgetarbetet påbörjas tidigare än nu sker och att arbetet sedan under hela fortgången bedrivs med större skyndsamhet. Utom det att statsverkspropositionen måste äga största möjliga fullständighet, då den för riksdagen framlägges, kräves det en raskare takt i riksdagens behandling av alla till budgeten hörande ärenden, med snabbast möjliga expediering av riksdagens beslut efter hand som de föreligga, så att departementen efter propositionstidens utgång kunna omedelbart få igångsätta expedierandet av Kungl. Maj:ts beslut i anledning av riksdagens skrivelser. En närmare kontakt mellan riksdagens utskott och departementen blir härvid erforderlig. Särskilt påtagligt är kravet på en intim samverkan mellan finansdepartementet å ena sidan och å andra sidan det organ, som för riksdagens vidkommande har att sammanhålla och övervaka den allmänna budgetbehandlingen. Skall det bliva möjligt att från riksdagen expediera besluten till Kungl. Maj:t undan för undan i stället för att som nu sammanfatta flertalet av dem i huvudtitelsskrivelser, torde det bliva nödvändigt att på särskilt sätt sörja för budgetarbetets sammanhållande inom riksdagen. Närmast tillhands torde måhända ligga att av nu befintliga organ inom statsutskottet utbilda ett budgetkansli, genom vilket alla budgeten tillhörande beslut passera, innan de av riksdagen expedieras.

Med ett dylikt riksdagens budgetkansli borde givetvis finansdepartementet stå i närmaste rapport genom en inom departementet arbetande budgetbyrå. Det kan måhända befinnas lämpligt, att departementstjänsteman, som inom budgetbyrån handlagt budgetförslagets upprättande, får under budgetbehandlingen i riksdagen tjänstgöring både inom finansdepartementet och inom ett riksdagens budgetkansli.

I varje fall synes det uppenbart, att efter en omläggning av budgetåret det redan nu starkt kända behovet av särskilda arbetskrafter inom finansdepartementet för statsregleringsarbetet kommer att bliva än mer påfallande.

Att för inrättande av härför behövlige tjänster avvakta någon tidpunkt efter det ett nytt räkenskapsår börjat tillämpas synes ingalunda rådligt. Dessa tjänster böra fastmera vara inrättade, då förberedelserna för budgetårets omläggning skola på allvar igångsättas. Det bör nämligen icke fördöljas, att just vid övergången till en ny ordning beträffande räkenskapsårets förläggning stora krav komma att ställas på kanslipersonalen inom alla departement och särskilt inom finansdepartementet. Det vore därför synnerligen lämpligt, att den nya byrån komme att börja sin verksamhet den 1 juli 1920.

Från nyssnämnda tidpunkt synes alltså böra på finansdepartementets stat uppföras anslag för inrättande av en särskild budgetbyrå.

Under dess handläggning böra komma: alla på finansdepartementet ankommande ärenden, som tillhöra det allmänna budgetarbetet; utförandet av speciella statistiska utredningar av betydelse för budgetförslagets förberedande; noggrant följande av riksdagens budgetbehandling; expedierandet av Kungl. Maj:ts beslut i anledning av riksdagsskrivelser i budgetfrågor, i vad arbetet därå icke lämpligen kan överlämnas åt annan byrå inom departementet; omsorgsfullt följande av beslutade statsregleringars faktiska realiserande; utförande av erforderliga tabellarbeten.

Därjämte torde det visa sig lämpligt, att å budgetbyrån handläggas de ärenden, som inkomma från statistiska centralbyrån, vilka ärenden nu behandlas å andra byrån. Därest ett centralt verk för räkenskaps- och revisionsväsen varder inrättat, synes det naturligt, att därifrån inkommande ärenden jämväl tilläggas budgetbyrån.

I den mån personalens arbetstid icke skulle komma att fullt upptagas av dessa i och för sig krävande göromål böra givetvis även andra inom finansdepartementets verksamhetsområde fallande ärenden kunna överlämnas till handläggning å budgetbyrån.

Budgetbyrån synes böra bestå av en byråchef med kansliråds ställning och avlöningsförmåner, en förste och en andre kanslisekreterare, en förste aktuarie och ett kvinnligt biträde av tredje graden.

Chefen för budgetbyrån bör äga förutsättningar för handläggning av alla budgettekniska frågor. Den juridiska utbildning, som i allmänhet kvalificerar för tjänstgöring som kansliråd inom Kungl. Maj:ts kansli, får däremot icke anses nödvändig.

Han bör åtnjuta biträde av en förste kanslisekreterare, åt vilken kan överlämnas självständigt arbete inom byråns verksamhetsområde. Därför och med hänsyn till möjligheten av att budgetbyråns personal kan behöva tagas i anspråk även vid riksdagens budgetarbete är det lämpligt att giva denne tjänsteman en ställning i andra normalgraden.

För utförandet av det myckna statistiska arbete, som kräves, bör inom finansdepartementet finnas tillgång till en tjänsteman med statistisk fackutbildning. Med hänsyn till arten av arbetet är det därjämte erforderligt, att han äger tillräckliga nationalekonomiska kunskaper. Någon juridisk utbildning i övrigt synes däremot icke behöva krävas av denne tjänsteman. Han torde lämpligen böra placeras å budgetbyrån, enär hans arbete främst lär komma dess verksamhet till godo. Med byråns löpande arbete bör han visserligen icke taga befattning. Hans

arbetskraft torde bäst tillgodogöras i de speciella statistiska utredningar, som kunna behövas, dels direkt för budgetbyråns räkning, dels efter anvisningar av departementschefen. Det torde för övrigt kunna ordnas så, att åt denne tjänsteman även anförtros inseendet över departementets bokförråd, inberäknat det talrikt inströmmande arkivmaterialet angående utländska skatte- och budgetförhållanden. De kvalifikationer, som krävas på denna post, synas fullt ut motivera, att departementets statistiker beredes ställning och lön som förste aktuarie.

Åtminstone under övergången till ett nytt budgetår och till dess nödig stadga vunnits i formerna för statsregleringsarbetet torde det vara behöfligt att även disponera en andre kanslisekreterare å budgetbyrån, varigenom byråchefen och förste kanslisekreteraren kunde befrias från en del löpande göromål av mindre krävande art, särskilt rent administrativa ärenden, som inkomma t. ex. från det centrala räkenskapsverket och statistiska centralbyrån. Måhända skulle med inrättandet av denna tjänst också kunna vinnas, att ärenden angående kommittéer och sakkunniga kunde tillsvidare överflyttas från departementets andra byråer och handläggas å budgetbyrån.

Arten av det arbete, som åvilar budgetbyrån, medför, att kraven på kvinnlig biträdesbefattning måste ställas högre än i allmänhet inom departementsorganisationen. Det bör finnas tillgång till ett kvinnligt biträde, som är fullt skickat att utföra beräkningar och granska tabeller. För utförande av speciella statistiska utredningar inom departementet torde behov emellanåt föreligga att tillfälligt anställa extra kvinnliga biträden, över vilka det för budgetbyrån anställda kvinnliga biträdet lämpligen kunde anförtros förmanskap. Detta biträde bör vidare utföra erforderligt registreringsarbete inom hela den del av departementet, vars arbete närmast ägnas riksdagsärenden. Biträdet bör fördenskull icke fästas enbart vid budgetbyrån utan utföra arbeten jämväl för statssekreterarens och lagbyråchefens räkning. Befattningen bör med hänsyn till vad nu anförts vara av tredje graden.

Samtliga nu nämnda befattningar, utom andre kanslisekreterarbefattningen, böra såsom motsvarande ett varaktigt behov uppföras å ordinarie stat. Däremot kan det icke nu förutses, huruvida behov av den föreslagna andre kanslisekreteraren kommer att föreligga även framdeles. Denna tjänst bör alltså nu uppföras å extra stat.

Slutligen bör anslaget till amanuenser m. m. bestämmas så, att anställande mot vanligt amanuensarvode av en amanuens å budgetbyrån och hos statssekreteraren möjliggöres, och att nödiga medel beredas för vikariatsersättningar i anledning av de föreslagna nya tjänsterna. För

den av sistnämnda anledning förorsakade höjningen torde särskild motivering icke erfordras. Vad åter angår amanuensarvodet må erinras därom, att för närvarande en amanuens finnes till förfogande för statssekreterarens avdelning och lagbyrån tillsammans. Det synes starkt motiverat att nu bereda sådan tillgång till amanuensarvoden, att en amanuens kunde få avses till biträde åt chefen för lagbyrån och en till biträde å statssekreterarens avdelning och, vid förekommande behov, jämväl å budgetbyrån.

Å finansdepartementets lagbyrå, som i avvaktan på handelsdepartementets inrättande hittills varit uppförd å extra stat, handläggas för närvarande företrädesvis sådana på finansdepartementets behandling ankommande lagfrågor, som tillhåra Kungl. Maj:ts och riksdagens gemensamma eller enbart riksdagens avgörande, ävensom i samband därmed stående administrativa lagstiftningsärenden. Ärenden av sistnämnda art pläga emellertid, därest de äro av beskaffenhet att kräva en mera ingående lagteknisk behandling eller granskning, även i övrigt hänskjutas till lagbyrån.

Lagbyrå.

Till följd av den ändrade departementsindelningen kommer nu ifrågavarande byrå att få som sina väsentliga arbetsuppgifter lagstiftningsfrågor angående skatter, inberäknat tullar och acciser, och finansväsen. Näringslagstiftningen kommer nämligen i huvudsak att uppdelas mellan justitiedepartementet och handelsdepartementet.

Att överflytta finansdepartementets lagbyrå till handelsdepartementet har icke varit ifrågasatt. Den ojämförligt största delen av lagbyråns verksamhet berör ärendesgrupper, som alltjämt skola bibehållas inom finansdepartementet. Det kan sålunda förtjäna nämnas, att av propositioner inom lagbyråns område under vartdera av åren 1918 och 1919 endast tvenne varit av den natur, att de skolat handläggas inom handelsdepartementet. I fråga om administrativt utfärdade författningar röner lagbyråns arbetsbörda större inverkan. Näringslagstiftningens avskiljande torde medföra, att lagbyrån nu blir i tillfälle att koncentrera sig på de uppgifter, som från början närmast föranlett lagbyråns inrättande. Särskilt bör den nu kunna ägna sig åt en uppgift, som hittills måst åsidosättas, nämligen att följa den utländska skattelagstiftningen, särskilt inom de övriga skandinaviska länderna, vilket säkerligen kommer att bliva av stort värde för det svenska lagstiftningsarbetet på området.

Den minskning av lagbyråns arbetsbörda, som kan inträda i samband med handelsdepartementets inrättande, torde vidare öppna möj-

lighet att å finansdepartementets lagbyrå utföra åtskilligt beredningsarbete, som under hittills rådande förhållanden föranlett anlitan- de av utom departementet stående arbetskrafter. En inskränkning av beredningsarbetet genom tillkallade sakkunniga därigenom, att arbetet förlägges inom departementet, synes innebära vissa betydande fördelar, även fränsett det förhållandet, att kostnaden för beredningsarbetet genom departementets egna tjänstemän ställer sig lägre än för motsvarande arbete utfört av andra arbetskrafter.

Måhända kan det ock bliva för departementschefen hädanefter i större utsträckning än hittills möjligt att till handläggning eller granskning å lagbyrån hänvisa administrativa författningar, som eljest skolat å annan byrå beredas.

Något skäl att i fortsättningen bibehålla finansdepartementets lagbyrå på extra stat synes icke föreligga. Liksom motsvarande befattning i det nya socialdepartementet torde lagbyråchefsbefattningen i finansdepartementet nu böra uppföras på ordinarie stat. Befattningen bör emellertid uppehållas på förordnande och avlöningen utgå såsom arvode, i likhet med vad som föreslås beträffande motsvarande befattningshavare i socialdepartementet.

*Kommunal  
finansbyrå.*

Den nuvarande tredje byrån (för kommunala finansärenden och byggnadsärenden) kommer ock att bliva avsevärt förändrad till sin karaktär, sedan den nya grupperingen av ärendena mellan olika departement genomförts. Såsom framgår av redogörelsen för kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, är det avsett att förlägga de byggnadsärenden, som hittills handlagts i finansdepartementet, till det nya departementet för kommunikationer och allmänna arbeten. Härigenom förminskas arbetsbördan på nuvarande tredje byrån i finansdepartementet icke oansenligt. Emellertid torde det bliva nödvändigt att, efter nuvarande andra byråns utbrytning, förlägga till tredje byrån ärenden, som inkomma från kammarkollegium och postsparbanken.

Till finansdepartementets tredje byrå hava under år 1918 inkommit följande antal ärenden, nämligen:

kommunala finansärenden .....	344
byggnadsärenden .....	148
eller inalles .....	492.

Under förutsättning att *dels* byggnadsärendena överflyttas till kommunikationsdepartementet, *dels* bland de ärenden å finansdepartementets andra byrå, vilka icke äro avsedda att flyttas till handelsdeparte-



mentet, ärenden från Kammarkollegium och postsparbanken tilldelas tredje byrån, komma, med utgångspunkt från 1918 års siffror, sistnämnda byrås ärenden, inalles	492
att dels minskas med byggnadsärenden	148
dels ökas med ärenden från andra byrån	76
eller att i det hela minskas med ett antal ärenden av	72
Återstående antal ärenden blir således	420

Emellertid utvisa de kommunala finansärendena under år 1919 en betydande ökning, i det att t. o. m. den 15 november inkommit 478, vilket motsvarar en årssiffra av 546 eller en ökning från år 1918 av 202 med nära 59 procent.

Om till ovannämnda reducerade antal ärenden å tredje byrån	420
lägges den sålunda beräknade ökningen av kommunala finansärenden	202
erhålles en summa av	622,

utgörande för hela antalet ärenden å tredje byrån en ökning i jämförelse med 1918 av 130 ärenden, motsvarande över 25 procent.

Det framgår härav ej blott, i vilken utsträckning byråns arbetsbörda skulle komma att lättas genom byggnadsärendenas fränskiljande, utan ock hurusom en betydande tillväxt skett i fråga om mängden av de ärenden, som skulle komma att kvarbliva i finansdepartementet.

Förhållandena hava i själva verket utvecklats så, att, därest byrån, vars personal för närvarande utgöres av kansliråd, en andre kanslisekreterare och en amanuens, skolat även framdeles handlägga jämväl byggnadsärenden, en mycket betydande förstärkning av personalen nu behövt begäras.

Bliver byråns verksamhetsområde begränsat till ärenden angående kommunernas finanskushållning, synes personalutrustningen å denna byrå kunna begränsas till den i en departementsbyrå normala. oaktat en kvantitativt mycket stor ny ärendesgrupp tänkes förlagd till denna byrå, nämligen ärenden angående fördelning av anslaget till skattentjämnung.

Under de senaste åren har särskild föredragande varit för dessa ärenden förordnad, vilken tjänsteman under sistlidna år varit med arbetet fullt sysselsatt under mer än 2 månader. Till denna tid har arbetet kunnat begränsas endast därigenom att övertidsarbete hela tiden förekommit. Med normal arbetstid beräknas, att fördelningen av skattentjämningsanslaget år 1919 skolat fullt upptaga en tjänsteman under minst 3 månader.

Naturligast synes emellertid vara, att dessa ärenden handläggas å den byrå, som i övrigt bereder frågor angående kommunernas ekonomi.

Den arbetsbörda, som kommer att påvåla departementet för dessa skatteutjämningsärenden, synes stadd i rask tillväxt. Huru med dessa ärenden framdeles kommer att förfaras, kan visserligen icke nu med någon säkerhet bedömas. Det nuvarande anslaget till skatteutjämning är som bekant en provisorisk anordning. En mera definitiv anordning lär icke kunna träffas annat än i samband med kommunalskatte-reformen och sannolikt först efter det en skattereglering inom kommunerna genomförts eller åtminstone blivit beslutad. All sannolikhet talar emellertid för att en viss uppsikt över skatteutjämningsärendena även i framtiden kommer att ske genom finansdepartementet.

Vid organisationen av finansdepartementets byrå för de kommunala finansärendena bör givetvis hänsyn tagas både till den sannolika tillväxten i arbetsbördan och till ovissheten om huru skatteutjämningsproblemet kommer att lösas. Den lämpligaste anordningen torde då vara, att byrån visserligen utrustas med arbetskrafter, som synas bliva för de närmaste åren nödvändiga, men att icke hela denna personal uppföres å ordinarie stat.

Å byrån synas böra finnas anställda: en byråchef, en förste och en andre kanslisekreterare. Av dessa böra de två förstämnda uppföras å ordinarie stat. Anslag till befattningen som andre kanslisekreterare synes däremot böra äskas å extra stat.

Regerings-  
rättsbyrå.

I avseende å departementets regeringsrättsbyrå torde ingen ändring beträffande arbetskrafternas antal och art behöva ske. Frågan om regeringsrättsbyråns utrustning har av riksdagen prövats så sent som vid föregående års lagtima riksdag. Vid prövningen av personalbehovet togs då hänsyn till det förestående inrättandet av ett handelsdepartement. Någon minskning av arbetskraften lär icke nu kunna ifrågasättas med anledning av att ett mindre antal regeringsrättsmål överflyttas till handelsdepartementet. Som allmänt är känt, föreligger en mycket stor balans av skattemål i kammarrätten, och det är att förvänta en mycket riklig tillströmning av skattemål jämväl i högsta instans.

Då förstärkning under sistlidna år bereddes regeringsrättsbyrån, skedde detta i den form, att å tilläggsstat för år 1919 och å extra stat för år 1920 beviljades ett sammanlagt anslag av, för år räknat, 6,725 kronor.

Beloppet beräknades på följande sätt:

tilläggsarvode till förste kanslisekreteraren .....	kronor 1,200
en extra andre kanslisekreterare .....	» 3,900
ersättning för semestervikariat vid den sistnämndes be- fattning .....	» 125
en amanuens .....	» 2,000
	kronor 7,225
varifrån dock skulle avgå en tidigare från amanuensan- slaget utgående ersättning till protokollsföraren i re- geringsrätten .....	kronor 500
vadan anslagets slutsamma skulle belöpa sig till .....	kronor 6,725

Denna anordning träffades efter förslag från lönerregleringskommittén, vilken därför anförde det skäl, att — oavsett inrättandet av ett handelsdepartement och den inverkan detta kunde hava å finansdepartementets regeringsrättsmål — jämväl andra förändringar i departementsindelningen vore påtänkta, vilka möjligen skulle kunna medföra lösgörandet på annat håll i Kungl. Maj:ts kansli av arbetskrafter, vilka med tillämpning av de för kansliet gällande avlöningsvillkoren lämpligen kunde förflyttas till finansdepartementets regeringsrättsbyrå.

Därest de förändringar i departementsindelningen, vilka sålunda åberopats, varda allmänt genomförda från och med 1 juli 1920, synes anledning icke föreligga att å 1921 års stat uppföra anslag till förstärkande av finansdepartementets regeringsrättsbyrå i samma provisoriska form som i detta års stat. Andre kanslisekreterarbefattningen torde sålunda nu böra uppföras å ordinarie stat. Tilläggsarvodet till förste kanslisekreteraren torde alltjämt få upptagas som särskilt anslag å extra stat och de erforderliga medlen för semestervikariat och amanuensarvode inräknas i departementets allmänna anslag för sådana ändamål.

Beträffande slutligen organisationen av nuvarande första byrån, som handlägger största delen av de förvaltningsärenden, vilka icke härförut blivit nämnda såsom tillhörande annan byrås arbetsområde, synes ingen ändring av personalutrustningen behöva ske. Dess arbetsområde lämnas av den nya departementsindelningen i allt väsentligt orubbat. Det skulle visserligen kunna ifrågasättas att till byrån lägga en ärendesgrupp, som efter nuvarande andra byråns utbrytning ur departementet stannar kvar, nämligen ärenden, som inkomma från kammarkollegium. Men med hänsyn

*Byrå för för-  
valtningsären-  
den i övrigt.*

till den stora arbetsbörda, som byrån har, torde det böra först prövas, om icke dessa ärenden kunna förläggas till den förstärkta tredje byrån. Därtill föreligger desto mer anledning, därest ännu ett nytt verk, nämligen en statens tryckeriexpedition, om vars inrättande förslag föreligger, skulle komma att förläggas under finansdepartementet. Ärenden, inkommande från en statens tryckeriexpedition torde nämligen få tilläggas första byrån.

Givetvis måste, efter någon tids erfarenhet, komma under omprövning, huruvida den härovan skisserade ärendesfördelningen mellan departementets byråer är den mest lämpliga, och därefter erforderliga jämkningar ske.

*Byrå-  
indelning.*

Finansdepartementets byråorganisation skulle alltså bliva följande:

- 1:a byrån: förvaltningsärenden i allmänhet, som icke tillagts annan byrå;
- 2:a byrån: budgetärenden; ärenden från statistiska centralbyrån (och eventuellt från det ifrågasatta nya räkenskapsverket);
- 3:dje byrån: kommunala finansärenden; ärenden från kammarkollegium och postsparbanken;
- 4:de byrån: regeringsrättsärenden;
- 5:te byrån: lagstiftningsärenden.

*Departemen-  
tets personal  
i öfrigt.*

Å departementets stat böra dessutom, liksom förut, finnas uppförda statssekreterare och expeditionschef — ävensom för tjänstgöring hos den förre en förste kanslisekreterare och hos den senare en andre kanslisekreterare — samt registrator.

Behovet av ordinarie kvinnliga biträden beräknas efter omläggningen utgöra: 1 kvinnligt biträde av tredje graden, 4 av andra graden och 6 av första graden. Vid beräkningen av detta antal har följts den grundsatsen, att det arbete, som utförts av extra kvinnliga biträden, vilka faktiskt haft årsanställning, nu beräknats skola utföras av ordinarie arbetskrafter. Av departementets nuvarande tre biträden av andra graden hava tvenne tjänstgöring å kansliet och en å regeringsrättsbyrån. Ingen av dessa lära kunna överflyttas till handelsdepartementet. Enär ett kvinnligt biträde av första graden sedan åtskillig tid tillbaka fått avses för tjänstgöring hos registratorn och där utför arbete, som i allmänhet tillkommer befattningshavare i andra graden, föreslås, att å departementets stat nu uppföras 4 biträden av andra graden.

Å stat böra vidare uppföras 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare.

För närvarande äro i finansdepartementet anställda, utom förste vaktmästare, 3 vaktmästare och 2 extra vaktmästare. I samband med handelsdepartementets inrättande synes nu den förändringen böra vidtagas, att en vaktmästarbefattning och en av de båda extra vaktmästarbefattningarna indragas. Departementets behov av ytterligare extra arbetskrafter för budskickningar och dylikt torde lämpligen kunna tillgodoses genom anställande av en springgosse.

Behovet av amanuenser torde kunna något begränsas. Vidare kan anställandet av extra kvinnliga biträden avsedda för mera stadigvarande tjänstgöring upphöra genom uppförandet å ordinarie stat av nya biträdesbefattningar av första graden. Med avseende å medelsbehovet till amanuenser, vikariatsersättningar och extra biträden torde jag få erinra om, att under åren 1918 och 1919 till departementets förfogande stått ett extra anslag för amanuenser å 3,000 kronor. Hela det belopp, som för hithörande ändamål varit anvisat nästföregående år, har utgjort 20,100 kronor (17,100 kronor + 3,000 kronor). Beloppet har emellertid visat sig så otillräckligt, att av andra tillgängliga medel måst bestridas utgifter till ett belopp, som för sistlidna år uppgår till omkring 6,000 kronor. Med hänsyn härtill torde det icke vara rådligt att beräkna ifrågakvarande anslag lägre än till 20,000 kronor.

Enligt vad sålunda anförts skulle — fränsett anslag till departementschefen — *den ordinarie staten för finansdepartementet*, att gälla från och med den 1 juli 1920, erhålla följande utseende:

Finans-  
departe-  
mentets stat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
1 statssekreterare, arvode ...	—	—	—	11,000	{ Av detta arvode anses 3,000 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 expeditionschef, arvode ...	—	—	—	10,000	{ Av detta arvode anses 2,800 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 kansliråd .....	5,000	2,500	600	8,100	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
3 dito .....	15,000	7,500	1,800	24,300	
1 byråchef för lagärenden. arvode .....	—	—	—	8,100	{ Av detta arvode anses 2,500 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 förste kanslisekreterare ...	3,600	1,800	400	5,800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
4 dito .....	14,400	7,200	1,600	23,200	
1 förste aktuarie .....	3,600	1,800	400	5,800	
1 registrator .....	2,600	1,600	300	4,500	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 andre kanslisekreterare ...	2,200	1,500	300	4,000	
2 dito .....	4,400	3,000	600	8,000	
1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden .....	1,500	700	200	2,400	{ Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av varje ålders-tillägg 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av andra lönegraden .....	1,300	500	200	2,000	
3 kvinnliga biträden av d.o... ..	3,900	1,500	600	6,000	
1 kvinnligt biträde av första lönegraden .....	1,100	300	200	1,600	
5 kvinnliga biträden av d.o... ..	5,500	1,500	1,000	8,000	
1 förste vaktmästare.....	1,100	650	150	1,900	{ Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare .....	900	550	150	1,600	
1 dito .....	900	550	150	1,600	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar m. m. ....	—	—	—	20,000	
Summa kronor	—	—	—	157,900	

*Ann.* Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:tt att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Liksom tidigare torde departementschefen äga åtnjuta biträde från vederbörande verk vid beredning av ärenden rörande bankväsendet och kontrollväsendet. Framställning angående anslag, med oförändrat belopp, 4,700 kronor, för det förra av dessa ändamål torde jag få göra under sjunde huvudtiteln i årets statsverksproposition.

Å extra stat för år 1921 torde vidare bära äskas medel för ett tilläggsarvode å 1,200 kronor till förste kanslisekreteraren å regeringsrättsbyrå, vilken inom byrå tjänstgör såsom extra föredragande, ävensom för avlönande, envar med 3,900 kronor, av två extra andre kanslisekreterare, en å budgetbyrå och en å den kommunala finansbyrå. Erforderligt anslag å extra stat skulle alltså utgöra 9,000 kronor.

Av de å 1920 års extra stat uppförda anslagen skulle från och med år 1921 komma att uteslutas anslagen till: extra byråchef för lagärenden å 8,100 kronor; fyllnadsarvode åt föredragande av ärenden rörande elektriska anläggningar m. m., beräknat för helt år till 2,100 kronor; förstärkning av arbetskrafterna å departementets regeringsrättsbyrå å 6,725 kronor.

Summan av de för departementet — utom för departementschefen — erforderliga anslagen å såväl ordinarie som extra stat uppgår enligt mitt förslag till 171,600 kronor. De nu å ordinarie och extra stat utgående anslagen till finansdepartementet — utom till departementschefen — utgöra, räknat för år, 154,925 kronor.

Denna summa skulle emellertid, vid oförändrad organisation, hava ökats med 3,000 kronor i extra anslag till amanuenser samt med omkring 6,000 kronor för sådana kostnader, som under senaste året bestritts av andra tillgängliga medel.

Vid en jämförelse mellan kostnaderna enligt den nuvarande och enligt den föreslagna organisationen av departementet får emellertid icke förbises, att den nya organisationen innebär inbesparing av icke oansenliga kostnader för extra arbetskraft. För med budgetarbetet och därtill anknutna statistiska utredningar tillfälligt sysselsatta arbetskrafter hava under de senaste åren utanordnats: år 1916 kronor 6,716.66, år 1917 kronor 5,609.42, år 1918 kronor 11,098.35 och år 1919 kronor 12,212.07. De senaste årens högre kostnader bero på de omfattande utredningarna angående krigskonjunkturskatten, för vilket ändamål enbart till kvinnliga biträden utbetalats år 1918 kronor 4,798.35 samt år 1919 kronor 7,752.07.

De utgifter av nu senast omförmält slag, som bliva inbesparade genom departementets nyorganisation, synas icke kunna uppskattas lägre än till omkring 6,000 kronor.

Under förutsättning av oförändrad organisation skulle alltså kost-

naderna för finansdepartementets verksamhet kunna beräknas till omkring 170,000 kronor. Den omläggning, som nu är i fråga, varigenom byrån för industri, handel och sjöfart utbrytes och i stället inrättas en budgetbyrå, synes sålunda kunna genomföras med en föga avsevärd kostnadsökning.

För senare halvåret 1920 skulle, vid bifall till vad här ovan föreslagits, kostnaderna för finansdepartementet — fränsett anslagen till departementschefen och till biträde för beredning av bankärenden — utgöra hälften av den nya avlöningsstatens slutsumma jämte hälften av de för år 1921 erforderliga extra anslag eller sålunda tillhoppa 83,450 kronor. Under förutsättning att för bestridande av dessa kostnader i främsta rummet tages i anspråk den på senare halvåret 1920 belöpande delen av de å riksstaten för nämnda år redan beviljade anslagen till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, till en extra byråchef för lagärenden och till förstärkning av arbetskrafterna å departementets regeringsrättsbyrå, tillhoppa 74,062 kronor 50 öre, skulle för uppehållande av finansdepartementets verksamhet enligt den nya organisationen under tiden 1 juli—31 december 1920 å tilläggsstat för nämnda år erfordras ett anslag av 9,387 kronor 50 öre eller i avrundat tal 9,400 kronor.

#### Skatteråd.

Till sist torde få nämnas, att även i fråga om finansdepartementets framtida organisation ifrågasatts anordnande av en rådsinstitution. För beredande av skattefrågor skulle det för departementschefen vara av fördel att kunna rådföra sig med en mindre krets utanför departementet stående personer, inom vilken krets funnes representerad dels erfarenhet från taxeringsarbetet i olika instanser, dels praktisk sakkunskap på olika näringslivets huvudområden.

Därest ett dylikt skatteråd bleve inrättat såsom en fast institution, kunde det sättas i fråga, att rådet regelbundet hördes i frågor angående skattelagstiftningen. Det förtjänade ock övervägas, huruvida icke i samband därmed åt Kungl. Maj:t kunde överlämnas att efter skatterådets hörande utfärda taxeringsanvisningar och andra detaljbestämmelser angående beskattningen.

Emellertid sammanhänger detta spörsmål uppenbarligen med frågan om hela vårt taxeringssväsens allmänna organisation. Såsom framgår av offentliggjort utdrag av statsrådsprotokoll över finansärenden för den 31 oktober 1919, har det emellertid ansetts lämpligast att låta med



igångsättande av utredning rörande taxeringsväsendets omorganisation ännu någon tid anstå.

Det kan redan med hänsyn härtill icke anses lämpligt att nu träffa några anordningar, som avse upprättande av en rådsinstitution av den fasta beskaffenhet, att anledning finnes att härför uppföra anslag å departementets stat.

Då hinder icke möter att tillsvidare, i den omfattning det finnes lämpligt, anordna en rådgivande institution med anlitage av medel från anslaget till kommittéer och sakkunniga, torde det icke heller föreligga något behov att för en dylik anordning begära anslag. Tvivelsutan skulle den erfarenhet, som vunnas genom att en i friare former tillkommen rådgivande sakkunnigkrets under någon tid finge vara i verksamhet, vara en värdefull utgångspunkt vid ett framtida realiserande av önskemålet att till finansdepartementet anknyta ett mera permanent tillgängligt och fastare organiserat skatteråd.

*Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Olsson, yttrade här-  
efter beträffande*

### **Ecklesiastikdepartementet.**

**Ecklesiastik-  
departemen-  
tets verksam-  
hetsområde.**

På sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag och det vid samma proposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 21 mars 1919, skulle det verksamhetsområde, som hittills tillkommit ecklesiastikdepartementet, lämnas i stort sett obeskuret. Endast i ett par fall hade man tänkt sig en omgruppering av vissa ärenden eller ärendesgrupper.

Jag tillåter mig — under hänvisning i övrigt till vad cheferna för civil- och finansdepartementen förut denna dag anfört — i korthet erinra om de frågor, vilka i en eller annan form beröra ecklesiastikdepartementets nuvarande eller blivande verksamhetsområde.

Vad först beträffar ärenden angående *nykterhetsverksamhet* skulle nykterhetsfrågan, såsom varande av en genomgripande social beskaffenhet, tillhöra det blivande socialdepartementet. Den del av densamma åter, som avsåge nykterhetsundervisning, skulle, såsom hittills varit fallet, handläggas av ecklesiastikdepartementet. På grund av denna undervisnings samband med undervisningsfrågor i övrigt finner jag bibehållandet av denna anordning självfallet.

I fråga om *barnavårdsärenden* har chefen för civildepartementet erinrat, hurusom frågor rörande vanartade och i sedligt avseende försummade barn för närvarande tillhöra ecklesiastikdepartementet. Efter anmärkning att vissa skäl syntes tala för, att alla barnavårdsärenden — fränsett dem, som rörde minderåriga brottslingar, vilka ärenden såsom hittills borde förbliva under justitiedepartementet — sammanfördes till socialdepartementet, framhöll han, att slutligt avgörande härutinnan emellertid icke kunde träffas förrän i samband med det förslag till ny lagstiftning om barnavård, som vore under utarbetande av fattigvårdslagstiftningskommittén och som i en nära framtid förväntades föranleda beslut av statsmakterna. Tillsvidare borde dock enligt hans mening ärenden rörande vanartade och sedligt försummade barn, i avvaktan på

den nya lagstiftningen i ämnet, förbliva under ecklesiastikdepartementets handläggning, dit deras förläggande uppenbart föranletts av, att i vården om dessa barn också inginge att bereda dem vanlig skolundervisning.

För egen del är jag ense med chefen för civildepartementet därutinnan, att man bör avvakta den utredning och det förslag till ny lagstiftning i ämnet, som är att förvänta från fattigvårdslagstiftningskommittén, innan man fattar bestämd position i detta spörsmål. I avbidan härå böra alltså ärenden angående vanartade och sedligt försummade barn bibehållas under ecklesiastikdepartementets handläggning.

Det har vidare ifrågasatts, att ärenden angående *allmän hälso- och sjukvård* och vad därmed sammanhänger skulle överföras till socialdepartementet. I enlighet härmed skulle de nu under ecklesiastikdepartementet sorterande barnhusen — allmänna barnhuset i Stockholm, fri-murarbarnhuset och barnhusen i landsorten — övergå till socialdepartementet. Häremot har jag intet att erinra. Givetvis böra emellertid, såsom hittills varit fallet, de stora sjukvårdsinrättningarna i universitetsstäderna — akademiska sjukhuset i Uppsala och Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund — samt serafimerlasarettet i Stockholm förbliva under ecklesiastikdepartementet. Dessa sjukvårdsinrättningars intima samband med den medicinska undervisningen är alltför påtagligt, för att någon anledning skulle förefinnas att särskilja dem från den myndighet, som handlägger frågor rörande läkarutbildningen. Likaså skulle ärenden rörande *undervisningsväsendet för barnmorskor*, vilka nu handläggas av ecklesiastikdepartementet, överföras till socialdepartementet. Jag har intet att invända häremot, men av samma anledning, som nyss angivits ifråga om berörda stora sjukvårdsinrättningar, synes mig härifrån böra undantagas allmänna barnbördshuset i Stockholm, vilket alljämt bör sortera under ecklesiastikdepartementet.

Chefen för civildepartementet har vidare föreslagit, att ärenden rörande *biografväsendet* borde överflyttas till ecklesiastikdepartementet. Med hänsyn till biografernas uppgift att främja folkupplysning och deras inverkan på ungdomens sedliga fostran, ansluter jag mig till denna uppfattning. Under ecklesiastikdepartementet skulle alltså statens biografbyrå komma att sortera.

Till sist vill jag erinra, hurusom departementalkommitterades förslag, bland annat, innebär, att ärenden rörande de *kungl. teatrarna* skulle överföras från finansdepartementet till undervisnings- (ecklesiastik-) departementet. Denna uppfattning vann jämväl anslutning av landshövdingen Schotte i hans den 27 februari 1917 avgivna betänkande

angående statsdepartementens verksamhetsområden och arbetsformer m. m. Jag anser, lika med chefen för finansdepartementet, en sådan överföring nu böra åvägabringas. I samband härmed skulle alltså kungl. teatrarnas pensionskassa och hovkapellets pensionskassa överföras till ecklesiastikdepartementets förvaltningsområde.

Ärenden  
under eckle-  
siastikdeparte-  
mentet.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde komma att omfatta följande ärendesgrupper, nämligen:

ärenden angående

*kyrkoväsendet; prästämbetets utövning; prästerskapets, kantorernas och kyrkobetjäningens avlöning och övriga förmåner; ecklesiastika boställen;*

*rikets ecklesiastika indelning och indelning i skoldistrikt;*

*kyrkostämman och den kyrkliga kommunen, i vad dessa ärenden ej tillagts annat departement;*

*arkiv-, biblioteks- och museiväsendet, i vad det ej ankommer på annat departement;*

*vittherhet och skön konst samt för konstens utövande avsedd undervisning; teaterväsendet;*

*universitets- och högskoleväsendet samt vetenskaplig verksamhet i övrigt, i den mån ej undantag särskilt göres;*

*skol- och undervisningsväsendet, i den mån ej undantag särskilt göres:*

*allmän folkbildning och folkuppfostran; abnormundervisning; vården av vanartade och i sedligt avseende försummade barn; yrkesundervisning, i vad den ej ankommer på annat departement;*

*biografväsendet;*

*undervisningsstatistik.*

Lagstiftning  
under eckle-  
siastikdeparte-  
mentet.

Beträffande de *lagstiftningsuppgifter*, som skulle tillkomma ecklesiastikdepartementet, tillåter jag mig hänvisa till vad chefen för justitiedepartementet därom anført.

Verk, stater  
och inrätt-  
ningar under  
ecklesiastikde-  
partementet.

Till ecklesiastikdepartementet skulle vid sådant förhållande komma att höra följande verk, stater och inrättningar:

riks- och landsarkiv;

kungl. biblioteket och övriga bibliotek, vilka ej tillhöra annat departement;

nationalmuseet; naturhistoriska riksmuseet; livrustkammaren; nordiska museet samt övriga museer, som ej tillhöra annat departement; ecklesiastikstaten;

akademier samt vittra och lärda samfund, med undantag av sådana, som tillhöra annat departement;  
 riksantikvariern; riksheraldikern;  
 kungl. teatrarna;  
 Nobelstiftelsen;  
 kanslern för rikets universitet;  
 universitet och högskolor, med undantag av högskolor, som tillagts annat departement; tandläkarinstitutet; farmaceutiska institutet; serafimerlasarettet; akademiska sjukhuset i Uppsala; Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund; allmänna barnbördshuset i Stockholm; skolöverstyrelsen;  
 högre lärarinneseminariet i Stockholm; allmänna läroverk;  
 anstalter för folkundervisning och abnormundervisning; skyddshem för vanartade och i sedligt avseende försummade barn;  
 anstalter för yrkesundervisning och andra läroanstalter, där ej dylik anstalt hör under annat departement;  
 statens biografbyrå;  
 gymnastiska centralinstitutet; stadionstyrelsen;  
 anstalter för pensionering av befattningshavare, hörande under ecklesiastikdepartementet samt deras änkor och barn;  
 milda stiftelser för ändamål, vilkas tillgodoseende ej tillkommer under annat departement lydande myndighet.

Här ovan berörda omgrupperingar av ärenden föranleda icke någon ändring av de arbetskrafter, som nu stå till ecklesiastikdepartementets förfogande. Någon rubbning av nu gällande stater för departementet är sålunda av denna anledning ej påkallad. Av en annan orsak föranledes emellertid en ändring av departementets ordinarie avlöningsstat. Fråga är nämligen väckt om överflyttande av departementets statistiska avdelning till skolöverstyrelsen, och är jag sinnad hemställa om avlåtande av förslag härutinnan till 1920 års riksdag. Härav påkallas nu en ändring i departementets ordinarie avlöningsstat så till vida, att de för statistiska avdelningen för närvarande å stat uppförda befattningarna jämte en vaktmästarbefattning utgå ur staten samt den till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar uppförda anslagsposten minskas med ett belopp av 6,500 kronor. Vidare föresakas av förenämnda överflyttning en minskning av den vid departementets avlöningsstat fogade övergångsstaten med 5,800 kronor.

För att icke verka rubbning i den för skolöverstyrelsen för år 1920 redan fastställda staten torde emellertid här berörda ändringar i

Ecklesiastik-  
departemen-  
tets stat.

ecklesiastikdepartementets stater icke böra träda i kraft förrän med ingången av år 1921.

Frånsett det särskilda anslaget å 17,000 kronor till departementschefen, skulle alltså *den ordinarie avlöningsstaten för ecklesiastikdepartementet*, att gälla från och med den 1 januari 1921, bliva följande:

	Lön	Tjänstgöringspennningar	Orts-tillägg	Summa	
1 statssekreterare, arvode .....	—	—	—	11,000	{ Av detta arvode anses 3,000 kr. motsvara tjänstgöringspennningar.
1 expeditiöschef, arvode.....	—	—	—	10,000	{ Av detta arvode anses 2,800 kr. motsvara tjänstgöringspennningar.
1 kansliråd .....	5,000	2,500	600	8,100	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
5 dito.....	25,000	12,500	3,000	40,500	
1 förste kanslisekreterare.....	3,600	1,800	400	5,800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
5 dito.....	18,000	9,000	2,000	29,000	
1 registrator.....	2,600	1,600	300	4,500	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 andre kanslisekreterare.....	2,200	1,500	300	4,000	
7 dito.....	15,400	10,500	2,100	28,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,500	700	200	2,400	{ Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter 10 år med ytterligare 200 kr. och efter 15 år med än ytterligare 200 kr.; skolande av varje ålderstillägg 100 kr. utgöra lön och 100 kr. tjänstgöringspennningar.
1 dito.....	1,500	700	200	2,400	
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,300	500	200	2,000	
1 dito.....	1,300	500	200	2,000	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	200	1,600	
4 kvinnliga biträden av dito .....	4,400	1,200	800	6,400	
1 förste vaktmästare.....	1,100	650	150	1,900	{ Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter 6 år med ytterligare 100 kr. och efter 9 år med än ytterligare 100 kr.
1 vaktmästare.....	900	550	150	1,600	
2 dito.....	1,800	1,100	300	3,200	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar .....	—	—	—	29,650	
Summa kronor	—	—	—	194,050	

Anm. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i öfrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmånen är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda

värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:tt att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Den, som åtnjuter lyse, skall själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmånen av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efter rättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. (Sv. förf.-saml. 1918 nr 836.)

*Övergångsstaten* för departementet skulle, likaledes från och med den 1 januari 1921, erhålla följande utseende:

	Lön	Tjänstgöringspennningar	Orts-tillägg	Summa	
<b>Övergångsstat.</b>					
1 kanslisekreterare.....	2,500	1,500	—	4,000	Härtil komma två ålders-tillägg till lönen, vardera å 500 kr.
Provisoriskt avlöningstillägg till denne enligt de för år 1917 gällande grunder för dylikt avlöningstillägg	700	100	400	1,200	
Säger	—	—	—	5,200	

Från och med år 1921 skulle alltså det ordinarie anslaget till ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli minskas från dess nuvarande belopp, 222,550 kronor, med 28,500 kronor till 194,050 kronor och det ordinarie anslaget till övergångsstat för departementet, nu 11,000 kronor, med 5,800 kronor till 5,200 kronor.

Utöver de ordinarie anslagen erfordras emellertid, i likhet med vad för år 1920 beviljats, på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, å 17,200 kronor till extra föredragande m. m. inom ecklesiastikdepartementet.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson, anförde härefter beträffande

### Jordbruksdepartementet.

Jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

I avseende å jordbruksdepartementets verksamhetsområde torde den nya departementsindelningen icke komma att medföra några alltför betydande förändringar. Vissa jordbruksdepartementet berörande ärendesöverflyttningar av mindre omfattning äro emellertid avsedda att vidtagas.

Sålunda hava, på sätt chefen för civildepartementet förut omnämnt, ärenden angående *väg-, färj- och brohållningsskyldighet* samt angående *skjutsväsendet och gästgiverier* ävensom ärenden rörande *fiskehamnar* ansetts böra från jordbruksdepartementet överföras till kommunikationsdepartementet.

Vidare komma, enligt vad chefen för finansdepartementet meddelat mig, vid behandlingen av handelsdepartementets arbetsuppgifter de i jordbruksdepartementet nu handlagda ärendena angående *statens gruvegendom* samt angående *torvhantering och slöjd* att föreslås till överflyttning till handelsdepartementet.

Slutligen har det ansetts lämpligt att, sedan numera befattningen med *stormvarningsanordningarna* vid rikets kuster övertagits av statens under jordbruksdepartementet lydande meteorologisk-hydrografiska anstalt, från finans- till jordbruksdepartementet överföra de ärenden, som röra dessa anordningar.

I detta sammanhang skall jag tillåta mig att i korthet beröra en ärendesgrupp, vars överflyttning från jordbruks- till justitiedepartementet varit ifrågasatt, men som ansetts åtminstone tills vidare böra kvarstanna i förstnämnda departement. Jag syftar härvid på de ärenden, som hava avseende å *tillämpning av vattenlagen*, i vad denna ej angår vattendomstolarna och deras personal. Man har ansett, att ett särskilt skäl för dessa ärendens överflyttning till justitiedepartementet skulle ligga i det förhållandet, att i de ärenden av detta slag, som kunna dragas under Kungl. Maj:ts prövning, det ofta gäller att träffa avgörande i konflikter mellan jordbruksintresset, å ena, och vattenkraftsintresset eller andra allmänna intressen, å andra sidan, samt att det därför skulle lämpa sig



bättre för justitiedepartementet, såsom intagande en i förhållande till dessa intressen mera fristående ställning, att handhava dessa ärenden. Med hänsyn därtill, att någon dylik intressekonflikt av större betydelse dock icke på långt när alltid kan förutsättas vara förhanden i de ärenden, varom nu är fråga, utan de föreliggande spörsinålen ofta äro av den natur, att för deras bedömande främst fordras sakkunskap på jordbrukets område, samt en uppdelning av nu förevarande ärenden allt efter deras olika natur mellan skilda departement skulle stöta på stora praktiska svårigheter, har frågan om överflyttning till justitiedepartementet av nu ifrågavarande ärenden fått för närvarande förfalla. Möjligt är dock att, sedan den nya vattenlagen ännu några år varit i tillämpning, den där- under vunna erfarenheten på hithörande område skall giva stöd för att en ärendesöverflyttning av nu ifrågavarande art både kan och bör äga rum.

Jordbruksdepartementets verksamhetsområde skulle alltså komma att omfatta

ärenden rörande

*jordbruk och lantmannanäringar med därtill hörande försöks- och undervisningsväsende; fiske;*

*egnahemsväsendet och därmed i samband stående jordförmedling; jordbrukskooperation;*

*stuteriväsendet och hästaveln;*

*det civila veterinärväsendet; husdjurssjukdomar; veterinärundervisning;*

*den kronans fasta egendom, som ej med stadgad åborätt innehaves eller är till visst statsändamål anslagen och till följd därav antingen till omedelbart begagnande upplåten eller ställd under särskild ämbetsmyndighets vård;*

*statens och andra allmänna skogar ävensom kronans överloppsmarker och oavvittrade marker; enskildas skogar; skogshushållning med därtill hörande försöks- och undervisningsväsende; jakt;*

*naturminnesmärken; nationalparker;*

*lantmäteriet samt jorddelnings- och avvitringsväsendet;*

*allmänna kartväsendet;*

*geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar;*

*stormvarningsanordningar;*

*tillämpning av vattenlagen, utom i vad angår vattendomstolarna och deras personal;*

*flottning.*

I avseende å de lagstiftningsfrågor, som inom jordbruksdeparte-  
Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.)

mentet skulle vinna handläggning, ber jag att få åberopa den redogörelse, som härutinnan lämnats av chefen för justitiedepartementet.

Vid denna ärendesfördelning skulle till jordbruksdepartementet höra följande verk, stater och inrättningar:

domänstyrelsen och skogsstaten; statens skogsförsöksanstalt; skogsvårdsstyrelserna; skogshögskolan och skogsskolorna; domänintendenter; lantbruksstyrelsen; statens lantbruksingenjörer; statskonsulenter och statens instruktörer i särskilda delar av lantushållningen; statens fiskeriadministration; centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet; lantbrukets undervisningsanstalter; hushållningssällskapen; inrättningar för främjandet av lantbruket eller dess binäringar; stuteriöverstyrelsen och stuteristaten; den civila veterinärstaten; veterinärhögskolan; veterinärinrättningen i Skara; statens veterinärbakteriologiska anstalt; lantmäteristyrelsen och lantmäteristaten; kommissionen för de allmänna kartarbetena; rikets allmänna kartverk; Sveriges geologiska undersökning; statens meteorologisk-hydrografiska anstalt; svenska hydrografisk-biologiska kommissionen; jordbrukskommissionerna; lantbruksakademien.

**Jordbruksdepartementets organisation.**

De av mig här ovan omförmälda ärendesöverflyttningarna torde ehuru icke så omfattande i vad angår antalet ärendesgrupper, likväl böra medföra åtskilliga förändringar i departementets inre organisation, särskilt i fråga om arbetsfördelningen mellan departementets ordinarie tre byråer. Härom ber jag att få anföra följande.

Av de till överflyttning å annat departement föreslagna ärendena hava de, som angå väg-, färj- och brohållningsskyldighet samt skjutsväsendet och gästgiverier, handlagts å departementets tredje byrå, medan ärendena angående fiskehamnar, torvhantering och slöjd tillhört första och ärendena angående statens gruvegendom andra byrån. Den största av de nu nämnda ärendesgrupperna är den, som tillhört tredje byrån, i det den lämnat mera än hälften av sagda byrås arbetsmaterial. Härtill kommer, att nästan alla de till denna grupp hörande ärendena utgjorts av regeringsrättsmål, vilka ofta varit av ganska arbetskrävande natur.

Såsom redan vid ett föregående tillfälle framhållits, har arbetsmängden på *första byrån* numera vuxit i så hög grad, att en delning av denna byrås ärenden är i hög grad av behovet påkallad. Varken genom bortflyttandet till annat departement av fiskehamns-, torv- och slöjdärendena, vilka äro av helt ringa antal (år 1918 blott 45) och vanligen ganska enkla, eller genom överförandet från den 1 januari 1920 från denna byrå till en å extra stat inom departementet inrättad särskild egnahemsavdelning av ärenden rörande egnahemsväsendet och jordförmedling (år 1918 38 ärenden) beredes denna byrå erforderlig lättnad. År 1918 avgjordes nämligen på denna byrås föredragning omkring 1,300 ärenden.

Det synes under sådana omständigheter lämpligt att, då en tredje byrå i varje fall måste behållas i departementet för handläggning av regeringsrättsmål, men denna byrå icke blir fullt upptagen härav, sedan den mest omfattande gruppen av dylika mål bortgått, från första till tredje byrån överflytta vissa ärendesgrupper, vilka på grund av sin natur stå i ganska ringa samband med byråns övriga huvudsakliga verksamhet. Såsom sådana ärenden hava ansetts böra främst ifrågakomma ärenden angående lantmäteriväsendet, kartverksväsendet, meteorologisk-hydrografiska undersökningar, geologiska undersökningar, tillstånd för bolag att förvärva fast egendom och ärenden angående jordbrukskommissionerna. Dessa ärenden uppgingo år 1918 sammanlagt till 197.

Efter dessa förändringar skulle första byrån behålla ärenden, vilkas antal år 1918 uppgick till något över 1,000. De gälla huvudsakligen det egentliga jordbruket med binäringar, fiskeriväsendet samt veterinärväsendet jämte till dessa näringar hörande undervisningsanstalter m. m.

Å första byrån finnas nu anställda ett kansliråd, en förste och två andre kanslisekreterare. Av dessa torde en andre kanslisekreterare efter förändringarna bliva obehövlig å denna byrå.

Från departementets *andra byrå*, vilken år 1918 handlade omkring 700 ärenden, skulle nu överflyttas till handelsdepartementet gruvärenden, vilkas antal samma år uppgick blott till 28. Från denna byrå böra vidare till tredje byrån överföras de fåtaliga flottningsärenden, år 1918 uppgående till endast 3, vilka icke i egenskap av regeringsrättsmål redan tillhört tredje byråns handläggning. Genom nya vattenlagen bortgå de hittills på andra byrån handlagda ärendena angående tillstånd till byggande i kungsådra, vilka år 1918 utgjorde 12. De ärenden angående vattenlagens tillämpning, som framdeles skola avgöras på jordbruksdepartementets föredragning, torde lämpligen böra förläggas till tredje byrån. Inalles skulle alltså från andra byrån bortgå, efter 1918

års förhållanden räknat, 43 ärenden och byråns återstående arbetsmängd bliva något mer än 650 ärenden, huvudsakligen avseende skogar och domäner.

Denna ärendesminskning är icke så stor, att den kan leda till inskränkning av byråns personal, vilken nu består av ett kansliråd, en förste och en andre kanslisekreterare.

*Tredje byrån*, föredrog år 1918 inemot 190 regeringsrättsmål. Av dessa tillhörde ungefär 100 de ärendesgrupper, som nu skola överflyttas till kommunikationsdepartementet. De hos jordbruksdepartementet kvarblivande regeringsrättsmålen kunna alltså uppskattas till omkring 90. Om nu till denna byrå överförs från första byrån förenämnda ärenden angående lantmäteri m. m. till ett antal av inemot 200, samt från andra byrån regeringsärendena angående flottning, och om dit även läggas dels de nya ärendena angående vattenlagens tillämpning, beräknade till inemot 40 om året, dels ock de från finansdepartementet överflyttade fåtaliga ärendena rörande stormvarningsanordningar, kommer denna byrå att ärligen handlägga omkring 340 ärenden. Då ett avsevärt antal av dessa, särskilt av regeringsrättsmålen, är av ganska arbetskrävande beskaffenhet, bör denna byrå utrustas med samma personal som de bägge andra byråerna, nämligen ett kansliråd, en förste och en andre kanslisekreterare. Av dessa är förste kanslisekreterartjänsten ny för byrån, men har det ansetts, att den tredje nu å departementets stat uppförda förste kanslisekreteraren, vilken egentligen avsetts för statssekreterarens avdelning men hittills icke tjänstgjort därstädes, utan varit upptagen med föredragning av kristidsärenden m. m., skulle kunna dit förflyttas. I den mån hans tid medgiver, torde han emellertid böra biträda även å statssekreterarens avdelning.

Å vardera av *statssekreterarens och expeditiionschefens avdelningar* bör liksom nu finnas anställd en andre kanslisekreterare. Därtill kommer den arbetshjälp å statssekreterarens avdelning, som må kunna lämnas av förste kanslisekreteraren å tredje byrån.

Beträffande antalet kvinnliga biträden och vaktmästare samt anslaget till amanuenser m. m. läser någon förändring icke böra ifrågakomma.

Av den här ovan lämnade utredningen framgår alltså, att den nya departementsindelningen icke motiverar någon annan ändring i jordbruksdepartementets ordinarie stat än uteslutandet av en andre kanslisekreterartjänst.

Den ordinarie avlöningsstaten för jordbruksdepartementet, som nu slutar å en summa av 118,800 kronor, skulle alltså nedgå till ett belopp av 114,800 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anført skulle den *ordinarie staten för jordbruksdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli*, att gälla från och med den 1 juli 1920, erhålla följande utseende:

Jordbruksdepartementets stat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
1 statssekreterare, arvode .....	—	—	—	11,000	} Av detta arvode anses 3,000 kronor motsvara tjänstgöringspenningar.
1 expeditiöschef, arvode .....	—	—	—	10,000	
1 kansliråd .....	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 d:o .....	10,000	5,000	1,200	16,200	
1 förste kanslisekreterare .....	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 d:o .....	7,200	3,600	800	11,600	
1 registrator .....	2,600	1,600	300	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 andre kanslisekreterare .....	2,200	1,500	300	4,000	
4 d:o .....	8,800	6,000	1,200	16,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,500	700	200	2,400	
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,300	500	200	2,000	} Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolorande av varje ålderstillägg 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	200	1,600	
1 d:o .....	1,100	300	200	1,600	
1 förste vaktmästare .....	1,100	650	150	1,900	} Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare .....	900	550	150	1,600	
1 d:o .....	900	550	150	1,600	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar.....	—	—	—	14,900	
Summa kronor	—	—	—	114,800	

Anm. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:tt att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kv.-timmar. Åtnjutes lyse, skall befattningshavaren själv bekosta armatur och lampor. — I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Svensk Författningssamling 1918 nr 836).

Å extra stat finnes för närvarande för jordbruksdepartementet uppfört ett anslag å 22,000 kronor, avsett för bestridandet av kostnaderna för en egnahemsavdelning i departementet. Anslag för ifrågasvarande ändamål är även för år 1921 erforderligt till oförändrat belopp.

Å riksstaten för år 1921 skulle alltså för jordbruksdepartementets vidkommande uppföras dels ett ordinarie anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli till belopp av 114,800 kronor och dels ett extra anslag för en egnahemsavdelning i departementet till belopp av 22,000 kronor.

Vad beträffar förhållandena för år 1920 skulle genom indragning från och med den 1 juli samma år av en andre kanslisekreterarbefattning uppstå en besparing av 2,000 kronor å departementets ordinarie anslag. Denna besparing synes lämpligen kunna tagas i anspråk för handelsdepartementets behov, varigenom det för handelsdepartementet för år 1920 erforderliga anslaget skulle kunna minskas med motsvarande belopp.

Slutligen anförde *chefen för finansdepartementet, statsrådet Thors-son*, beträffande

### Handelsdepartementet.

I det vid förberörda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementets ärenden för den 21 mars 1919 har i stora drag lämnats en redogörelse för det verksamhetsområde, som tillämnats det i propositionen föreslagna handelsdepartementet. Avsikten med inrättandet av nämnda departement var, såsom av ovannämnda redogörelse framgår, att förverkliga det sedan lång tid tillbaka från olika håll framförda önskemålet om erhållande av ett enhetligt högsta förvaltningsorgan för handhavande av den statsverksamhet, som i alltjämt stegrad grad påkallas å näringslivets skilda områden. I handelsdepartementet skulle sålunda i möjligaste mån samlas de nu i olika departement handlagda ärendena angående handel, industri och sjöfart ävensom vissa med dessa angelägenheter nära sammanhängande ärendesgrupper. Huvudparten av sin arbetsbörda skulle handelsdepartementet givetvis mottaga från det nuvarande finansdepartementet, men även justitie-, sjöförsvars-, civil- och jordbruksdepartementen skulle å handelsdepartementet avbörda vissa å dem nu ankommande arbetsuppgifter.

Beträffande ett stort antal i olika departement nu handlagda, näringslivet på ett eller annat sätt berörande ärendesgrupper har redan till förenämnda statsrådsprotokoll den 21 mars 1919 redogjorts för de skäl, som i de enskilda fallen varit bestämmande i fråga om ärendesgruppernas överflyttning till handelsdepartementet. Utan att nu närmare ingå på dessa redan förut behandlade spörsmål, skall jag här endast tillåta mig att i korthet erinra om, vilka ärendesgrupper sålunda på ett mera förberedande stadium av frågan förordats till överförande till handelsdepartementet. En sammanställning av dessa ärenden ter sig på följande sätt:

in- och utrikeshandel i allmänhet, fastställande och reglering av

**Handelsde-  
partementets  
verksamhets-  
område.**

hamnområden, taxor å hamnavgifter och grundpenningar samt taxor för kanaler, som ej tillhöra staten;

industri i allmänhet, hantverk och annan dylik hantering; bergs- och brukshantering;

lärlingsväsendet;

statens gruvegendom;

patent; skydd för varumärken, mönster och modeller;

elektriska anläggningar;

eldfarliga oljor, explosiva varor;

bolagsväsendet; rätt för utlänning att i riket idka näring;

in- och utrikes sjöfart i allmänhet; navigationsundervisning; befäl å svenska handelsfartyg; mönstring av sjöfolk; registrering av fartyg; skeppsmätningstväsändet; sjöfartssäkerhet;

näringsstatistik; samt

*lagstiftning* rörande

villkoren för drivande av handel och näringar,

patent,

skydd för varumärken, mönster och modeller,

oriktig ursprungsbeteckning,

explosiva varor, eldfarliga oljor o. d.,

lotterier,

fartygsregister och sjöfartssäkerhet.

Den uppgjorda sammanställningen över de angelägenheter, som skulle falla inom handelsdepartementets verksamhetsområde, bör emellertid numera, sedan ytterligare överväganden ägt rum beträffande den lämpligaste ärendesfördelningen statsdepartementen emellan, i vissa hänseenden ändras och kompletteras. Sålunda böra till en början ur sammanställningen utgå de däri upptagna ärendena rörande fastställande och reglering av hamnområden ävensom ärendena rörande taxor å hamnavgifter och grundpenningar samt taxor för kanaler, som ej tillhöra staten, vilka samtliga ärenden, vid bifall till vad förut denna dag föreslagits beträffande kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, skulle överföras till sistnämnda departement. Vidare hava bland lagstiftningsfrågorna de, som röra patent samt skydd för varumärken, mönster och modeller, ansetts lämpligare böra handläggas å justitiedepartementets lagavdelning än i handelsdepartementet, vadan jämväl dessa ärendesgrupper — dock endast i vad angår själva lagstiftningen — böra ur sammanställningen uteslutas. Däremot böra — av skäl, för vilka vid behandlingen av försvarsdepartementets arbetsuppgifter och organisation redogjorts — i förteckningen upptagas tvenne ärendesgrupper, som tidigare



varit avsedda att tilläggas försvarsdepartementet men nu ansetts böra överflyttas till handelsdepartementet, nämligen ärendena rörande *lots- och fyrväsendet samt livräddningsväsendet ävensom nautisk-meteorologiska byrån*. Och slutligen bör, på sätt jag torde få tillfälle att närmare utveckla, sammanställningen kompletteras med vissa ärendesgrupper, beträffande vilka under fjolåret lämnats öppet, huruvida de skulle tillföras handelsdepartementet eller icke.

Även med dessa kompletteringar torde emellertid sammanställningen icke kunna göra anspråk på fullständighet. Så oerhört mångskiftande som näringslivet i våra dagar ter sig och så raskt som utvecklingen på ifrågavarande område fortskrider, torde det nämligen vara så gott som omöjligt att exakt angiva eller i bestämda grupper inränga alla de spörsmål, med vilka det kan ankomma på ett blivande handelsdepartement att taga befattning. Med hänsyn till att handelsdepartementets uppgifter i stort sett torde falla inom ett från övriga departements arbetsfält naturligen ganska väl avgränsat verksamhetsområde, lär det emellertid kunna antagas, att det i regel icke skall möta allt för stor svårighet att i det enskilda fallet avgöra, huruvida ett ärende rätteligen bör handläggas inom handelsdepartementet eller ankomma på annat departements föredragning och avgörande.

Det må emellertid i detta sammanhang framhållas, att åtminstone på ett håll någon dylik naturlig avgränsning icke föreligger utan att tvärtom på detta håll det verksamhetsområde, som avsetts för handelsdepartementet eller, närmare bestämt, en under detta departement sorterande myndighet, torde komma att ganska nära sammanhänga med det till ett annat departement hörande arbetsfältet. Jag syftar härvid på ärendena rörande *den kommersiella upplysningsverksamheten*, vilka, sedan vid fjolårets lagtima riksdag såväl kommerskollegium som utrikesdepartementet omorganiserats, äro avsedda att vinna handläggning dels å en inom kommerskollegium inrättad särskild upplysningssektion, dels ock å en inom utrikesdepartementet likaledes nyinrättad speciell handelsavdelning. Frågan rörande arbetsfördelningen mellan dessa båda nyinrättade organ för den ej minst under nuvarande tidsläge utomordentligt viktiga kommersiella informationsverksamheten har vid nyorganisationen av kommerskollegium och utrikesdepartementet i viss mån lämnats öppen, och något definitivt förslag till dylik arbetsfördelning kan icke heller i detta sammanhang framläggas. Då frågan emellertid i samband med behandlingen av ovannämnda organisationsspörsmål varit föremål för statsmakternas livliga uppmärksamhet och därvid föranlett uttalanden

*Den kommersiella upplysningsverksamheten.*

från riksdagens sida, vilka, om än mera allmänt hållna, likväl äro ägnade att något belysa de synpunkter, som inom riksdagen gjort sig gällande i nu förevarande ämne, torde det vara på sin plats att här i korthet bringa i erinran vad i sådant hänseende förekommit.

I det förslag till omorganisation av kommerskollegium, som i statsverkspropositionen till 1919 års lagtima riksdag under punkt 11 i sjunde huvudtiteln förelades riksdagen, upptogs bland annat, på min därom gjorda hemställan, å den byrå inom kollegium, som skulle hava att handlägga ärenden rörande in- och utrikes handel, en särskild upplysningssektion, för vilken — liksom för flertalet andra avdelningar inom kommerskollegium — äskades anslag å ordinarie stat. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av ifrågavarande angelägenhet yttrade jag bland annat, under åberopande av vad departementalkommmitterade och kommerskollegiikommittén ävensom kommerskollegium självt anfört, att det syntes mig vara en naturlig följd av nutidens utveckling, att ett ämbetsverk med sådana det praktiska affärlivet mycket nära berörande uppgifter som kommerskollegium måste i en efter hand stegrad utsträckning stå allmänheten till tjänst med önskade upplysningar inom det ena eller andra området av dess ämbetsförvaltning. Det förefölle då välbetänt och motiverat, att verksamheten i fråga erhöile sin särskilda organisation genom inrättandet för ändamålet av en sektion, å vilken ställdes till förfogande lämpliga arbetskrafter, vilka toge upplysningsverksamheten till sin huvuduppgift. Utformandet i detalj av sektionens uppgifter borde emellertid i sinom tid bliva föremål för förnyad noggrann prövning, liksom ock de av sektionens inrättande härflytande övriga konsekvenser. Givetvis komme anstalter att träffas i syfte att trygga samarbetet på förevarande område med ett blivande handelsdepartement och att effektivt underlätta tillgången till det kunskapsmaterial, som sektionen avsåge att bereda.

Då Kungl. Maj:t sedermera i en den 18 mars 1919 till riksdagen avlåten proposition, nr 360, för riksdagen framlade förslag rörande omorganisation av utrikesdepartementet, fick riksdagen att taga ställning till ytterligare en framställning om inrättande av ett organ, i vars uppgifter skulle ingå att syssla med kommersiell upplysningsverksamhet. I propositionen äskades nämligen bland annat anslag å extra stat för en s. k. speciell handelsavdelning, som skulle hava att handlägga ärenden av handels-teknisk natur. I fråga om de uppgifter, som skulle tillkomma nämnda avdelning, yttrade hans excellens herr ministern för utrikes ärendena vid föredragning inför Kungl. Maj:t av ifrågavarande angelägenhet bland annat, att det visserligen vore uppenbart, att fram-

gången av våra strävanden att vidga och stärka handelsförbindelserna med utlandet ytterst komme att bero på de enskilda svenska företagens energi och påpasslighet, men att från de svenska statsmakternas sida erforderligt stöd måste givas de enskilda i detta arbete. I dylikt syfte komme att föreslås betydande utvidgningar av vår representation i utlandet, särskilt inrättandet av nya konsulat, samt en avsevärd förstärkning av handelsattachéinstitutionen. Det vore emellertid tydligt, att, därest denna utvidgning av den yttre representationen skulle komma till nytta, inom departementet måste skapas fullt kompetenta organ att leda och övervaka arbetet. Denna omedelbara ledning varken borde eller kunde utövas från ett blivande handelsdepartements sida utan borde tillkomma utrikesdepartementets speciella handelsavdelning. Även sedan ett handelsdepartement trätt i funktion, hade utrikesdepartementet sålunda behov av en tjänsteman i auktoritativ ställning med speciell uppgift att leda den kommersiella informationsverksamheten i utlandet och upprätthålla förbindelsen med den svenska affärs- och industrivärlden.

Båda de här ovan berörda framställningarna från Kungl. Maj:ts sida blevo av riksdagen bifallna, dock så, att även den till inrättande föreslagna upplysningssektionen inom kommerskollegium av riksdagen tillsvidare uppfördes å extra stat. Härom uttalade riksdagen i sin skrivelse angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel bland annat, att riksdagen, efter jämförelse mellan de uppgifter, som enligt Kungl. Maj:ts förslag tillämnats den särskilda upplysningssektionen i kommerskollegium och den speciella handelsavdelningen i utrikesdepartementet, funne frågan angående den lämpligaste organisationen av de kommersiella informationsorganen och deras förläggning icke vara så allsidigt och slutligt utredd, att definitiva beslut därom för det dåvarande lämpligen borde fattas. Riksdagen ville ifrågasätta, huruvida icke med ett sådant beslut borde anstå, till dess frågan om det nya handelsdepartementets ställning till och inflytande över dessa organ samtidigt kunde komma under omprövning.

I fråga om den speciella handelsavdelningen inom utrikesdepartementet anförde riksdagen i skrivelse den 14 juni 1919, nr 329, att riksdagen icke funne densamma överflödiggjord genom inrättandet inom kommerskollegium av en särskild informationssektion. Även om gränsen mellan ifrågavarande bägge organ tillsvidare och särskilt i avvaktan på att ett blivande handelsdepartement trätt i verksamhet i vissa avseenden bleve flytande, syntes det dock tydligt, att båda organen hade betydande uppgifter att fylla. Särskilt syntes ledningen av handelsattachéernas

verksamhet, vilken måste omläggas efter mera praktiska principer, komma att bliva en viktig uppgift för utrikesdepartementets speciella handelsavdelning. Det borde ock förutses, att en exportör eller en importör, som önskade erhålla snabba upplysningar om avsättningsmöjligheter eller importförhållanden eller angående möjligheten att anknyta affärsförbindelser inom visst land, mycket ofta komme att vända sig direkt till utrikesdepartementet. För undvikande av tidsutdräkt vore det då av vikt, att de utifrån inhämtade upplysningarna direkt komme honom tillhanda genom utrikesdepartementets försorg utan anlitande av någon ytterligare instans. Det direkta samarbetet mellan utrikesdepartementet och näringslivets målsmän borde därför, även sedan kommerskollegii informationssektion trätt i verksamhet, bliva intimt och omfattande.

Av det här ovan anförda framgår sålunda, att riksdagen visserligen ansett någon bestämd gräns mellan de föreslagna kommersiella upplysningsorganens verksamhetsområden icke omedelbart kunna uppdragas men likväl funnit båda organen hava så viktiga uppgifter att fylla, att riksdagen beviljat medel till deras inrättande. I avbidan på närmare utredning angående de lämpligaste formerna för verksamhetens bedrivande har riksdagen emellertid tillsvidare uppfört båda de ifrågavarande organen på extra stat.

För egen del anser jag mig böra erinra, att den statliga informationsverksamheten till näringslivets tjänst utgör ett i stort sett ännu ganska oprövat område och innefattar så många vitt skilda, grannliga och svåra uppgifter, att det icke rimligtvis kan begäras, att en fullständig plan för verksamhetens bedrivande på förhand skall kunna framläggas. Under sådana omständigheter synes det mig icke vara annat än klokt, om statsmakterna så att säga något känna sig för, innan definitiv organisation och genomförd arbetsfördelning fastställas i avseende å de myndigheter, som skola hava ifrågavarande verksamhet sig anförtrodd. Jag är sålunda av den uppfattningen, att här ifrågavarande spørsmål varken kunna eller böra nu vinna sin slutliga lösning utan att härför bör avvaktas någon tids erfarenhet av den provisoriska organisation, som vid fjolårets riksdag genomförts och först med ingången av innevarande år i full utsträckning trätt i funktion. Detta synes mig så mycket lämpligare, som möjlighet härigenom beredes att bilda sig en likaledes på erfarenhet grundad mening om den plats och de uppgifter, som i nu förevarande avseende böra inrymmas direkt åt det blivande handelsdepartementet.

Först sedan såväl nämnda departement som de båda provisoriskt inrättade speciella organen för den kommersiella informationen någon tid varit i verksamhet, lärer det alltså böra ifrågakomma att, med ledning av de rön, som därunder gjorts, träffa definitiva anordningar på det område, som här ovan berörts.

Tillsvidare torde man alltså hava att utgå ifrån, att den kommersiella informationsverksamheten, i den mån den faller under handelsdepartementets överinseende, närmast kommer att bedrivas av kommerskollegii upplysningssektion. Såsom jag vid framläggande av förslaget till omorganisation av kommerskollegium framhållit, torde det under sådana omständigheter bliva nödvändigt att träffa särskilda anstalter i syfte att dels trygga samarbetet på förevarande område mellan handelsdepartementet och upplysningssektionen, dels ock för departementet effektivt underlätta tillgången till det kunskapsmaterial, som sektionen bereder. I dylikt hänseende har tidigare framförts tanken på en sådan anordning, att chefen för omförmälda sektion skulle, såsom fallet varit exempelvis med sekreteraren i bankinspektionen i förhållande till chefen för finansdepartementet, anställas jämväl såsom biträde åt chefen för handelsdepartementet. Denna tanke anser jag värd att taga fasta på; och skall jag senare återkomma härtill i samband med frågan om handelsdepartementets organisation.

Innan jag lämnar de spörsmål, som beröra den kommersiella upplysningsverksamheten, anser jag mig slutligen beträffande handelsdepartementets förhållande till utrikesdepartementet böra betona — vad chefen för justitiedepartementet redan vid frågans behandling under fjolåret framhållit — nämligen att det torde vara uppenbart, såväl att det genom utrikesdepartementet anskaffade materialet bör, även om det av utrikespolitiska skäl måste undanhållas offentligheten, dock alltid i hela sin omfattning ställas till handelsdepartementets och det därunder lydande kommerskollegiets förfogande, som ock att handelsdepartementet för fyllande av sina uppgifter bör äga rätt att korrespondera direkt med de officiella agenterna i utlandet, givetvis dock under sådan form, att det subordinationsförhållande, vari nämnda agenter stå till utrikesdepartementet, icke därigenom rubbas.

Jag övergår härefter till frågan om den departementala förläggningen av vissa ärendesgrupper, vilkas överförande till handelsdepartementet av chefen för justitiedepartementet vid den förberedande be-

handlingen av hithörande spörsmål ifrågasatts, utan att han dock härvid intagit någon bestämd ställning. I det följande skola dessa ännu svävande frågor upptagas till skärskådande i samma ordning, vari de av chefen för justitiedepartementet berörts i hans yttrande till det vid ovannämnda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden.

Den högre  
handelsunder-  
visningen.

Beträffande till en början *den högre handelsundervisningen*, för närvarande representerad av handelshögskolan i Stockholm, erinrades i berörda yttrande om, att departementalkommittéer och kommerskollegiikommittén i fråga om förläggningen av denna högskola stannat i olika meningar, i det kommerskollegiikommittén funnit bestämda skäl tala för att handelshögskoleärendena jämväl för framtiden komme att tillhöra det statsorgan, som hade att tillvarata näringarnas angelägenheter, medan däremot departementalkommittéer varit av den mening, att handelshögskoleärendena borde förläggas till det departement, som handhade allmän undervisning och vetenskap.

Sedan jag nu tagit förevarande fråga under närmare övervägande och i ärendet samrått med chefen för ecklesiastikdepartementet, har jag ansett mig böra stanna vid att giva företräde åt den av kommerskollegiikommittén uttalade meningen. Rent sakligt sett anser jag det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke lika goda skäl kunna anföras till stöd för den motsatta åsikten. Sålunda lärer det väl svårigen kunna bestridas, att ecklesiastikdepartementet, såsom varande det högsta centrala statsorganet för frågor rörande undervisning och vetenskap i allmänhet, måste anses bättre skickat än handelsdepartementet att skänka såväl de pedagogiska som de rent vetenskapliga synpunkter, som vid högskoleundervisningen böra komma till sin rätt, vederbörligt beaktande. Här emot kan ju emellertid med fog invändas, att då den vid handelshögskolan meddelade undervisningen, med hänsyn till de syften densamma skall tjäna, framför allt måste anpassas efter det praktiska näringslivets krav, det vore oegentligt, om handelshögskoleärendena undandroges det departement, där den bästa kännedomen om och förståelsen för dessa krav måste vara att förvänta.

I själva verket torde det emellertid förhålla sig så, att ingen av de här ovan anförda synpunkterna, åtminstone i frågans nuvarande läge, bör tillmätas avgörande betydelse. Det direkta statsinflytandet å ledningen av och undervisningsorganisationen för den enda inom landet ännu förefintliga anstalten för högre handelsundervisning, handelshögskolan i Stockholm, är nämligen, med den ställning denna högskola nu

intager, av så pass ringa omfattning, att de statsåtgärder, som i avseende å högskolan påkallas, otvivelaktigt kunna anförtros lika väl åt det ena som åt det andra av de ifrågasatta departementen. Under sådana omständigheter och då högskolan tillkommit på privat initiativ och, ehuru statsunderstödd, alljämt har sin ekonomi i huvudsak grundad å donationer och bidrag från handelståndets egna representanter och dem närstående håll, synes det lämpligaste vara att i avseende å högskolans departementala förläggning tillmötesgå de önskemål, som veterligen hysas inom de för högskolan närmast intresserade privata kretsarna. Åt dessa önskemål har direktionen för högskolan givit uttryck i ett över departementalkommitterades och kommerskollegiikommitténs betänkande avgivet utlåtande, däri direktionen bestämt anslutit sig till det av kommerskollegiikommittén i nu ifrågavarande hänseende framställda förslaget.

Till följd härav och under erinran, att ett ställningstagande till den föreliggande frågan redan i så måtto ägt rum, att vid överflyttning från finans- till ecklesiastikdepartementet av ärendena rörande den lägre handelsundervisningen, handelshögskoleärendena bibehöllos inom finansdepartementet, tillstyrker jag, att dessa sistnämnda ärenden nu må tilläggas handelsdepartementet. Jag anser mig emellertid böra uttryckligen framhålla, att detta givetvis icke utgör hinder för, att därest frågan om statens ställning till handelshögskoleundervisningen framdeles kommer i förändrat läge, handelshögskoleärendena, om så befinnes lämpligt, då överföras till ecklesiastikdepartementet.

Vidkommande härefter ärendena rörande *den affärsmässiga försäkringsrörelsen* anförde chefen för justitiedepartementet vid framläggande av förslag till merberörda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag, att dessa ärenden visserligen kunde utan olägenhet handläggas i socialdepartementet men ävenledes med vissa fördelar hänföras till det nya handelsdepartementet. Vilkendera anordningen vid departementens slutliga utformning kunde befinnas mest lämplig, lämnades vid sagda tillfälle öppet och skulle få bero av den vidare utredningen rörande departementens organisation.

*Den affärsmässiga försäkringsrörelsen.*

Vid behandlingen förut i dag av de frågor, som röra det blivande socialdepartementets verksamhetsområde m. m., har emellertid chefen för civildepartementet nu i korthet såsom sin uppfattning uttalat, att dessa ärenden böra tilläggas handelsdepartementet, därvid han erinrat, att från de närmast intresserades sida en allmän önskan i dylikt hänseende syntes vara för handen.

I avseende härå ber jag att få meddela, att ett flertal handels-

kammare och försäkringsanstalter i skrivelse till Kungl. Maj:tt uttalat, att inom försäkringsvärlden rådde en fullständigt enhällig uppfattning därom, att ärenden rörande den affärsrättssiga försäkringsrörelsen obetingat borde höra till handelsdepartementet. De båda ojämförligt största försäkringsgrenarna, brand- och sjöförsäkring, stode — framhållas i dessa skrivelser — med handel, industri och sjöfart i så intimt samband, att det tryggt kunde påstås, att dessa försäkringsgrenar utgjorde en nödvändig förutsättning för att handel, industri och sjöfart skulle kunna bedrivas. Till handelsdepartementet borde ock hänföras den privata livförsäkringen och olycksfallsförsäkringen redan av det skäl, att de ofta och i stor utsträckning bedreves av samma bolag, vilka utövade brand- och sjöförsäkringsrörelse, men även med hänsyn därtill, att dessa försäkringsgrenar endast genom ett rationellt affärsrättssigt bedrivande kunde nå den praktiska utveckling, som vore önskvärd ur nationalekonomisk och samfundsmässig synpunkt. Även sådana på senare tid upptagna försäkringsgrenar som maskin- och ansvarsförsäkring hade sin naturliga förläggning under det departement, dit näringarna hörde.

Till den av handelskammare och försäkringsanstalter sålunda uttalade meningen har försäkringsinspektionen i avgivet utlåtande anslutit sig.

Då jag för egen del finner de framhållna synpunkterna i stort sett bärande, har jag, såsom ovan nämnts, ansett mig böra förorda, att handelsdepartementets verksamhetsområde utökas med nu ifrågavarande ärendesgrupp. Under handelsdepartementet skulle under sådana förhållanden försäkringsinspektionen komma att sortera.

*Torrhantering och slöjd.*

I fråga om tvenne till avdelningen industri- och hantverksärenden hörande ämnesgrupper, nämligen frågor rörande *torrhanteringen och slöjden*, erinrade chefen för justitiedepartementet vid behandlingen under fjolåret av hithörande spörsmål, att torvärendena nu tillhöra jordbruksdepartementet, under det att slöjdärendena äro fördelade mellan finans- och jordbruksdepartementen på sådant sätt, att sistnämnda departement huvudsakligen handlägger slöjdärenden, som beröra understöd åt hushållningssällskapen för husslöjdens befrämjande och statens instruktörer i husslöjd samt deras verksamhet, medan finansdepartementet behandlar frågor om »befrämjande i allmänhet av slöjderna». Han omnämnde vidare, att departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén — under framhållande att torvindustrien numera borde betraktas såsom en industriell näring av i huvudsak samma art som övriga industriella näringsgrenar samt att tudelningen av statsarbetet i avseende å slöjden innebure en



olägenhet — förordat, att här ifrågavarande båda slag av näringsärenden förlades till handelsdepartementet. Då emellertid bägge näringsgrupperna voro föremål för särskilda utredningar, vilka ännu icke vunnit slutbehandling, ansåg chefen för justitiedepartementet vidare ståndpunkts-tagande i förlägningsfrågan för det dåvarande icke böra äga rum, än att han tillstyrkte, att finansdepartementets ärenden rörande slöjd överflyttades till det blivande handelsdepartementet.

Beträffande här ovan åsyftade utredningar vill jag till en början bringa i erinran, *dels* i fråga om slöjdärendena, att den av Kungl. Maj:ten den 29 juni 1912 på jordbruksdepartementets föredragning tillsatta så kallade hemslöjdskommittén, vars uppdrag innefattade att verkställa utredning om den svenska hemslöjdens tillstånd, utvecklingsmöjligheter och behov inom de särskilda orterna samt att avgiva förslag i fråga om de åtgärder, som från statens sida kunde vara av behovet påkallade för dess understödjande och utveckling, redan den 10 december 1917 avgivit ett vidlyftigt betänkande i ämnet, *dels* ock i fråga om torv-ärendena, att numera jämväl beträffande dessa föreligger ett kommittébetänkande, sedan nämligen under år 1919 den år 1916 tillsatta torvkommittén framlagt förslag om inrättande av ett statens bränsleinstitut och en statens torvskola. Båda de ifrågavarande betänkandena hava i vederbörlig ordning remitterats till ett stort antal myndigheter och andra intresserade, av vilka emellertid vissa ännu icke besvarat de avlätna remisserna.

Ehuru med hänsyn såväl härtill som till den vidlyftiga och invecklade beskaffenheten av de spörsmål, som här äro i fråga, det ännu icke varit möjligt att taga slutlig ställning till spörsmålet rörande formerna för den statliga verksamheten på föreliggande områden, kan likväl, enligt vad chefen för jordbruksdepartementet meddelat mig, redan på utredningsarbetets nuvarande stadium med visshet sägas, att intet hinder möter att när som helst förverkliga departementalkommitterades och kommerskollegiikommitténs förslag om övertlyttning av nu ifrågavarande ärendesgrupper från jordbruks- till handelsdepartementet. Under sådana omständigheter och då, på sätt ovannämnda kommittéer framhålla, såväl torv- som slöjdärendena till sin natur äro sådana, att de lämpligast böra tillhöra handelsdepartementets förvaltningsområde, finner jag mig böra tillstyrka, att till sistnämnda departement överföras icke blott de i finansdepartementet nu handlagda slöjdärendena utan även de på jordbruksdepartementets behandling för närvarande ankommande ärendena rörande torvhantering och husslöjd.

*De tekniska  
högskolorna.*

Vad angår förläggningen av ärendena rörande de *tekniska högskolorna* omförmälde chefen för justitiedepartementet, då han förra året behandlade frågan om inrättande av ett särskilt handel-departement, att landshövdingen Axel Schotte i sitt den 27 februari 1917 avgivna betänkande angående statsdepartementens verksamhetsområden och arbetsformer m. m. därom yttrat, att det syntes vara en övervägande mening bland industriens målsmän, att de tekniska högskolorna borde överföras till det departement, som närmast företrädde industriens intressen, men att bland dessa högskolor själva rådde en önskan att fortfarande få förbli under ecklesiastikdepartementet, samt att goda skäl kunde anföras för vardera meningen. För egen del uttalade emellertid chefen för justitiedepartementet vid sagda tillfälle den uppfattningen, att tillräckliga skäl näppeligen föreläge för en ändring i nuvarande ordning.

I denna mening finner jag mig helt kunna instämma. Från och med 1919 års ingång hava nämligen samtliga de angelägenheter, som röra den tekniska undervisningen, såväl den lägre som den högre, sammanförts i ecklesiastikdepartementet; och då denna anordning, särskilt ur synpunkten av en enhetlig ledning av dessa undervisningsgrenar, visat sig ändamålsenlig, synes mig någon anledning icke föreligga att nu göra ändring däri.

Jag hemsätter alltså, att ärendena rörande de tekniska högskolorna må bibehållas under ecklesiastikdepartementet.

*Ingenjörsvetenskapsakademien.*

Återstår så frågan om placeringen i departementalt hänseende av den år 1919 inrättade *ingenjörsvetenskapsakademien*. För bedömning av detta spörsmål tillåter jag mig till en början erinra om, att nämnda institution enligt de stadgar, som för densamma fastställts, har till ändamål att befordra teknisk-vetenskaplig forskning samt att därigenom främja den svenska industrien och tillvaratagandet av landets naturtillgångar. Till vinnande av sitt syfte skall akademien, likaledes enligt stadgarna, såväl själv anordna systematiska undersökningar rörande tekniska problem som ock på olika sätt stödja, vägleda och uppmuntra det teknisk-vetenskapliga forskningsarbete, som eljest inom landet bedrivs. Akademien, som från och med år 1920 tillerkänts ett statsbidrag av 40,000 kronor om året men i övrigt har sin ekonomi grundad på av enskilda tillskjutna medel, har såtillvida erhållit en statlig karaktär, som Kungl. Maj:ts medverkan påkallats dels för akademiens bildande genom fastställande av stadgar och utseende av visst antal ledamöter, dels ock för akademiens fortsatta verksamhet genom förordnande av preses, vice

preses och verkställande direktör samt genom kontroll över medelsförvaltningen.

De ärenden rörande ingenjörsvetenskapsakademien, som hittills förelegat till Kungl. Maj:ts avgörande, hava handlagts inom finansdepartementet.

Då det nu gäller att taga ställning till frågan om den framtida departementala förläggningen av ingenjörsvetenskapsakademien, kan det ju ifrågasättas, huruvida icke med hänsyn till de vetenskapliga uppgifter, som akademien har att fullfölja, densamma borde överföras till det departement, till vilket flertalet vetenskapliga institutioner och lärda samfund ansetts böra hänföras, nämligen ecklesiastikdepartementet. Att märka är emellertid, att den verksamhet, som är avsedd att vid ingenjörsvetenskapsakademien bedrivs, till sin natur och sitt ändamål är av väsentligen annan art än arbetet vid åtminstone de flesta av våra övriga institutioner med akademis namn. Just med hänsyn härtill har ock under förarbetena för inrättandet av nu ifrågavarande institution från vissa håll uttalats stark tvekan om, huruvida benämningen akademi i förevarande fall vore den riktiga. Den vetenskapliga forskning, som ingenjörsvetenskapsakademien har att bedriva och uppmuntra, är ju nämligen direkt inställd på tillgodoseende av vissa praktiska syften; akademien skall — visserligen under vetenskapliga former — arbeta i vårt näringslivs tjänst, och de resultat, som akademien under sitt arbete uppnår, äro avsedda att omedelbart komma det praktiska livet tillgodo. Det ligger under sådana omständigheter i öppen dag, att akademien, för att kunna rätt fylla sin uppgift, måste stå i intim förbindelse med icke blott de utövande representanterna för våra industriella näringar utan även de statliga organ, som närmast hava att tillvarataga näringslivets intressen. Den önskvärda samverkan på nu ifrågavarande område kan emellertid givetvis lättast åvägabringas, därest akademien sorterar under det statsdepartement, som har omvårdnaden om de industriella angelägenheterna sig anförtrodd.

Då några betänkligheter mot att undandraga akademien ecklesiastikdepartementets förvaltningsområde så mycket mindre torde behöva hysas, som så redan är fallet med en annan liknande institution, nämligen lantbruksakademien, tillstyrker jag alltså, att ingenjörsvetenskapsakademien förläggas under handelsdepartementet.

Jag har nu behandlat samtliga de ärendesgrupper, beträffande vilka vid den förberedande behandlingen av handelsdepartementets verksamhetsområde lämnats öppet, huruvida de borde hänföras till detta

departement eller icke. I detta sammanhang vill jag emellertid erinra om ytterligare en ärendesgrupp, om vars departementala förläggning tidigare viss tvekan varit rådande, ehuru ärendesgruppen icke under fjolåret av chefen för justitiedepartementet särskilt omnämndes. Jag syftar härvid på de ärenden angående sjöfartssäkerhet och sjöfolkets arbetsförhållanden, som nu handläggas inom kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå och, såsom regeringsärenden, inom finansdepartementet.

*Sjöfartssäkerhet och sjöfolkets arbetsförhållanden.*

Då förslag om kommerskollegii omorganisation framlades i 1919 års statsverksproposition, framhölls i statsrådsprotokollet, att med hänsyn till arten av nu ifrågavarande ärenden vissa skäl syntes tala för att fartygsinspektionsbyrån förlades till socialstyrelsen. Därmed skulle givetvis följa, att regeringsärendena angående *sjöfartssäkerhet och sjöfolkets arbetsförhållanden* skulle ankomma på socialdepartementet. På grund härav och av i övrigt anförda skäl uppfördes den nya byrån inom kommerskollegium tills vidare på extra stat.

Emellertid torde det icke böra ifrågakomma att, i syfte att därom avgiva förslag till 1920 års riksdag, för närvarande taga slutlig ståndpunkt till spørsmålet om fartygsinspektionens lämpliga förläggning; och vid sådant förhållande böra jämväl motsvarande regeringsärenden åtminstone tills vidare överflyttas till handelsdepartementet, under vilket kommerskollegium är avsett att höra.

I samband med de frågor, som röra handelsdepartementets verksamhetsområde, vill jag vidare anmärka, dels att till handelsdepartementet åtminstone för närvarande synes böra överföras den under finansdepartementet nu lydande *handelsflottans pensionsanstalt*, dels ock att ärendena rörande *kontroll å normalpapper och normalbläck*, vilka ärenden för närvarande handläggas inom kontrollstyrelsen och finansdepartementet, i enlighet med en av chefen för kontrollstyrelsen gjord hemställan torde böra överflyttas å statens provningsanstalt och sålunda tillföras handelsdepartementets förvaltningsområde.

Slutligen anser jag mig böra i korthet beröra vissa viktiga ärendesgrupper, som i fjolårets proposition utan vidare förutsattes skola förbli under finansdepartementets ämbetsområde och som även nu, på sätt av det föregående framgår, ansetts böra få bibehålla denna sin departementala förläggning, trots det att från vissa håll påyrkats deras överförande till handelsdepartementet. Jag syftar härvid på ärendena rörande den privata bankverksamheten samt rörande frihamnar och frilager.

Redan i ett år 1914 avgivet yttrande framhöll Stockholms handelskammare, att *bankärendena* vore mycket närmare befryndade med de frågor, som komme att handläggas inom ett blivande handelsdepartement, än med statens egen finansförvaltning; att bankerna vore privata affärsföretag, som i hela sin organisation och hela sin verksamhet stode i intimaste beröring med handel, industri och sjöfart; samt att det reglerande inflytande, som staten i fråga om bankerna ville utöva, till sin natur vore likartat med statens ingripande i den enskilda yrkesutövningen. Enahanda och liknande synpunkter hava sedermera från bank- och näringsidkarhåll vid olika tillfällen gjorts gällande, då frågan om det blivande handelsdepartementets verksamhetsområde varit föremål för diskussion. I dyligt hänseende må nämnas, att de uttalanden, som i nu ifrågavarande ämne gjordes vid det under år 1919 hållna handelskammarmötet i Malmö, samtliga gingo i den riktningen, att ärendena rörande den privata bankverksamheten borde överföras till handelsdepartementet. Även inom riksdagen uttalades, då förenämnda proposition nr 359 var föremål för behandling, av en talare i första kammaren en bestämd önskan, att så måtte bliva fallet.

*Den privata  
bankverksam-  
heten.*

Emellertid föreligga också vissa auktoritativa uttalanden, som gå i motsatt riktning. Sålunda förklarar svenska bankföreningens styrelse i ett den 18 november 1919 till bankinspektionen avgivet yttrande, att styrelsen, med hänsyn bland annat till att ärendena angående det privata bankväsendet sedan gammalt tillhört finansdepartementets handläggning utan att någon olägenhet för bankerna därav kunnat påvisas, ställde sig tveksam till den föreslagna överflyttningen. Och bankinspektionen går i utlåtande den 29 samma november ännu ett steg längre, i det inspektionen, med betonande av det nära sambandet mellan det privata bankväsendet och riksbanken samt under uttalande av den förmodan, att riksbanksärendenas handläggning i allt fall fortfarande komme att äga rum inom finansdepartementet, ger uttryck åt den åsikten, att jämväl ärendena rörande de privata bankerna alltjämt böra bibehållas inom finansdepartementet.

Ehuru de av Stockholms handelskammare framhållna synpunkterna icke torde kunna fränkännas en viss betydelse, är jag dock, lika med bankinspektionen, av den uppfattningen, att de i det avseende, varom nu är fråga, icke böra få vara utslagsgivande. Även om finansdepartementet hos oss icke kan anses såsom ledare av landets finanspolitik i samma mening som finansministerierna i flertalet andra länder, då såväl riksbanken som riksgäldskontoret stå under riksdagens egen förvaltning, synes det nämligen vara av vikt att fasthålla vid, att nämnda

departement likväl inom Kungl. Maj:ts kansli bör vara det sammanhållande organet icke blott för frågor angående statens finansväsen utan även för de i visst samband därmed stående angelägenheter, som röra den genom privatföretag bedrivna finansiella verksamheten. Det bör ock bemärkas, att under de senare åren i alltjämt stegrad omfattning mellan riksbanken och riksgäldskontoret å ena sidan samt den under Kungl. Maj:t ställda finansförvaltningen, representerad av chefen för finansdepartementet, å andra sidan, i en mångfald för landet viktiga frågor av finansiell natur ett samarbete ägt rum, som visserligen till sina former ännu icke vunnit full stadga men som icke desto mindre visat sig vara till så stor nytta för lösningen av de avhandlade spörsmålen, att allt talar för ett vidare fortgående på den sålunda beträdda vägen. Under sådana omständigheter skulle det, med hänsyn till den av förhållandenas egen natur betingade nära förbindelse, som måste bestå mellan riksbanken och de privata bankföretagen, säkerligen vara mindre lyckligt, om genom en överflyttning av ärendena rörande dessa senare företag från finans- till handelsdepartementet chefen för finansdepartementet berövades det omedelbara inflytande å omförmälda ärenden, som han för närvarande äger.

Jag är sålunda av den uppfattningen, att ärendena rörande den privata bankverksamheten alltjämt böra tillhöra finansdepartementets ämbetsbefattning. Att i så fall jämväl fond- och hypoteksväsendet, om vars departementala förläggning fråga eljest kunde uppstå, bör kvarstanna under finansdepartementet, torde utan vidare vara klart.

*Frihamnar  
och frilager.*

Beträffande ärendena rörande *frihamnar och frilager* ber jag att få uttala, att ehuru vissa skäl kunna anföras för deras förläggning till handelsdepartementet, en överflyttning av desamma åtminstone för närvarande icke synes böra ifrågakomma. Ur förvaltningssynpunkt äro nämligen frihamnsväsen och frilager så nära anknutna till tullverket, att det synes praktiskt lämpligast, att frihamns- och frilagernas ärenden handläggas i samma departement, på vilket föredragning av tullärenden ankommer. Förekomma ärenden av mer principiell betydelse med hänsyn till de näringsintressen, som äro knutna vid frihamnsväsendet, lär den lämpligaste anordningen vara, att föredragning sker efter gemensam beredning av cheferna för finans- och handelsdepartementen.

*Kristiärsren-  
den.*

Innan jag lämnar de spörsmål, som angå handelsdepartementets verksamhetsområde, vill jag slutligen framhålla, att därest vid den tid, då handelsdepartementet träder i funktion, exportförbud eller andra av

kristiden föranledda statliga regleringsåtgärder av en eller annan art alltjämt måste upprätthållas, på handelsdepartementet bör ankomma att taga befattning med vissa av dessa *kristidsärenden*. Så är framför allt fallet med åtskilliga av de frågor, som röra undantag från meddelade utförselbud. Dessa frågor handläggas, sedan handels-, industri- och folklushållningskommissionerna ställts under avveckling, enligt en den 26 september 1919 utfärdad kungörelse, inom jordbruksdepartementet, såvitt angår livsmedel och andra livsförnödenheter ävensom levande djur och konstgödsel, men eljest inom finansdepartementet. De uppgifter, som i förevarande avseende nu tillkomma finansdepartementet, böra givetvis överflyttas till handelsdepartementet.

På grund av vad sålunda anförts skulle till handelsdepartementet hänföras följande ärendesgrupper, nämligen rörande:

*in- och utrikeshandel;*  
*handelshögskoleväsendet;*  
*kommersiell information, i den mån ärendena ej tillhöra utrikes-*  
*departementet;*  
*industri; torvhantering; hantverk och annan dylik hantering; slöjd,*  
*bergs- och brukshantering;*  
*lärlingsväsendet;*  
*statens gruvegendom;*  
*patent; skydd för varumärken, mönster och modeller;*  
*elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, med*  
*undantag av elektriska spårvägs- och järnvägsanläggningar;*  
*eldfarliga oljor; explosiva varor;*  
*normalpapper och normalbläck;*  
*aktiebolag, med undantag av bank- och järnvägsaktiebolag; handels-*  
*bolag och enkla bolag; rätt för utlänning att vara styrelseledamot i svenskt*  
*bolag samt att i riket idka handel eller annan näring;*  
*det affärsmässiga försäkringsväsendet;*  
*in- och utrikes sjöfart; lots- och fyrväsendet, livräddningsväsendet;*  
*navigationsundervisningen; skeppsmättningsväsendet; registrering av fartyg;*  
*sjöfartssäkerhet; befäl å svenska handelsfartyg; mönstring av sjöfolk;*  
*näringsstatistik.*

*Ärenden un-*  
*der handels-*  
*departemen-*  
*tet.*

Beträffande de på handelsdepartementet ankommande *lagstiftnings-*  
*uppgifterna* tillåter jag mig hänvisa till den av chefen för justitiede-  
 partementet i dylikt hänseende lämnade redogörelsen.

*Lagstiftning*  
*under han-*  
*del. departe-*  
*mentet.*

Verk, stater  
och inrättningar  
under  
handelsdepartementet.

I anslutning till ovannämnda ärendesfördelning skulle till handelsdepartementet höra följande verk, stater och inrättningar, nämligen:

kommerskollegium och bergsstaten;  
lotsstyrelsen och lotsverket;  
patent- och registreringsverket;  
försäkringsinspektionen;  
nautisk-meteorologiska byrån;  
statens provningsanstalt;  
fartygsinspektionens befattningshavare;  
stateus torvtjänstemän;  
statens instruktörer i husslöjd;  
inspektörer över elektriska anläggningar;  
kontrollanter för undersökning av eldfarliga oljor;  
sprängämnesinspektionen;  
navigationsskolorna;  
sjömanshusen;  
direktionen över handelsflottans pensionsanstalt;  
järnkontoret;  
allmänna försäkringsanstalter;  
auktoriserade handelskammare;  
ingenjörsvetenskapsakademien.

Handelsdepartementets  
organisation.

Då jag nu övergår till att behandla de spörsmål, som röra handelsdepartementets inre organisation, tillåter jag mig till en början hänvisa till de av chefen för justitiedepartementet förut i dag åberopade uttalandena i förenämnda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag rörande angelägenheten av att inom de nya departementen så enkla och för arbetets snabba bedrivande effektiva arbetsformer som möjligt komma till användning. Klart är, att dessa uttalanden i alldeles särskild grad äga tillämpning i fråga om handelsdepartementet, vars hela verksamhet ju kommer att röra sig på ett det praktiska livet närliggande fält, där snabba avgöranden och skyndsamt expedition ofta äro av förhållandena oundgängligen påkallade. Även om spörsmålet om förenklade arbetsmetoder till ej ringa del hänför sig till åtgärder, som kräva särskilda bestämmelser av beskaffenhet att böra genomföras enhetligt för samtliga departement, torde det dock vara obestridligt, att särskilt ett nytt, av förut tillämpad praxis mera obundet departement bör hava tillfälle att så anordna det departementala arbetet, att snabbheten och effektiviteten fullt ut tillgodoses.



Förutsättningen härför är emellertid i främsta runnet, *dels* att departementet gives den juridiskt-administrativa personalutrustning, som erfordras för att inkomna ärenden skola kunna utan anhopning eller tidsutdräkt korrekt och säkert beredas, avgöras och expedieras, *dels ock* att departementet, såväl sättes i tillfälle att i viktigare angelägenheter utan omgång inhämta råd och upplysningar av representanter för vårt näringsliv som ock framför allt beredes daglig tillgång inom departementets egna lokaler till teknisk och praktisk sakkunskap i frågor, där sådan är av nöden. Utgångspunkten vid uppgörandet av organisationsplan för handelsdepartementet synes mig sålunda böra vara, att departementet å ena sidan erhåller den administrativa stadga, som erfordras för att departementet skall kunna fylla sin uppgift såsom det centrala statsorganet å ett viktigt förvaltningsområde, och å andra sidan bringas i den intima kontakt med det praktiska livet, som är oundgänglig för att departementet rätt skall kunna tillvarataga våra näringsars intressen och befrämja deras utveckling. Båda dessa synpunkter har jag sökt att i möjligaste mån tillgodose i det förslag till organisation för departementet, som jag nu går att framlägga.

Vidkommande först den närmast under departementschefen sorterande ledningen av departementets angelägenheter uttalade chefen för justitiedepartementet vid frågans förberedande behandling under fjolåret, att i departementet behov torde komma att föreligga av såväl en statssekreterare som en expeditionschef. Sedan numera bättre överblick vunnits över det verksamhetsområde, som skulle tillkomma handelsdepartementet, vill det emellertid synas, som om hinder knappast skulle möta att — såsom fallet är i justitie- och för närvarande även i sjöförsvarsdepartementet — å en person sammanföra statssekreterarens och expeditionschefens arbetsuppgifter. Det propositions- och lagstiftningsarbete, som skulle falla å handelsdepartementets lott, torde nämligen, att doma av de erfarenheter, som vunnits under den tid, då motsvarande arbete utförts i finansdepartementet, icke vara av den omfattning, att därav för närvarande motiveras inrättandet av en särskild tjänst i statssekreterargraden.

Jag anser mig därför böra tillstyrka, att i staten för handelsdepartementet uppföres en förenad statssekreterar- och expeditionschefs befattning.

Beträffande härefter *byråindelningen* i handelsdepartementet anfördes under fjolåret, att antalet byråer tillsvidare borde kunna inskränkas till två, vardera med ett kansliråd som chef. Av dessa byråer borde den

Statssekreterare och expeditionschef.

Byråindelning och administrativa byråchefer.

ena lämpligen i huvudsak handlägga ärenden angående handel och sjöfart samt den andra industri- och bergsärenden.

De utvidgningar av handelsdepartementets förut i stora drag angivna verksamhetsområde, som i dag av mig förordats, äro icke av den betydelse att därav påkallas inrättandet av någon särskild byrå. Jag föreslår sålunda — i enlighet med den under fjolåret framförda tanken — att handelsdepartementet tillsvidare organiseras på två byråer.

För uttrönande av den lämpligaste arbetsfördelningen byråerna emellan har jag låtit uppgöra en sammanställning över de under år 1918 inom olika departement avgjorda ärenden, vilka varit av natur att i enlighet med den förut av mig angivna planen böra hänföras till det nya handelsdepartementet; och hava ärendena därvid allt efter sin beskaffenhet sammanförts i olika huvudgrupper, lämpliga att tagas till utgångspunkt vid den blivande byråindelningen. Nämnda sammanställning ter sig, i vad *regeringsärendena* angår, på följande sätt:

*Inom finansdepartementet avgjorda ärenden:*

	Handel	Sjöfart	Industri- och bergshantering m. m.	Bolagsärenden och ärenden om rätt att idka näring
Större .....	49	15	16	3
Medelstora .....	134	372	643 <sup>1)</sup>	115
Mindre .....	13	2	112	20
Summa	196	389	771	138

<sup>1)</sup> Härvid hava de elektriska ärendena, som den 1 juli 1918 flyttades från civil- till finansdepartementet, räknats, som om de under hela året handlagts i sistnämnda departement.

*Ärenden, avgjorda inom andra departement:*

I justitiedepartementet: varumärkesärenden .....	18
I sjöförsvarsdepartementet: skeppsmättnings- och navigationsskoleärenden <sup>2)</sup> .....	190
» rörande lotsverket m. m. ....	89
I civildepartementet: ärenden angående explosiva varor o. d. <sup>2)</sup> ...	41
» » försäkringsrörelse .....	80

<sup>2)</sup> I samband med kommerskollegii omorganisation hava skeppsmättnings- och navigationsskoleärenden samt ärenden angående explosiva varor o. d. från och med den 1 januari 1920 provisoriskt överflyttats till finansdepartementet (Sv. Förfs. nr 806/1919).

1 jordbruksdepartementet: ärenden rörande gruvor .....	28
» » » torvhantering .....	41
» » » husslöjd .....	4

Härtill komma *regeringsrättsmål* till ett antal av omkring 75, därav 43 angående patent, 9 angående registrering av bolag, 1 angående gruvförhållanden, 7 rörande dyrtidstillägg och 15 rörande lotsverket.

Av här ovan anförda statistiska siffror torde framgå, att den av mig under fjolåret ifrågasatta byråindelningen, med hänsyn till arten och omfattningen av de ärendesgrupper, som skulle falla inom de olika byråernas verksamhetsområden, måste anses såsom i stort sett ganska lämplig. Till handels- och sjöfartsbyrån skulle då hänföras samtliga de nu i finans- och sjöförsvarsdepartementen handlagda ärendena angående handel och sjöfart, medan till industri- och bergsbyrån skulle förläggas finansdepartementets ärenden angående industri- och bergshantering m. m., justitiedepartementets varumärkesärenden, civildepartementets ärenden angående explosiva varor m. m. och jordbruksdepartementets gruv-, slöjd- och torvänderen. Ärendena rörande den affärsmässiga försäkringsrörelsen synas mig lämpligen böra tilldelas handels- och sjöfartsbyrån, medan däremot bolagsärenden och frågor om rätt för utlänning att i riket idka näring ävensom ärenden rörande näringsstatistik torde böra hänföras till industri- och bergsbyrån.

Av *regeringsrättsmålen* skulle med ovan angivna byråindelning det övervägande flertalet komma att tillhöra industri- och bergsbyråns beredning och föredragning.

I det föregående hava samtliga s. k. kristidsärenden helt och hållet lämnats å sido. Därest sådana ärenden, av beskaffenhet att böra handläggas inom handelsdepartementet, ännu förekomma vid den tid, då nämnda departement träder i verksamhet, torde av omständigheterna få bero, huruvida desamma må kunna tilläggas någon av byråerna eller om, såsom nu är fallet inom finansdepartementet, för deras handläggning böra träffas särskilda anstalter.

Det bör emellertid icke förbises, att med den av mig ifrågasatta byråindelningen industri- och bergsbyrån skulle bliva, med hänsyn såväl till ärendenas antal som framför allt till deras beskaffenhet, icke oväsentligt mera arbetstyngd än handels- och sjöfartsbyrån. Härvid är likväl att märka, att ett mycket stort antal av de ärenden, som skulle hänföras till industri- och bergsbyrån, röra elektriska anläggningar. Beredningen och föredragningen av dessa ärenden har inom finansdepartementet varit

anförtrodd åt en särskild person med förste kanslisekreterares avlöningsförmåner, vilken person haft sin tid fullt upptagen av ifrågavarande arbete. Denna anordning torde enligt min mening lämpligen böra bibehållas även sedan ärendena överflyttats till handelsdepartementet; och ämnar jag för den skull föreslå, att å industri- och bergsbyrån anställas två förste kanslisekreterare, av vilka den ene får till uteslutande uppgift att självständigt handlägga nu ifrågavarande ärenden.

Att byråchefen å industri- och bergsbyrån helt befrias från befattningen med de visserligen icke så krävande men i allmänhet ganska tidsödande ärendena rörande elektriska anläggningar anser jag vara så mycket nödvändigare, som nämnde byråchef säkerligen torde komma att få ett drygt arbete med beredningen av de på byråns föredragning ankommande regeringsrättsmålen, av vilka isynnerhet de, som röra patent, ofta äro av mycket vidlyftig och invecklad beskaffenhet. Någon särskild föredragande för regeringsrättsmålen lärer nämligen, med hänsyn till dessa måls jämförelsevis ringa antal, åtminstone tills vidare icke böra inom handelsdepartementet förordnas. Däremot låter det, med hänsyn till vad ovan anförts om regeringsrättsmålen beskaffenhet, väl tänka sig, att, vad särskilt angår industri- och bergsbyrån, självständig föredragningsskyldighet i vissa dylika mål kan behöva åläggas jämväl annan tjänsteman än vederbörande byråchef.

Jag föreslår sålunda, att ärendena inom handelsdepartementet uppdelas på följande sätt:

*1:a byrån (handels- och sjöfartsbyrån):* ärenden angående in- och utrikes handel, handelshögskoleväsendet, kommersiell information, in- och utrikes sjöfart, lots- och fyrväsendet, livräddningsväsendet, navigationsundervisning, skeppsmätningväsendet, registrering av fartyg, sjöfartssäkerhet, befäl å svenska handelsfartyg, mönstring av sjöfolk samt det affärsmässiga försäkringsväsendet;

*2:a byrån (industri- och bergsbyrån):* ärenden angående industri, torvhantering, hantverk och annan dylik hantering, slöjd, bergs- och bruks- hantering, lärlingsväsendet, statens gruvegendom, patent, skydd för varumärken, mönster och modeller, elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring med undantag av elektriska spårvägs- och järnvägsanläggningar, eldfarliga oljor, explosiva varor, normalpapper och normalbläck, bolagsväsendet, rätt för utlänning att i riket idka näring m. m. samt näringsstatistik.

Med hänsyn till arten av det övervägande antalet ärenden, som å byråerna skola handläggas, böra de båda kansliråden äga juridiskt-administrativ utbildning.

Då under sådana omständigheter den tekniska och praktiska sakkunskap, som på sätt jag förut nämnt bör vara under det dagliga arbetet i handelsdepartementet omedelbart tillgänglig, icke skulle bliva representerad i de båda ordinarie kanslirådens personer, uppstår frågan, huru denna sakkunskap lämpligast skall kunna tillföras departementet. Då denna angelägenhet under fjolåret förberedelsevis behandlades, ifrågasattes den anordningen, att på de båda byråerna skulle anställas praktiskt förfarna assistenter, vilka skulle hava att biträda med handläggning och eventuellt föredragning i statsrådsberedningen av sådana ärenden, som vore av mera teknisk beskaffenhet. Dessa assistenter borde då sökas företrädesvis bland yngre personer med praktisk utbildning och erfarenhet.

Byråchef för  
tekniska ären-  
den.

Vid närmare övervägande har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att det måste anses lämpligare att — i överensstämmelse med vad förut i dag föreslagits beträffande det nya kommunikationsdepartementet — ställa den eller de personer, som skola tillföra handelsdepartementet den praktiska sakkunskapen, utanför den ordinarie byråindelningen inom departementet. Det torde nämligen förhålla sig så, att flertalet av de ärenden, där tillgång till sådan sakkunskap i särskilt hög grad erfordras, äro av den beskaffenhet, att de komma att handläggas icke å vederbörande byråer utan mera direkt under departementschefens eget överinseende, ofta kanske närmast av statssekreteraren-expeditionschefen. Så torde säkerligen i regel komma att bliva fallet såväl med lagstiftnings- och riksdagsfrågor i allmänhet som ock med åtskilliga andra ärenden av större räckvidd eller mera ingripande betydelse för vårt näringsliv. Givetvis är det ofta just i dylika frågor, som den praktiska sakkunskapen bäst behöves, på samma gång som denna sakkunskap här i regel har vida större förutsättningar än i det löpande administrativa byråarbetet att göra sig gällande till båtnad för de intressen, som genom handelsdepartementet skola tillvaratagas.

Härmed är naturligtvis ingalunda sagt, att icke å byråerna ärenden förekomma, i vilka biträde av tekniskt utbildad och praktiskt skolad person är i hög grad önskvärt. Tvärtom torde det vara uppenbart, att jämväl å byråerna tillgången till den sakkunskap, som en dylik person besitter, i många fall är ägnad icke blott att i hög grad underlätta beredningen av förekommande ärenden utan även att verksamt bidra till en ur olika synpunkter riktig och lämplig lösning av de spörsmål, som äro för handen. Så måste det påtagligen, för att endast taga ett exempel, i patentärenden mången gång för byråchefen vara av ovär-

derlig nytta att kunna rådföra sig med en person, vars utbildning sätter honom i stånd att intränga i och rätt bedöma tekniska tvistefrågor på helt annat sätt, än den enbart juridiskt och administrativt kvalificerade tjänstemannen i regel förmår.

Avsikten med den av mig nu ifrågasatta ändrade anordningen är givetvis icke heller att undandraga byråerna tillgången till den praktiska sakkunskap, som inom handelsdepartementet kan komma att bliva till finnandes. Vad jag därmed vill vinna är endast att, utan förfång för byråarbetet, göra denna sakkunskap bättre tillgänglig och mera användbar för departementet i dess helhet, framför allt för departementschefen personligen men jämväl för den närmast under honom sorterande statssekreteraren-expeditionschefen.

Ett av de skäl, som förmått mig att i nu ifrågavarande hänseende föreslå en i viss mån ändrad anordning, är ock, att — efter vad jag tror mig hava funnit — handelsdepartementet, liksom kommunikationsdepartementet, åtminstone tills vidare bör vara tillfyllest betjänt med en inom departementet dagligen närvarande person, representerande teknisk och praktisk sakkunskap och erfarenhet. Detta synes mig så mycket mera vara fallet, som det är min åsikt, att för tillgodoseende av departementets behov av sådan sakkunskap och erfarenhet jämväl en annan utväg bör anlitas, nämligen inrättandet av en representativ rådsinstitution vid sidan av departementet. Härtill torde jag i det följande få återkomma.

Av stor vikt är givetvis, att för befattningen såsom tekniskt sakkunnig förvärfvas en i olika avseenden högt kvalificerad person. För att detta skall bliva möjligt torde — liksom för motsvarande befattningshavare i kommunikationsdepartementet — avlöningen icke böra sättas lägre än till 12.000 kronor för år, oberäknat dyrtidstillägg. Befattningen, vars innehavare torde böra givas byråchefs ställning, synes — i avbidan på någon tids erfarenhet rörande verkningarna av den föreslagna anordningen — tillsvidare lämpligen böra uppföras å extra stat.

Att på förhand bestämt avgränsa det verksamhetsområde, som bör tillkomma den tekniska byråchefen, lär icke vara erforderligt eller ens möjligt. Utom de antydningar rörande hans arbetsuppgifter, som här ovan redan gjorts, må i sådant avseende endast anföras, att meningen vore, att han skulle dels självständigt handlägga och föredraga sådana frågor av övervägande teknisk natur, som till honom överlämnades, dels ock i andra frågor, där hans sakkunniga biträde kunde påkallas, samarbeta med departementets administrativa föredragande. Hans arbete skulle sålunda, alltefter frågornas beskaffenhet, komma att bliva av

ganska olika natur. I vissa ärenden komme han att intaga en rent konsultativ ställning; i andra däremot skulle han hava att självständigt utöva ingående kritisk granskning av föreliggande förslag, medan åter beträffande en tredje grupp ärenden själva utrednings- och föredragningsarbetet skulle falla på hans lott. I övrigt torde det, såsom ovan antytts, vara lämpligast att icke nu på något bestämdare sätt fixera hans arbetsuppgifter utan låta därmed anstå, till dess med ledning av någon tids erfarenhet ett säkrare bedömande härutinnan blir möjligt.

I detta sammanhang ber jag att få återkomma till frågan om anställande av chefen för kommerskollegii upplysningssektion såsom biträde inom handelsdepartementet. Jag har i dylikt hänseende på anförda skäl redan ifrågasatt, att denne tjänsteman borde erhålla samma ställning i förhållande till chefen för handelsdepartementet, som sekreteraren i bankinspektionen intagit i förhållande till chefen för finansdepartementet. Visserligen kan det måhända synas mindre nödvändigt att på dylikt sätt fastare binda omförmälda tjänsteman vid handelsdepartementet, då han ju, i enlighet med den av chefen för justitiedepartementet antydda praxis, i allt fall skulle vid förekommande behov kunna tagas i anspråk för föredragning i statsrådsberedningen m. m. Att märka är emellertid, att det arbete, som inom handelsdepartementet skulle åligga chefen för kommerskollegii upplysningssektion, måste bliva av mera permanent art. För att trygga samarbetet mellan departementet och upplysningssektionen och för departementet tillgängliggöra det genom sektionen insamlade materialet torde han nämligen behöva stå i oavbruten förbindelse med departementet och särskilt dess chef, vilken givetvis skulle äga att av honom påfordra nödigt biträde vid alla de utredningar och undersökningar, som kunde falla inom området för hans verksamhet. Det synes mig under sådana omständigheter med billigheten överensstämmande, att ifrågavarande tjänsteman, vilken i egenskap av byrådirektör i kommerskollegium och chef för dess upplysningsavdelning åtnjuter en årlig avlöning av 6,600 kronor, för sitt arbete i departementets tjänst tillerkännes ett särskilt arvode, förslagsvis 1,200 kronor för år räknat. Då frågan om ordnandet av den kommersiella upplysningsverksamheten, såsom förut nämnts, ännu icke erhållit sin definitiva lösning, torde emellertid detta arvode tillsvidare böra äskas å extra stat.

Med avseende å *kanslisekreterarbefattningar* torde inom handelsdepartementet behov komma att föreligga av sju tjänster, därav fyra

*Biträde i  
ärenden  
för öfrande kom-  
mersiell upp-  
lysning.*

*Kanslisekre-  
terare.*

av högre och tre av lägre grad. Såsom biträde hos statssekreteraren-expeditionschefen torde böra placeras en förste och en andre kanslisekreterare, medan en förste och en andre kanslisekreterare böra avses för vardera av departementets båda byråer. Den fjärde kanslisekreteraren av högre grad bör, såsom förut antytts, placeras på industri- och bergsbyrån såsom föredragande för de å departementets handläggning ankommande ärendena rörande elektriska anläggningar.

I avseende å sist omnämnda kanslisekreterarbefattning kunde måhända — med hänsyn till möjligheten av att beslutanderätten i ärenden rörande elektriska anläggningar framdeles kan komma att överlämnas till underordnad myndighet — ifrågasättas, huruvida densamma icke borde uppföras å extra stat. Då emellertid i de från och med 1918 års ingång för statsdepartementens befattningshavare gällande avlöningsbestämmelser är stadgat, att sådan befattningshavare skall vara skyldig att, därest vissa till statsdepartement hörande göromål överflyttas till annat ämbetsverk, tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnas, synes ovanberörda möjlighet icke böra utgöra hinder för att med ordinarie befattningshavare besätta även den förste kanslisekreterartjänst, med vilken föredragnings-skyldighet i avseende å ärenden rörande elektriska anläggningar skulle vara förenad.

Genom att å ordinarie stat uppföra även denna kanslisekreterartjänst skulle dessutom — åtminstone med största sannolikhet — en bestämd fördel vinnas jämväl i ett avseende, som hittills icke berörts. Härom ber jag att få anföra följande.

Handläggningen av ärendena rörande elektriska anläggningar torde, såvitt nu kan bedömas, lämpligen böra, även sedan dessa ärenden överflyttats till handelsdepartementet, anföras åt samme tjänsteman, som inom finansdepartementet — och tidigare inom civildepartementet — haft desamma om händer. Denne tjänsteman är ordinarie kanslisekreterare i civildepartementet, kvarstående å gammal stat, och har under sin tjänstgöring i finansdepartementet uppburit, förutom ett honom av riksdagen beviljat särskilt arvode, lön och provisoriskt avlöningstillägg å sin kanslisekreterartjänst i civildepartementet. Nu förhåller det sig så, att under den tid omförmälde tjänsteman kvarstår å övergångsstat, enligt riksdagens beslut en av de å civildepartementets nya stat uppförda andre kanslisekreterartjänsterna skall lämnas obesatt. Detta har givetvis — särskilt sedan personen i fråga fått sin tjänstgöring förlagd till annat departement — för civildepartementet framstått såsom en ganska kännbar olägenhet och skulle säkerligen i lika hög grad vara ofördelaktigt för det nya departement, till vilket vid civildepartementets klyvning den



obesatta andre kanslisekreterartjänsten skulle överflyttas. Här berörda olägenhet skulle emellertid nu bortfalla, om ovannämnde å gammal stat kvarstående kanslisekreterare utnämndes till ordinarie förste kanslisekreterare i handelsdepartementet, i det för sådant fall hinder icke längre skulle möta att med ordinarie innehavare besätta den andre kanslisekreterartjänst i annat departement, som eljest tillsvidare skulle få stå obesatt.

Jag tillstyrker alltså, att samtliga kanslisekreterartjänster i handelsdepartementet uppföras å ordinarie stat.

I handelsdepartementet erfordras vidare en registrator och fem kvinnliga biträden, av vilka senare åtminstone ett nödvändigtvis bör äga fullgoda insikter i främmande språk och jämväl i övrigt vara högt kvalificerat. För detta biträde läser böra avses en befattning i tredje lönegraden. Av övriga kvinnliga biträdesbefattningar bör en uppföras i andra och tre i första lönegraden.

Övrig personal.

Ytterligare erfordras för handelsdepartementet en förste vaktmästare och två vaktmästare.

Anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar synes mig, med hänsyn till att inom handelsdepartementet behovet av tillfällig arbetsförstärkning tidvis torde komma att bliva förhållandevis stort, icke böra sättas lägre än till 15,000 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anfört skulle — frånsett särskilt anslag å 17,000 kronor till departementschefen — den ordinarie staten för handelsdepartementet, att gälla från och med den 1 juli 1920, erhålla följande utseende:

Handelsdepartementets stat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tilllägg	Summa	
K r o n o r					
1 statssekreterare och expediti- chef, arvode .....	—	—	—	11,000	} Av detta arvode anses 3,000 kronor motsvara tjänst- göringspenningar.
1 kansliråd.....	5,000	2,500	600	8,100	
1 dito .....	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 förste kanslisekreterare .....	3,600	1,800	400	5,800	
3 dito .....	10,800	5,400	1,200	17,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 registrator .....	2,600	1,600	300	4,500	
1 andre kanslisekreterare .....	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
2 dito .....	4,400	3,000	600	8,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,500	700	200	2,400	} Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av varje ålderstillägg 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,300	500	200	2,000	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	200	1,600	
2 kvinnliga biträden av dito.....	2,200	600	400	3,200	
1 förste vaktmästare .....	1,100	650	150	1,900	} Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare .....	900	550	150	1,600	
1 dito .....	900	550	150	1,600	
Till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar .....	—	—	—	15,000	
Summa kronor	—	—	—	96,200	

*Anm.* Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmånen är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Majt att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. (Sv. förf.-saml. 1918 nr 836.)

Härtill skulle från och med den 1 juli 1920 å extra stat komma årliga arvoden

till en extra byråchef för tekniska ärenden .....	kronor 12,000
» biträde i ärenden rörande kommersiell upp- lysning .....	» 1,200

Av förenämnda arvode till den extra byråchefen för tekniska ärenden torde 3,200 kronor böra anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Då den årliga kostnaden för finansdepartementets byrå för ärenden angående handel, industri och sjöfart m. m., vilken byrå skulle överflyttas till handelsdepartementet, utgjort omkring 22,000 kronor, skulle den genom handelsdepartementets inrättande förorsakade merutgiften utgöra cirka 87,400 kronor.

För handelsdepartementet torde alltså i riksstaten för år 1921 böra upptagas *dels* ett ordinarie anslag, svarande mot avlöningsstatens slutsumma, eller 96,200 kronor, *dels ock* ett extra anslag å 13,200 kronor. Beträffande senare hälften av år 1920 skulle för upprätthållandet av handelsdepartementets verksamhet under nämnda tid erfordras hälften av nyssberörda båda belopp eller 54,700 kronor. För täckande av en del av sistnämnda summa torde kunna tagas i anspråk de besparingar å respektive 3,400 och 2,000 kronor, som, enligt vad förut sagts, i och med den nya departementsindelningens ikraftträdande skulle uppstå å de för sjöförsvars- och jordbruksdepartementen å riksstaten för år 1920 redan anvisade ordinarie anslag. Återstående beloppet, 49,300 kronor, torde böra äskas å tilläggsstat för år 1920.

I det föregående har jag såsom min åsikt uttalat, att för tillgodo-  
seende av handelsdepartementets behov av praktisk sakkunskap och erfarenhet borde — jämte anställandet inom departementet av en särskild byråchef för tekniska ärenden — anlitas den utvägen, att vid departementets sida ställdes en representativ rådsinstitution, som skulle hava att med departementet överlägga i viktigare, näringslivet berörande frågor samt avgiva yttranden i ärenden, som till detsamma hänskötes. Inrättandet av en dylik rådsinstitution skulle, synes det mig, utgöra den bästa formen för tryggnad av det ur näringslivets synpunkt önskvärda samarbete, som inom området för handelsdepartementets verksamhet bör äga rum mellan statsförvaltningens organ och näringarnas målsmän, på samma gång som departementet därigenom skulle från näringslivets sida tillförsäkras det stöd, som torde vara oundgängligt för att departementet rätt skall kunna fylla sina uppgifter.

Rådsinsti-  
tution under  
handels-  
departemen-  
tet.

Huru en dylik rådsinstitution lämpligast bör organiseras, kan givetvis bliva föremål för mycket olika meningar. Jag vill emellertid i detta sammanhang bringa i erinran, att — på sätt i förutnämnda proposition nr 359 till 1919 års lagtima riksdag påpekats — redan nu en rådsinstitution förefinnes, som åtminstone i viss mån har att tillvarata uppgifter av samma art, som borde tillkomma en vid handelsdepartementet knuten sådan institution. I en den 15 mars 1912 på utrikesdepartementets föredragning utfärdad kungörelse har nämligen meddelats föreskrift om upprättande av ett *handelsråd*, vilket skall hava till uppgift att avgiva yttrande i sådana ärenden för främjande av handel, industri och sjöfart samt rörande konsulatväsendet, som av ministern för utrikes ärendena eller chefen för finansdepartementet överlämnas till detsamma. Ledamöter i rådet, sju till antalet, utsågos vid samma tillfälle för en tid av tre år. Sedan statens handelskommission den 8 juni 1915 inrättats, blev visserligen med nämnda treårsperiods slut nytt förordnande av ledamöter i rådet icke meddelat, men genom beslut den 20 november 1917 har rådet sedermera återupplivats, i det att ledamöter då ånyo tillsatts för tre år.

Såsom i ovannämnda proposition nr 359 antytts, hava emellertid departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén i sitt år 1913 avgivna betänkande föreslagit, att vid handelsdepartementets inrättande denna mera såsom ett provisorium avsedda rådsinstitution skulle utbytas mot ett *näringsråd* med betydligt större medlemsantal och väsentligt vidare arbetsuppgifter än handelsrådet. Enligt kommittéförslaget skulle näringsrådet bestå av icke mindre än 40 ledamöter med lika många suppleanter, utsedda av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år och fördelade på fem sektioner, nämligen en för handeln, en för den större industrien, en för hantverket och den därmed jämförliga mindre industrien, en för bergshanteringen och en för sjöfarten. Rådet skulle arbeta dels i plenum och dels på sektioner. Vid plenarsammanträdena skulle behandlas ärenden av större betydelse och mera allmänt intresse för näringslivet i dess helhet, medan å sammanträdena med en eller flera sektioner skulle handläggas ärenden, som mera utslutande berörde de av ifrågavarande sektion eller sektioner representerade intressen. Rådet skulle sammanträda i Stockholm på kallelse av handelsdepartementets chef, som, när han så önskade, skulle äga att själv leda rådets förhandlingar.

Kommittéförslaget, för vilket en närmare redogörelse återfinnes å sid. 507—529 i ovannämnda betänkande, var emellertid icke enhälligt. Tvenne ledamöter av kommerskollegiikommittén voro nämligen av skiljaktig mening samt framhöllo, att rådet, för att bliva till verkligt gagn,

icke borde vara större än *en* av de sektioner, som kommittéflertalet tänkt sig. Enligt reservanternas åsikt bjöde försiktigheten, att man vid införandet av en institution av här ifrågakommande slag icke i första hand tillskapade stora och tunga former, som kanske under en lång framtid komme att sakna tillräckligt innehåll, varigenom institutionen lätt kunde förfalla i överksamhet och förbises. Bättre vore då, att åtminstone till en början välja en enklare och lätthanterligare form samt tillse, huruvida icke denna bleve tillräcklig för det avsedda ändamålet. Reservanternas tillstyrkte därför, att antalet ledamöter i rådet måtte inskränkas till exempelvis nio.

För egen del är jag icke beredd att nu taga slutlig ställning till spörsmålet, huruvida efter handelsdepartementets tillkomst det redan inrättade handelsrådet, anknutet direkt till handelsdepartementet i stället för till utrikesdepartementet och möjligen i ett eller annat hänseende ombildat, bör bibehållas eller om i dess ställe i enlighet med ovan nämnda kommittéföreläggningar bör tillskapas en helt ny rådsinstitution med mer eller mindre ändrad gestaltning. Skulle den senare utvägen väljas, torde det emellertid, såvitt jag kan finna, under inga omständigheter böra ifrågakomma att låta den nyinrättade rådsinstitutionen svälla ut till de dimensioner, som av departementalkommittéerna och kommerskollegiumkommittén förordats. Frågan om de definitiva organisations- och verksamhetsformerna för den rådgivande institution, som bör ställas vid handelsdepartementets sida, synes mig emellertid vara av den utomordentliga betydelse för de intressen, som genom handelsdepartementet skola tillvaratagas, att densamma helt bör förbehållas en blivande handelsministers prövning. Att på dylikt sätt något uppskjuten ställningstagandet i nu ifrågakommande avseende torde så mycket mindre vara ägnat att föranleda olägenhet, som mandatstiden för ledamöterna i det nu fungerande handelsrådet icke utgår förrän i slutet av detta år och handelsdepartementet sålunda i allt fall redan från början av sin tillvaro kan påräkna tillgång till sådan sakkunskap, som en vid departementet knuten rådsinstitution avser att bereda. Icke heller ur anslagssynpunkt torde det av mig förordade uppskovet vara ägnat att väcka betänklighet, då kostnaderna för en dylik institution — vilken form som än gives densamma — torde kunna, liksom beträffande samfärdselrådet föreslagits, bestridas ur vederbörligt ordinarie anslag till kommittéer och sakkunniga och särskilda medel för ändamålet sålunda icke lära erfordras.

*Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren,* tog härefter änyo till orda samt anförde:

*Anslag m. m*

Återstår så att behandla frågan, huru de för upprätthållandet av statsdepartementens verksamhet under år 1921 erforderliga anslagen böra i riksstaten upptagas samt huru de för departementen å riksstaten för år 1920 redan beviljade anslagen skola, i vad angår senare hälften av år 1920, kunna göras disponibla för bestridandet av kostnaderna för departementen i deras nya gestaltning.

Beträffande först förhållandena under år 1921 böra givetvis i riksstaten för nämnda år uppföras *dels* å ordinarie stat anslag, svarande mot slutsummorna av staterna för de olika departementen, *dels ock* å extra stat anslag, betecknade såsom förslagsanslag högst, för förstärkning av departementens arbetskrafter i enlighet med vad av de olika departementscheferna förut denna dag angivits. Anslagen böra uppföras under de olika huvudtitlarna, därvid emellertid i avseende å riksstatens uppställning är att märka, att i anledning av den förändrade departementsindelningen huvudtitlarnas antal bör ökas till elva, vilka synas böra omfatta:

första	huvudtiteln	hov- och slottsstaterna
andra	»	justitiedepartementet
tredje	»	utrikesdepartementet
fjärde	»	försvarsdepartementet
femte	»	socialdepartementet
sjätte	»	kommunikationsdepartementet
sjunde	»	finansdepartementet
åttonde	»	ecklesiastikdepartementet
nionde	»	jordbruksdepartementet
tionde	»	handelsdepartementet
elfte	»	pensionsväsendet.

Den förändrade huvudtitelsindelningen läser emellertid, med hänsyn till att för år 1920 riksstat redan fastställts, icke böra träda i tillämpning förrän med ingången av år 1921, vadan den tilläggsstat till 1920 års riksstat, som kommer att bliva erforderlig, torde böra uppställas enligt nu gällande indelning.

Beträffande härefter förhållandena för *senare halvåret 1920* torde det vara uppenbart, att de för de nuvarande statsdepartementen, med

undantag av utrikesdepartementet, å riksstaten för år 1920 redan beviljade anslag böra, i den mån de belöpa å årets sista hälft, tagas i anspråk för bestridandet av kostnaderna för departementen i deras nya gestaltning. Hos riksdagen lärer därför böra äskas medgivande till, att vissa redan beviljade anslag må i de fall, då sådant är erforderligt, användas inom annat departement än det, för vilket anslaget beviljats, eller, inom samma departement, för annat ändamål än det med anslaget ursprungligen avsedda. De belopp, som ytterligare behövas, torde under de olika huvudtitlarna böra äskas å tilläggsstat för år 1920, därvid anslagen till social- och kommunikationsdepartementen lämpligast synas böra upptagas under sjätte och anslaget till handelsdepartementet under sjunde huvudtiteln. Storleken av de erforderliga tilläggsbeloppen torde framgå av vad vederbörande departementschefer förut i dag anfört vid behandlingen av de olika departementen.

Jag anser mig vidare böra anmärka, att anslagen till departementscheferna ävensom vissa å andra och sjunde huvudtitlarna under »A. Departementet» nu uppförda anslag, vilka icke direkt angå departementskanslierna, ansetts böra — liksom alla frågor rörande utrikesdepartementet — i detta sammanhang lämnas helt åsido. Framställningar i dessa ämnen komma att göras i samband med behandlingen av de spörsmål, som röra statsverkspropositionen samt propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1920.

I fråga om avlöningvillkor m. m. torde böra stadgas, att de i de nya avlöningsstaterna upptagna befattningshavarna skola vara underkastade de villkor och bestämmelser, som fastställts för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt statsdepartementens nu gällande avlöningsstater. Då emellertid i det av chefen för finansdepartementet framlagda förslaget till avlöningsstat för finansdepartementet finnes upptagen en förste aktuarie och i förenämnda villkor och bestämmelser icke återfinnes något stadgande om förste aktuaries semesterrätt, torde särskild föreskrift i detta ämne böra meddelas. Denna föreskrift synes mig lämpligen kunna givas det innehåll, att förste aktuarie skall i avseende å rätt till semester likställas med förste kanslisekreterare.

*Avlöningvillkor.*

Beträffande övergångsstaterna och de å dessa upptagna befattningshavare torde i tillämpliga delar böra gälla vad som i motsvarande avseende stadgats i fråga om de för lantförsvars-, civil- och ecklesiastikdepartementen nu gällande övergångsstater.

Hemställan.

På grund av vad i detta ärende anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

1) att

*dels* godkänna de nu framlagda förslagen till ordinarie avlöningsstater för justitie-, försvars-, social-, kommunikations-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen samt till övergångsstater för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen, att tillämpas staterna för ecklesiastikdepartementet från och med ingången av år 1921 och övriga stater från och med den 1 juli 1920,

*dels ock* förklara,

ej mindre att de i ovannämnda avlöningsstater upptagna befattningshavare skola vara underkastade de villkor och bestämmelser, som fastställts för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt statsdepartementens nu gällande avlöningsstater, därvid skall iakttagas, att förste aktuarie i avseende å rätt till semester skall vara likställd med förste kanslisekreterare,

än även att i fråga om övergångsstaterna för försvars-, social- och ecklesiastikdepartementen och de å dessa stater upptagna befattningshavare skall i tillämpliga delar lända till efter rättelse vad i motsvarande hänseende är stadgat beträffande de för respektive lantförsvars-, civil- och ecklesiastikdepartementen nu gällande övergångsstater;

2) att å riksstaten för år 1921

a) under *andra huvudtiteln*, justitiedepartementet, höja det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 94,000 med 8,700 kronor till ..... » 102,700;

b) under *fjärde huvudtiteln*, försvarsdepartementet, uppföra ett *ordinarie* anslag för departementet å ..... kronor 199,000;

c) under *femte huvudtiteln*, socialdepartementet, ej mindre å *ordinarie* stat uppföra



*dels* för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli ett anslag å ..... kronor 182,900,  
*dels ock* till övergångsstat för departementet ett förslagsanslag, högst ..... kronor 15,600,  
 än även, utöver nyssberörda anslag, å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 10,500;

d) under *sjätte huvudtiteln*, kommunikationsdepartementet,

*dels* uppföra ett *ordinarie* anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å ..... kronor 120,500,  
*dels ock*, utöver nyssberörda anslag, å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 24,800;

e) under *sjunde huvudtiteln*, finansdepartementet,  
*dels* höja det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 133,300 med 24,600 kronor till ..... » 157,900,  
*dels ock* därutöver å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 9,000;

f) under *åttonde huvudtiteln*, ecklesiastikdepartementet,

*dels* sänka

ej mindre det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 222,550 med 28,500 kronor till ... » 194,050,

än även det *ordinarie* anslaget till övergångsstat för departementet från dess nuvarande belopp ..... kronor 11,000 med 5,800 kronor till ..... » 5,200,

*dels ock* å *extra* stat för anställande av extra föredragande inom departementet m. m. anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 17,200;

g) under *nionde huvudtiteln*, jordbruksdepartementet,

*dels* sänka det *ordinarie* anslaget för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli från dess nuvarande belopp ..... kronor 118,800  
med 4,000 kronor till ..... » 114,800;

*dels ock* å *extra* stat för en egnahemsavdelning i departementet anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 22,000;

h) under *tionde huvudtiteln*, handelsdepartementet, *dels* uppföra ett *ordinarie* anslag för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å ..... kronor 96,200,

*dels ock*, utöver nyssberörda anslag, å *extra* stat för upprätthållandet av departementets verksamhet anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 13,200; samt

3) att vad angår förhållandena för tiden 1 juli —31 december 1920

*dels* medgiva, att nedannämnda å rikstaten för år 1920 uppförda anslag må, i den mån de belöpa å senare hälften av samma år, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande tagas i anspråk för följande ändamål, nämligen:

a) för upprätthållande av *försvarsdepartementets* verksamhet:

det under *fjärde huvudtiteln* uppförda anslaget till lantförsvarsdepartementet samt det under *femte huvudtiteln* upptagna anslaget till sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och samma departements kommandoexpedition;

b) för upprätthållande av *social- och kommunikationsdepartementens* verksamhet:

de under *sjätte huvudtiteln* uppförda anslagen till civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, till övergångsstat för departementet, till extra byrå för fattigvårdsärenden, till extra föredragande för mål hos regeringsrätten samt till extra föredragande för stadsplane- med flera ärenden, därvid anslaget till övergångsstat för civildepartementet skall

för motsvarande ändamål användas inom socialdepartementet;

c) för upprätthållande av *finansdepartementets* verksamhet:

de under *sjunde huvudtiteln* uppförda anslagen till finansdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, till en extra byråchef för lagärenden och till förstärkning av arbetskrafterna å finansdepartementets regeringsrättsbyrå; samt

d) för upprätthållande av *handelsdepartementets* verksamhet:

det under *femte huvudtiteln* uppförda anslaget till sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och samma departements kommandoexpedition, såvitt angår det belopp av 3,400 kronor, som icke behöver tagas i anspråk för försvarsdepartementets räkning, och

det under *nionde huvudtiteln* uppförda anslaget till jordbruksdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, såvitt angår det belopp av 2,000 kronor, som besparas genom indragning av en andre kanslisekretärartjänst;

*dels ock*, såsom förstärkning av eljest för ändamålet tillgängliga medel, för upprätthållande av justitie-, social-, kommunikations-, finans- och handelsdepartementens verksamhet å *tilläggsstat* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, anvisa

under *andra huvudtiteln*:

för justitiedepartementet ett belopp av ..... kronor 4,350,

under *sjätte huvudtiteln*:

för social- och kommunikationsdepartementen ett belopp av ..... kronor 46,900,

att efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande mellan sistnämnda båda departement fördelas, samt

under *sjunde huvudtiteln*:

för finansdepartementet ett belopp av ..... kronor 9,400

*Kungl. Maj:ts proposition Nr 3.*

och  
för handelsdepartementet ett be-  
lopp av ..... kronor 49,300.

---

Vad chefen för justitiedepartementet sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:  
*Adil Wifvesson.*

---